

Tillit til Sametinget

Et bilde av det samiske demokratiets stilling blant egne velgere

STV 3900

Áila Márge Varsi Balto

*Mastergradsoppgave i statsvitenskap
Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning
Universitetet i Tromsø
Høsten 2011*

Forord

Det er med stor glede jeg nå skriver dette forordet, ettersom det markerer slutten på arbeidet med masteroppgaven. Gleden har likevel et snev av ambivalens; det betyr også slutten på to flotte år på masterstudiet i Tromsø. Som mange før meg har påpekt har arbeidet med masteroppgaven vært inspirerende samtidig som det også har vært en prøvelse. I skriveprosessen har jeg ofte beskrevet masterarbeidet som en karusell – det ene øyeblikket går det opp, men det kan gå like fort ned igjen. Som karuseller flest kjennes det ofte kaotisk ut når det går nedover, men da har jeg heldigvis hatt en rekke gode hjelpere rundt meg. Det er på sin plass å takke de som har bidratt til å gjøre realiseringen av denne oppgaven mulig.

Jeg vil takke Norges Forskningsråd som har finansiert masterstipendet gjennom Samisk valgforskningsprogram og Sámi allaskuvla/Samisk høgskole som har hatt det administrative ansvaret. Den største takken fortjener prosjektlederen for valgforskningsprogrammet, Jo Saglie, som har bidratt med gode og grundige tilbakemeldinger gjennom hele prosessen. Jeg føler meg privilegert som har fått muligheten til å bidra i et pionerarbeid gjennom dette prosjektet sammen med en rekke dyktige og anerkjente forskere. Samarbeidet med prosjektgruppen har vært positiv, inspirerende og berikende. Blant disse vil jeg spesielt trekke fram Eva Josefsen, Johannes Bergh og Bernt Aardal. Jeg gleder meg til å se fortsettelsen av forskningsprogrammet.

Til min veileder, Marcus Buck, takk for alle nyttige og raske tilbakemeldinger underveis. Deltakerne på prosjektseminaret i Kautokeino i januar 2011 fortjener også en stor takk. Der fikk jeg mange nyttige innspill og tips til masterprosjektskissa.

Takk til alle mine fine medstudenter på lesesalen for et godt studiemiljø. Åshild Skjegstad Lockert, tusen takk for gode kollokvier og for ditt smittende positive humør i studiehverdagen. Du skal også ha en takk for en siste sjekk av alle tallene i oppgaven. Kristine Andrea Bergh og Silje Charlotte Solstad, takk for hjelpen med korrektur og tabeller. En spesiell takk går til fantastiske Ingeborg Johnsen, for ditt kritiske blikk og dine konstruktive tilbakemeldinger i slutfasen.

Til Hendá, takk for at du har vært med hele veien som en uvurderlig støttespiller. Til sist, men ikke minst, mine kjære foreldre, áhčči ja eadni, Magne Ove Varsi og Asta Mitkijá Balto, takk for at dere alltid har trodd på at jeg mestrer dette. Mitt engasjement for samiske spørsmål har jeg fra dere, og jeg er stolt over det verdisynet dere har gitt meg. Jeg er utrolig takknemlig for den støtten, hjelpen og oppmuntringen jeg alltid får fra dere.

Doaivvu mielde beasan joatkit sámi áššiiguin bargat maiddái boahteáiggis. Erenomážit manjit áigge dáhpáhusat Romssas leat čájehan stuorát dárbbu sámi áššiid čuvgeheapmái go maid sávvat galggašii.

Áila Márge Varsi Balto

Tromsø, november 2011

Oppgaven inneholder 29 740 ord.

Innhold

1	Introduksjon – tematikk og forskningsfelt.....	1
1.1	Innledning.....	1
1.2	Tema og problemstilling	1
1.3	Oppgavens rammer	2
1.4	Temaets aktualitet	3
1.5	Tidligere forskning.....	4
1.6	Oversikt over den videre framstillingen.....	5
2	Sametinget - et samisk demokratisk system i Norge	7
2.1	Etableringen av Sametinget.....	7
2.2	Sametinget som folkevalgt organ	10
2.3	Sametingets valgmanntall	12
2.4	Innmelding i Sametingets valgmanntall.....	12
2.5	Valgdeltakelse	13
2.6	Organiseringen av Sametinget – valg og partier	14
2.7	Utviklingen av Sametingets myndighetsområde.....	15
2.8	Sametinget som statlig forvalter.....	17
3	Tidligere forskning på politisk tillit	19
3.1	Fra generell til spesifikk tillit	19
3.2	Eastons tredelte skille for politisk tillit	20
3.3	Norris' femdelte skala for politisk tillit.....	22
4	Forutsetninger for politisk tillit til Sametinget.....	25
4.1	Institusjonelle og kulturelle forklaringsteorier	25
4.2	Sametingsvalg sett i lys av forklaringsteoriene.....	27
4.3	Forutsetninger for Sametingets leveransedyktighet	27
4.4	Politisk avstand mellom Sametinget og velgere	29
4.4.1	Ideologisk ståsted.....	29
4.4.2	Partistemmegivning	30
4.4.3	Politisk interesse	32
4.5	Massemedier som premissleverandør	32
4.6	Sametingsvelgernes sosiale bakgrunn.....	33
4.6.1	Sentrum-periferi motsetninger	34
4.6.2	Prioritering av politiske saker	35
4.6.3	Andre sosiale bakgrunnsvariabler.....	36
5	Metode og data.....	39
5.1	Valg av metode.....	39
5.2	Dimensjonalitet, reliabilitet og validitet.....	39

5.3	Sametingsvalgundersøkelsen og datamaterialet.....	40
5.3.1	Utvalgets representativitet	41
5.4	Operasjonalisering av avhengig variabel	42
5.4.1	Tillit til det politiske samfunnet	42
5.4.2	Tillit til regimeprinsipper	43
5.4.3	Tillit til regimeprestasjoner	45
5.4.4	Tillit til politiske institusjoner.....	45
5.4.5	Tillit til politiske aktører	45
5.4.6	Sametingsvalgundersøkelsen og tillitsindikatorer	46
5.5	Faktoranalyse	46
5.5.1	Faktoranalyse av avhengig variabel.....	47
5.6	Sammensatte mål: indekser	49
5.6.1	Framgangsmåte for å konstruere en indeks	50
5.6.2	Indekskonstruksjon: Indeks for tillit	51
5.7	Operasjonalisering av de uavhengige variablene	53
5.7.1	Politisk avstand	54
5.7.2	Medier	55
5.7.3	Sosial bakgrunn.....	56
6	Sametingets plassering i tillitslandskapet – en univariat analyse	59
6.1	En sammenlikning av tillit	59
6.2	Indeks for tillit – gjennomsnittet til sametingsvelgerne	62
6.3	De uavhengige variablene	62
6.3.1	Sosial bakgrunn.....	63
6.3.2	Politisk avstand	65
6.3.3	Medier	67
7	Variasjoner i politisk tillit – en bivariat analyse	69
7.1	Sammenhengen mellom medier og tillit	70
7.2	Sammenhengen mellom politisk avstand og tillit	70
7.3	Sammenhengen mellom tillit og sosial bakgrunn	71
8	Variasjoner i politisk tillit sett under ett – en multivariat analyse	75
8.1	Sammenhengen mellom politisk avstand og tillit	78
8.2	Sammenhengen mellom massemedier og tillit.....	81
8.3	Sammenhengen mellom sosial bakgrunn og tillit	82
9	Avslutning.....	87
	Litteratur	91

Tabeller

Tabell 1 Sametingsvalgene 2005 og 2009.....	14
Tabell 2 Faktoranalyse av tillitsspørsmål fra Sametingsvalgundersøkelsen.....	47
Tabell 3 Korrelasjoner mellom tillitsspørsmål i Sametingsvalgundersøkelsen.....	52
Tabell 4 Tillit til Sametinget og andre institusjoner. Gjennomsnitt og standardavvik.....	60
Tabell 5 Indeks for tillit. Gjennomsnitt og standardavvik.	62
Tabell 6 Samisk tilhørighet, Inntekt og Alder. Gjennomsnitt og standardavvik.....	63
Tabell 7 Kjønn, Innmeldelsestidspunkt i valgmanntallet, Utdanning, Yrke og Valgkrets. Prosentfordeling.....	64
Tabell 8 Stemmegivning 2009, Samepolitisk interesse,Saksområde fiskeri og Saksområde reindrift. Prosentfordeling.....	66
Tabell 9 Ideologisk ståsted og Holdninger til indre Finnmarks innflytelse. Gjennomsnitt og standardavvik.	67
Tabell 10 Betydningen av samiske medier og Betydningen av norske medier. Gjennomsnitt og standardavvik.	67
Tabell 11 Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for tillit til Sametinget. Regresjonsanalyse.	69
Tabell 12 Multivariat regresjonsanalyse av sammenhengen mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for tillit til Sametinget.....	75

Appendiks

Tabell A Korrelasjoner mellom uavhengige variabler. Pearons r.....	94
Tabell B Multivariat regresjonsanalyse av sammenhengen mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for tillit til Sametinget. Med feil kodet inntektsvariabel.....	100
Spørreskjema - Sametingsvalgundersøkelsen 2009.....	101

1 Introduksjon – tematikk og forskningsfelt

1.1 Innledning

Denne oppgaven omhandler tilliten til Sametinget. Gjennom en kvantitativ undersøkelse i forbindelse med sametingsvalget i 2009 ønsker jeg å generere kunnskap om sametingsvelgernes forhold til Sametinget og de demokratiske prosessene ved Sametinget. Sametinget inngår som en del av det demokratiske systemet i Norge, men likevel har denne delen av demokratiet hittil blitt viet lite oppmerksomhet. Denne oppgaven kan ses på som et bidrag til forskning på denne særegne delen av det norske demokratiet. Masteroppgaven inngår som en del av et større forskningsprosjekt som har som mål å fremme forskning på sametingsvalg i Norge.

1.2 Tema og problemstilling

Sametinget velges av og blant samer, og dets legitimitetsgrunnlag beror på det fofeste og den betydning det har som et folkevalgt organ for den samiske befolkningen. Tilliten til Sametinget har lenge vært gjenstand for debatt, og valgkampen i 2009 var ingen unntak. En meningsmåling i forkant av 2009-valget skapte stor debatt om manglende tillit til Sametinget. Meningsmålingen viste at oppslutningen om Frp hadde økt i nord, og det ble knyttet til Sametinget. Enkelte medier og politiske grupperinger tok den økte oppslutningen for å være et tegn på tillitskrise for Sametinget. Tillitskrisen ble antatt å utspille seg både mellom Sametinget og sentrale myndigheter og mellom Sametinget og egne velgere. Redaktøren i avisa Nordlys beskriver på lederplass, situasjonen på følgende måte:

“Debatten etter gallupen som avdekket at Frp har doblet oppslutningen og er blitt største parti i Finnmark, har avdekket en reell tillitskrise for Sametinget. [...] Jeg frykter at Sametingets legitimitet er så mye svekket at varsellampene bør lyse. Det er trist i et jubileumsår. Det er i høst 20 år siden det første sametingsvalget. Det er ingen grunn til å feire støyende. [...] Det har skapt, mener jeg, en større og større kløft mellom samer flest og Sametingets politiske og administrative ledelse” (Nordlys, 17. august 2009).

Artikkelen viser hvordan debatten om den økte Frp-oppslutningen ble avbildet i mediene. Oppmerksomheten i mediene kan på mange måter anses som et bidrag til en viktig debatt

om tilliten til Sametinget. Oppslutningen om Frp førte til at partiet fikk fast mandat på Sametinget. Dette bidrar således til et økt behov for forskning på feltet. Står Sametinget overfor en tillitskrise? Det er et tydelig behov å undersøke i hvilken grad en tillitskrise er reell og om det er slik det hevdes i ovennevnte lederartikkel. Er det en kløft mellom samer flest og Sametingets politiske og administrative ledelse? Spørsmålet om hvor høy tillit Sametinget egentlig har og hva som genererer den politiske tillit til Sametinget blir også viktig. Hvorfor er tilliten høyere blant enkelte mens den er lavere blant andre? Hva er årsakene til at enkelte ser Sametinget og de demokratiske prinsippene Sametinget bygger på som pålitelige, mens andre ikke?

For å kunne produsere kunnskap om tillitsforholdet til Sametinget har jeg formulert følgende problemstillinger:

1. Hvor høy er tilliten til Sametinget blant dets egne velgere?
2. Hva kan forklare eventuelle variasjoner i tillitsnivå blant velgerne?

Grunnen til at jeg har valgt to problemstillinger er den kvantitative forskningsmetodens form. For å kunne undersøke tilliten til Sametinget viste det seg nødvendig å ha to problemstillinger. Den første fungerer som en deskriptiv problemstilling hvor tilliten måles, mens den andre setter tilliten i en større kontekst og bidrar til å forklare funnene.

1.3 Oppgavens rammer

Den politiske tilliten til Sametinget er et sammensatt tema som det ikke er forsket på tidligere, og det er derfor nødvendig å påpeke at denne studien har noen avgrensninger. Det finnes ingen oversikt over hvor mange som inngår i samebefolkningen totalt, og forholdet mellom Sametinget og hele den samiske befolkningen lar seg vanskelig teste. Datamaterialet for denne studien baserer seg på en surveyundersøkelse. Den ble utført i forkant av 2009-valget i regi av valgforskningsprogrammet der et representativt utvalg fra Sametingets valgmanntall ble trukket. Valgundersøkelsen ble gjennomført som pilotundersøkelse, det vil si at den er avgrenset i omfang og innhold. Det er også en utfordring at det ikke foreligger ordinær valgstatistikk før 2009-valget, disse utfordringene vil imidlertid bli drøftet i kapittel 2.3.

Sametingets tillit er et komplekst spørsmål. Det omfatter forholdet til egne velgere, forholdet til den samiske befolkningen som ikke er registrert i valgmanntallet, den ikke-samiske befolkningens oppfatninger om Sametinget, og forholdet til norske myndigheter. I denne studien vil fokuset være begrenset til å gjelde Sametingets forhold til egne velgere, nærmere bestemt den delen av den samiske befolkningen som er innmeldt i sametingets valgmanntall.

1.4 Temaets aktualitet

I et forsøk på å besvare problemstillingene er det viktig å belyse temaets aktualitet. Sametinget står for en unik og en relativ ny demokratisk konstruksjon som det ikke finnes liknende systemer til utenfor Norden. Sametinget er etablert innenfor rammene til den norske nasjonalstaten, og utgjør således ikke et selvstendig og uavhengig politisk system for samene. Det representerer en utvidelse av det norske politiske systemet, og er tett knyttet til det. I løpet av de 20-årene Sametinget har eksistert vet vi lite om betydningen av vilkårene Sametinget arbeider under. Grunnet lite forskning er det fortsatt lite kunnskap omkring Sametingets funksjon og hvilke utfordringer som er knyttet til dette demokratiske systemet for samene i Norge.

Fra faglitteraturen vet vi at dersom et politisk styre av og for folket skal være legitimt, avhenger det av velgernes anerkjennelse av de prinsippene systemet bygger på. Mens etableringen av Sametinget fra statens side representerte en innrømmelse av samiske rettigheter, betegnet det fra samisk hold resultatet av en årelang politisk kamp for medbestemmelse og selvbestemmelse i det norske politiske systemet. Sametingssystemet ble etablert som del av en nydreining innenfor statens samepolitikk tidlig på 80-tallet, og var basert på tanken om at den samiske befolkningen selv skal ha et ord med i laget i politiske beslutninger som angår dem kollektivt som gruppe.

Det å ha medbestemmelse og makt dreier seg ikke utelukkende om de politiske deltakelsesmulighetene, men også om følelsen av at man har en mulighet til å påvirke (Strømsnes 2003:160). Opprettelsen av Sametinget hadde som formål å gi samene medbestemmelse, makt og en mulighet til å påvirke. Til tross for at samene har de samme deltakelsesmulighetene som alle andre norske borgere, så utgjør de en minoritet i det norske politiske systemet. Derfor har de ikke samme mulighet til å nå igjennom via de

ordinære demokratiske kanalene som majoritetsbefolkningen har (Bjerkli og Selle 2003:49). Påvirkningsmuligheten kan være avgjørende for holdningen og tilliten som den enkelte borger har til det politiske systemet og til de institusjonene det representerer. I følge Strømsnes (2003:160) er det ikke bare det faktiske deltakelsesnivået som indikerer tilliten til demokratiet, muligheten til å påvirke representerer et like viktig mål. Hvor effektiv denne påvirkningsmuligheten derimot blir, avhenger av de formelle rammeverkene og Sametingets egen evne til å skape slagkraft overfor nasjonale myndigheter (Josefsen 2007:22).

En særskilt utfordring er Sametingets doble rolle som et folkevalgt organ for den samiske befolkningen på den ene siden og et statlig forvaltningsorgan på den andre. Det kan tenkes at disse to rollene vektlegges ulikt av henholdsvis det samiske samfunnet, storsamfunnet og de sentrale myndighetene. I et representativt demokrati er det tilliten som knytter velgerne til det politiske systemet som skal representere dem. Det kan tenkes at tilliten kan bli svekket dersom rollen som statlig forvaltningsorgan blir oppfattet å gå på bekostning av rollen som talerør for velgerne.

Opprettelsen av Sametinget kan blant annet forklares i statens behov for å få avklart hvem som representerer og kan snakke på vegne av det samiske folk (Josefsen og Saglie 2011:12). Hva samene selv legger i et samisk demokratisk system og hvilke forventninger de har til det, er det hittil begrenset kunnskap om.

I et demokratiutviklingsperspektiv er det behov for kunnskap om samfunnet og dets medlemmer. Spesielt kunnskap om velgernes politiske deltakelse og oppslutning om demokratiske institusjoner er vesentlig for å forstå og utvikle demokratiet. I en samisk sammenheng er det gjennom valgkanalen til Sametinget at en offentlig samisk stemme kommer til uttrykk og kan studeres (Josefsen og Saglie 2011:9).

1.5 Tidligere forskning

Debattene omkring tillit til Sametingets bærer i stor grad preg av å være basert på løse antakelser og tolkninger. Sametinget er det eneste folkevalgte organet i Norge som det ikke forskes på systematisk i forbindelse med valgene. Selv elementær valgstatistikk som utføres på andre valg i Norge, er det mangel på med hensyn til sametingsvalg. Det som

foreligger er valgstatistikk for valget i 2005. Mangelen på kunnskap om dette feltet blir også kommentert av et faglig ekspertutvalg. Dette utvalget ble nedsatt av Sametinget for å utarbeide forslag til ny valgordning for Sametinget. I sin rapport påpeker utvalget at det under utredningsarbeidet hadde vært ”opplevd som en mangel at kunnskapen om sametingsvalgene er begrenset, i og med at de i liten grad har vært gjort til gjenstand for forskning” (Sametinget 2007:8).

I 2009 ble det iverksatt et Samisk valgforskningsprosjekt for å studere sametingsvalg i Norge. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole i Kautokeino (SA), Institutt for samfunnsforskning i Oslo (ISF) og Norut Alta-Álta (Norut) og har som intensjon å frambringe forskning som gjør det mulig å forstå Sametingets posisjon og funksjon i det samiske samfunnet innenfor en analytisk ramme.

Valgforskningsprogrammet tar sikte på å etablere et opplegg som sikrer en løpende forskning på sametingsvalg, slik det gjøres for andre typer politiske valg i Norge (Samisk valgforskningsprogram 2008). Forskningen kan bidra til økt kunnskap om Sametinget og de demokratiske prosessene som er knyttet til valgene. Gjennom et masterstipend inngår denne oppgaven som en del av forskningsprosjektet. Denne oppgavens resultat blir publisert som et kapittel om tillit i boka *“Sametingsvalg – velgere, partier, medier”* (2011).

1.6 Oversikt over den videre framstillingen

Jeg skal her å avklare oppgavens struktur og videre framdrift.

I **kapittel 2** beskrives bakgrunnen for Sametingets etablering. Kapittelet beskriver også Sametingets virksomhet og arbeid. Avslutningsvis i dette kapittelet skisseres det opp noen utfordringer knyttet til Sametingets myndighetsområde og innflytelse.

Oppgavens teoridel omhandles i kapittel 3 og 4. I **kapittel 3** går jeg inn på den første delen av litteraturen som definerer hva politisk tillit innebærer og hvordan tillitsbegrepet anvendes i faglitteraturen. I tillegg kommer en beskrivelse av måten tillit ofte klassifiseres på i en skala fra generell til spesifikk tillit. Teorigrunnlaget omfatter også teorier om hva som konvensjonelt anvendes som forklaringer på variasjoner i politisk tillit. I **kapittel 4** er de mest relevante forklaringsteoriene presentert og drøftet i en samisk kontekst.

Teoriene bidrar videre i oppgaven til å kategorisere de analysene som er gjort av det tilgjengelige datamaterialet.

I **kapittel 5** vil metode og data beskrives og sammenstilles med de presenterte teoriene. Videre vil datamaterialet operasjonaliseres gjennom avhengig variabel og uavhengige variabler. Her anvendes også noen statistiske teknikker for å konstruere indekser til bruk i de videre analysene.

Hovedanalysene gjøres i kapittel 6, 7 og 8. I **kapittel 6** presenteres den univariate analysen. For å kunne sette dataene inn i en større sammenheng ser jeg først på sametingsvelgernes tillit til Sametinget, til kommunestyret, Stortinget og regjeringen. Deretter sammenligner jeg sametingsvelgernes tillit til Sametinget med den tilliten velgerne har til Stortinget, de nordiske parlamentene og europeiske parlamenter.

De videre analysene tar for seg variasjoner i sametingsvelgernes tillit til Sametinget, og analyserer hvordan og i hvilken grad tillit henger sammen med ulike forklaringsvariabler. I **kapittel 7** analyseres de bivariate sammenhengene mellom avhengig variabel, tillit, og de uavhengige variablene isolert. I **kapittel 8** settes avhengig variabel i sammenheng med alle forklaringsvariablene i en multivariat analyse, og viser hvilke variabler som har størst forklaringsverdi sett i sammenheng med andre forklaringsvariabler. Trådene samles til slutt i avslutningskapittelet, **kapittel 9**.

2 Sametinget - et samisk demokratisk system i Norge

For å danne et grunnlag for de senere analysene av oppgavens problemstilling er det nødvendig med en beskrivelse av Sametinget som et demokratisk system for den samiske befolkningen i Norge.

Den samiske offentlige stemmen var lenge lite tydelig og inkludert i det norske politiske systemet. Forhistorien til den samiske stemmen danner noe av grunnlaget for etableringen og utviklingen av Sametingssystemet. En analyse av Sametingets politiske tillit må ses i sammenheng med noe av denne forhistorien. Som en introduksjon til etterfølgende kapitler, vil jeg i dette bakgrunnskapittelet beskrive hvordan den kulturelle ensrettingen artet seg for den samiske befolkningen i Norge og hvilke reaksjoner og følger en slik statlig politikk over en lengere tidsperiode førte med seg. Det bringer kapittelet videre til etableringen av Sametinget som et resultat av en omveltning mot den tidligere samepolitikken. Jeg vil også skissere Sametingets virksomhet og arbeid, og avslutter kapittelet med en kort drøfting av utviklingen av Sametingets mandat og innflytelse, samt noen utfordringer knyttet til dette.

2.1 Etableringen av Sametinget

Den kulturelle ensrettingen i Norge kom til uttrykk gjennom en assimileringpolitikk fra de norske myndighetene ovenfor den samiske befolkningen. Formålet med politikken var å få samene til å endre sin nasjonale identitet, sitt språk og grunnverdiene i egen kultur. Assimileringen har vært både omfattende, langvarig og målbevisst (Minde 2005:18-19). Årsakene til politikken har blitt viet mye oppmerksomhet i følge Minde, som etterlyser mer fokus på konsekvensene av den. Minde selv finner imidlertid at blant de som ble hardest rammet av konsekvensene av denne politikken var de som gjennomgikk et språkskifte og de som også i noen grad gjennomgikk et identitetsskifte. Dette gjelder mange, spesielt i sjøsamedistriktene.

Fornorskningstiltakene har utvilsomt ført til at antallet som tilkjenner sin samiskhet over en lengere periode minket. Undersøkelser av folketellingene viser hvordan samene plutselig forsvant i områder der de tidligere var i flertall. Spesielt i fiskerinæringen ble samiske interesser og identitet stigmatisert (Drivenes i Minde 2005:19). Det kan nevnes at

nyere forskning hevder at statens politikk overfor samene mer generelt bar preg av nasjonalistiske, sosialdarwinistiske og rasistiske holdninger (Minde 2005:19).

Samene viste liten offentlig motstand og protest mot statens langvarige fornorskningsspolitikk. Mens den sto på bygde det seg imidlertid opp en motstand og det utviklet seg en manglende tillit til det norske styringssystemet blant den samiske befolkningen. Hvinden (i Minde 2005:19) peker på det asymmetriske maktforholdet mellom staten som den utøvende part på den ene siden og samene som enkeltindivider på den annen side som årsak til manglende opprør fra samisk hold. Den formen for avmakt som samene opplevde under fornorskningen hadde i følge Hvinden dype sosialpsykologiske konsekvenser.

”Dersom trykket fra omgivelsene blir sterkt og vedvarende nok[...] vil det komme til å prege eget selvbilde, undergrave selvrespekt og egenverdi, og i verste fall lede til selvforakt og overdreven kritisk innstilling til andre medlemmer av ens egen gruppe” (Hvinden i Minde 2009:19).

Motstanden vokste og kom til uttrykk gjennom Alta-saken på 1970-80-tallet. Norske myndigheter besluttet å igangsette kraftutbygging av Alta-vassdraget i 1982, noe som ville føre til enorme konsekvenser for det store vassdraget. I tillegg skulle den samiske bygda Masi legges under vann. Samer og miljøaktivister viste sivil ulydighet og aksjonerte og demonstrerte side om side mot kraftutbyggingen. Samenes kamp mot kraftutbyggingen er blitt stående som symbolet for samenes kamp mot kulturell diskriminering, for kollektiv respekt, for politisk selvstyre og for deres urfolksrettigheter mer generelt (Minde 2005:6). Den illustrerte også manglende tillit til det norske styringssystemet. Konflikten om utbyggingen fikk stor mediedekning både nasjonalt og internasjonalt, noe som presset staten til å endre sin politikk overfor den samiske befolkningen.

Et demokratisk styre er avhengig av tillit, og tilliten bidrar til å forsterke både legitimiteten og effektiviteten i demokratiet (Mishler og Rose 2001:30). Tillit knytter velgerne til det politiske systemet og de institusjonene og beslutningstakerne som skal representere dem (Bianco i Mishler og Rose 2001:30). Uten tiltro og tillit til at det politiske systemet som skal representerer velgerne faktisk ivaretar deres interesser og

behov, vil effektiviteten og den rettslige autoriteten kunne bestrides. Som en ytterste konsekvens kan dette føre til manglende lovlighet (Rothstein 2007:4). Med Altaaksjonen tok samene til motmæle mot statens daværende samepolitikk ved hjelp av sivil ulydighet. Etableringen av Sametinget kan ses på som et botemiddel for å forbedre samenes status i det norske styringssystemet og dermed også deres tiltro til systemet. Selv om samene til en viss grad tapte kampen mot utbygningen, oppnådde de en delvis seier ettersom det ble igangsatt et utredningsarbeid om samiske rettigheter for å imøtekomme samenes krav. Utredningsarbeidet la grunnlag for den nye norske samepolitikken, som skulle bidra til å løfte den politiske tilliten blant den samiske befolkningen.

En av faktorene som gjør at velgerne har aksept for den politiske autoriteten i et demokratisk system vil være at de kan delta i såkalte “frie og rettfærdige valg”. Valg i et flertallsdemokrati resulterer i en regjering oppnevnt av majoriteten av velgerne. De som ikke utgjør majoriteten aksepterer resultatet fordi de har en rettfærdig sjans til å bli en del av majoriteten ved neste valg (Rothstein 2007:5). Dette bidrar til å gi valgresultatet legitimitet. Som nevnt innledningsvis utgjør samene en permanent minoritet i det norske demokratiske systemet, og de vil derfor ha vanskeligheter med nå fram gjennom de vanlige demokratiske kanalene. Dette innebærer også saker som særskilt angår dem kollektivt som et folk. Poenget er at uten en slik mulighet vil de ikke kunne utøve innflytelse på egen skjebne som urfolk.

Som følge av utredningsarbeidet ble samene anerkjent som en permanent minoritet i det norske systemet, dette gjennom en egen grunnlovsparagraf og sameloven. Den nye sameloven representerte en innrømmelse av samiske rettigheter. Sameloven skal sikre at den samiske befolkningen i Norge kan ivareta og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv. Bjerkli og Selle (2003:24) hevder at loven til en viss grad rettet på det skjeve forholdet mellom den samiske befolkningen og de norske myndighetene. Grunnlovens intensjon og den nye samepolitikken ble virkeliggjort gjennom etableringen av Sametinget i 1989.

I 1990 ratifiserte Norge ILO konvensjon nr. 169, en ratifisering som gir samer rett til medbestemmelse. Norge er imidlertid ikke rettslig forpliktet til å følge konvensjonens bestemmelser, men så lenge Norge ønsker å delta aktivt og gå foran som et godt eksempel for ivaretagelse av urfolks rettigheter på den internasjonale arena, vil konvensjonen

sammen med sameloven og etableringen av Sametinget legge føringer på den norske samepolitikken (Bjerkli og Selle 2003).

Etableringen av Sametinget kan ses i sammenheng med en større internasjonal bevegelse hvor urfolk og kulturelle minoriteter motsetter seg statenes politisk mål om kulturell ensretting og krever større medbestemmelse og selvbestemmelse i saker som angår dem direkte. Denne mobiliseringen mot staten har ved visse tilfeller presset fram innrømmelser av urfolks og andre minoriteters rett til å bli hørt i det nasjonale politiske systemet. Innrømmelsene har medført etablering av ulike institusjonelle arrangementer for urfolksrepresentasjon, fra urfolks egne pressgrupper og organisasjoner til ulike statlig oppnevnte rådgivende organer (Weaver 1983). Sametinget i henholdsvis Norge, Sverige og Finland utgjør således et eksempel på hvordan urfolksrepresentasjon har blitt institusjonalisert i Norden.

2.2 Sametinget som folkevalgt organ

Sametinget har både en spesiell og en noe diffus posisjon i det norske politiske systemet. Som jeg kort var inne på i innledningen, har Sametinget en spesiell stilling ved sin doble rolle både som et selvstendig folkevalgt organ for det samiske folket og som et statlig forvaltningsorgan i Norge og dermed et ledd i en statlig styringsstruktur.

Sametingsmodellen representerer ikke en autonom styringsmodell, men kan ses som en forlengelse av det norske politiske systemet. Noe av bakgrunnen for etableringen av Sametinget var nettopp å oppnå høyere legitimitet til det norske demokratiet gjennom en egen form for representasjon av den samiske befolkningen i Norge.

Sametinget som folkevalgt forsamling for samene i Norge består av 39 representanter fra 7 kretser som er fordelt over hele landet. Sametinget har valg hvert fjerde år på samme dag som stortingsvalget og er nå inne i sin sjette valgperiode (Bjerkli og Selle 2003:50-51).

Sametinget skal være et forum for samepolitisk debatt og en mulighet til betydelig innflytelse i nasjonale politiske spørsmål som berører samene i særlig grad. Dermed ble et nytt element tilført statens folkevalgte institusjoner, representert av Sametinget, et

gjennomgripende organ som skal ivareta både nasjonale, regionale og lokale samiske hensyn (Josefsen og Saglie 2011:5).

Generelt er formålet med Sametinget å styrke og fremme samiske interesser og behov i Norge. Sametinget skal også medvirke til at den samiske befolkningen skal få en mer rettferdig behandling med hensyn til utvikling og ivaretagelse av samfunnsliv, språk og kultur. I henhold til sameloven kan Sametinget delegeres oppgaver fra sentrale myndigheter og gis beslutningsmyndighet dersom andre lover tillater det (Josefsen og Saglie 2011:5).

I 2005 ble det inngått en konsultasjonsavtale mellom staten og Sametinget. I henhold til avtalen er formålet å oppnå enighet mellom statlige myndigheter og Sametinget om lover og tiltak som kan påvirke samene direkte. Sametinget har krav på full informasjon, og skal ha tid til både å vurdere aktuelle spørsmål samt å gi tilbakemeldinger. Prosessen skal ikke avsluttes så lenge partene mener det er mulig å oppnå enighet (Josefsen og Saglie 2011). Sametinget gir også uttalelser og fungerer som en høringsinstans for offentlige myndigheter, men gjennom konsultasjonsordningen har Sametinget fått løftet sin status utover det en høringsinstans har. Sametingets innflytelse vil bli nærmere omhandlet under kapittel 2.7.

Sametinget finansieres over statsbudsjettet og står i prinsipp fritt til å disponere disse midlene i tråd med sin politikk. Hvert år vedtar Sametinget et eget budsjett og et eget forslag til nye tiltak og bevilgninger til samiske formål på kommende års statsbudsjett. Det er imidlertid den sittende regjering som avgjør i hvilken grad den vil ta hensyn til Sametingets ønsker når forslag til statsbudsjett utarbeides. Sametinget forvalter en del av de midlene som bevilges til samiske formål over statsbudsjettet. Gjennom dette har Sametinget delvis myndighet innenfor kultur, språk, opplæring, kulturminnevern og næring (Sametinget 2009).

Beslutningene innenfor disse saksområdene blir behandlet i Sametingets plenum som består av de folkevalgte representantene. Plenumsbeslutningene implementeres av Sametingets interne organer og administrasjon. Sametinget får også delegert arbeidsoppgaver fra den norske regjeringen, og som et resultat av dette utgjør Sametinget

i tillegg et forvaltningsorgan. I 2011 har Sametinget en administrasjon på omtrent 130 ansatte (Josefsen 2011:34-35).

2.3 Sametingets valgmanntall

Det er opprettet et eget valgmanntall til Sametinget. For å være stemmeberettiget og/eller for å kunne stille til valg må man være registrert i valgmanntallet. Alle norske samer over 18 år eller som fyller 18 år i valgåret kan registrere seg. I tillegg må de oppfylle et subjektivt selvidentifikasjonskriterium og et objektivt språkkriterium som en bekreftelse på egen samiske tilhørighet. Selvidentifikasjonskriteriet forutsetter at en oppfatter seg selv som same, mens språkkriteriet krever at en må ha samisk som hjemmespråk, eller at minst en av foreldrene, besteforeldrene eller oldeforeldrene har, eller har hatt, samisk som hjemmespråk.

Det eksisterer ikke noe statistikk over antall samer i Norge. Dette representerer en utfordring for sametingssystemet ved at man ikke vet hvor mange potensielle stemmeberettigete Sametinget har. Ved valget i 2009 var det imidlertid 13 890 innmeldte i valgmanntallet. Forskerne er uenige om potensialet for valgmanntallet, og det antydes at valgmanntallet er lavere enn antallet estimerte samer. Bjerkli og Selle (2003:53) anser det som rimelig å anta at antallet samer er minst 30 000 personer. Pettersen (2011b) diskuterer problematikken med estimering av antall samer. Hun antyder at et typisk anslag ofte er 40 000, men poengterer at estimatene er oppe i 60 000 av noen forskere.

Pettersen påpeker at tallet 40 000 er et anslag som sosiologen Vilhelm Aubert gjorde etter folketellingen i 1970. Hun er kritisk til at dette tallet fra 1970 fremdeles benyttes, til tross for at Norges befolkning har økt med mer en million siden den gang (Pettersen 2011a).

2.4 Innmelding i Sametingets valgmanntall

Det kan være flere grunner til at samer ikke melder seg inn i valgmanntallet. En av de viktigste grunnene som blir trukket fram er den tidligere assimileringspolitikken samer har vært utsatt for. Dette har medført at flere generasjoner samer har skjult sin samiske bakgrunn (Eidheim, Minde, Thuen i Gaski 2008:4). Andre forskere mener det lave antallet innmeldte skyldes Sametingets status, og argumenterer med at Sametinget er

omstridt både blant noen samer og nordmenn (Semb i Gaski 2008:4). Få innmeldte kan tolkes som et tegn på manglende tillit til sametingssystemet. Andre grunner kan være manglende politisk interesse, eller motvilje mot registrering av etnisk tilhørighet (Gaski 2008:4). Innmeldelse er en rett og ikke en plikt, og de innmeldte er samer som ønsker å delta aktivt ved sametingsvalg eller ønsker å markere sin samiske tilhørighet (Pettersen 2011a).

Selle og Strømsnes (2010) anser antallet registrerte sett i sammenheng med estimatet som problematisk for Sametinget dersom det skal fungere som et legitimt talerør for den samiske befolkningen. Det er imidlertid viktig å påpeke at det skjedde en betydelig økning i valgmanntallet etter en folkopplysningskampanje i forkant av 2005-valget. Ved 2009-valget hadde valgmanntallet økt halvannen gang fra første valg, og besto av til sammen 13 890 velgere.

2.5 Valgdeltakelse

Valgdeltakelsen har vært varierende, men likevel relativ lav siden det første valget i 1989. Forskerne Gaski (2008:4), Bjerkli og Selle (2003:54) anser valgdeltakelsen som overraskende liten. Dette med tanke på at sametingssystemet er basert på selvregistrering. På bakgrunn av dette ville det vært rimelig å forventet et høyere deltakelsesnivå. Den prosentvise valgdeltakelsen har i stedet vært fallende siden opprettelsen. Pettersen (2011b:77) hevder imidlertid at man ikke kan se på den prosentvise valgdeltakelsen alene. Riktignok har valgdeltakelsen ved sametingsvalg sunket merkbart i det aktuelle tidsrommet, men hun poengterer samtidig at for sametingsvalg må samlet valgdeltakelse over tid relateres til den store økningen av antall innmeldte i Sametingets valgmanntall. Selv om prosentvis valgdeltakelse har gått ned, var det i praksis mer enn dobbelt så mange som avla stemme ved sametingsvalget i 2009 som det var i 1989 (Pettersen 2011b:78). Siden Sametingets valgmanntall stadig er i forandring, er det ikke lett å beskrive utviklingen av deltakelse ved sametingsvalg beregnet i prosent over tid. For å få et helhetsbilde er det derfor nyttig å ta utgangspunkt i prosentvis deltakelse og antall avgitte stemmer sammen.

Gitt at innmelding i manntallet innebærer en aktiv handling og således uttrykker en politisk interesse, vil en nedgang i valgdeltakelsen kunne tolkes som et uttrykk for

misnøye. Sett i sammenheng med Sametinget må det imidlertid tas et forbehold for et slikt argument. Dersom innmeldelse er et uttrykk for egen samiske identitet, vil ikke synkende valgdeltakelse kunne tolkes som sviktende oppslutning. Et relevant spørsmål er derfor om det er oppslutning om manntallet eller valgdeltakelsen som kan tolkes som uttrykk for tillit til Sametinget. Dette er imidlertid et spørsmål denne studien ikke tar sikte på å besvare.

2.6 Organiseringen av Sametinget – valg og partier

Blant listene som har stilt til valg på Sametinget i perioden 1989–2009 finner vi både samiske hovedorganisasjoner, norske partier, frie lister og etter hvert også samiske partier. Valget i 2009 ble gjennomført med en ny valgordning hvor blant annet antall kretser var redusert i antall fra 13 til 7. Velgere i kommuner med mindre enn 30 manntallsførte kunne bare forhåndsstemme. Den nye kretsinnstillingen med færre og større kretser resulterte i en reduksjon i valgresultatets disproporsjonalitet. Tabell 1 viser oppslutningen om de ulike listene ved valgene i 2005 og 2009, og hvordan mandatene i Sametinget ble fordelt.

Tabell 1 Sametingsvalgene 2005 og 2009. Prosent stemmer og antall mandater, etter parti/liste.

	Stemmer		Mandater	
	2005	2009	2005	2009
<i>Tradisjonelle, riksdekkende partier</i>				
Det norske Arbeiderparti – Norgga Bargiidbellodat	31,8	26,8	18	14
Fremskrittspartiet – Ovddádusbellodat	2,3	7,8	-	3
Senterpartiet – Guovddášbellodat	6,7	4,9	1	-
Høyre – Olgešbellodat	2,5	4,6	-	1
Sosialistisk Venstreparti – Sosialistalaš Gurutbellodat	3,4	0,7	-	-
Venstre – Gurutbellodat	0,7	0,5	-	-
Kristelig Folkeparti – Kristtalaš Álbmotbellodat	-	0,5	-	-
Samisk Rød Valgallianse – Sámi Rukkses Válgalihttu ^b	0,3	-	-	-
<i>Samepolitiske, riksdekkende hovedorganisasjoner/partier</i>				
Norske Samers Riksforbund – Norgga Sámiid Riikkasearvi	26,3	21,0	16	11
Árja ^c	-	10,0	-	3
Norske Samers Riksforbund og Samefolkets partis fellesliste	5,7	3,9	2	2
Samenes Folkeforbund – Sámiid Álbmotlihttu	5,0	3,1	-	-
Samefolkets parti – Sámeálbmot bellodat	3,9	2,3	1	-
<i>Samepolitiske, lokale enheter/lister</i>				
Flyttsamenes liste – Johttisápmelaččaid listu	2,8	4,4	1	2
Samer bosatt i Sør-Norge – Sámit Máttá/Lulli Norggas	1,8	2,0	1	1
Nordkalottfolket ^c	-	1,9	-	1
Áarjel-Saemiej Gielh ^c	-	1,5	-	1
Fastboendes liste – Dáloniid listu ^a	1,8	1,3	1	-

Tana fellesliste – Deanu oktasašlistu ^c	-	1,2	-	-
Ofelaš ^c	-	0,8	-	-
Sjaddo ^c	-	0,6	-	-
Finnmarkslista – Finnmarkkulistu ^b	1,8	-	1	-
Sørlista – Áarjel læstoe ^b	1,6	-	1	-
Karasjok flyttsameliste – Kárášjoga Badjeolbmuid listu ^b	1,2	-	-	-
Midtre Nordland tverrpolitiske liste ^b	0,4	-	-	-
Valgdeltakelse	72,6	69,3		
Sum mandater			43	39

a) 2005: Kautokeino fastboendes liste

b) Stille ikke liste i 2009

c) Stille ikke liste i 2005

Kilde: Sametingsvalg: velgere, partier, medier (2011).

Som tabellen viser ga valget i 2009 to vinnere som begge var nykommere: Árja og Fremskrittspartiet (Frp). To organisasjoner/partier ble ansett som tapere: Norske Samers Riksforbund (NSR) og Arbeiderpartiet (Ap). Antallet frie lister eller lister med tilhørighet til én krets som har fått mandat har vært stabilt rundt 5 ved hvert valg, også i 2009.

Siden Sametinget ble etablert i 1989 og fram til 2007 ble det styrt av representanter fra NSR i koalisjon med andre mindre politiske grupperinger. I løpet av disse årene var den største gruppen i opposisjon Ap. Etter 2007 og i perioden 2007 - 2009 har Ap styrt Sametinget i mindretallsregjering, og i 2009 gikk Ap i flertallskoalisjon med NSR i opposisjon.

Frp stilte lister til sametingsvalget for andre gang i 2009. Til valget i 2005 stilte partiet lister i 3 av 13 kretser. Den gang fikk de ikke nok stemmer til å få representasjon, men ved valget i 2009 stilte partiet i fem av syv kretser og fikk valgt inn tre representanter. Frp har hatt motstand mot samiske rettigheter som en hovedsak i flere valgkamper, noe som blant annet ble synliggjort i stortingsvalgkampen i 2009 av Frp-leder Siv Jensens på valgkampturneen i Finnmark. Partiets argument er at Sametinget er en form for etnisk diskriminering av nordmenn.

2.7 Utviklingen av Sametingets myndighetsområde

Sametingets begrensede politiske handlingsrom har siden opprettelsen vært under stadig utvikling (Josefsen 2011; Josefsen og Saglie 2011). En særskilt viktig ordning for utviklingen av dette handlingsrommet er konsultasjonsavtalen med staten. I følge Josefsen (2001:36) har Sametinget gjennom konsultasjonsavtalen og spesielt i

behandlingen av finnmarksloven vist seg som en betydningsfull part i regjeringens utforming av loven. Finnmarksloven anerkjenner samiske landrettigheter og ivaretar de internasjonale bestemmelsene om urfolksrettigheter. Sametinget har på den måten fått et større handlingsrom som går utover rollen som rådgivende organ (Josefsen 2011:36).

Det er imidlertid de norske myndighetene og ikke Sametinget selv som definerer dets formelle handlingsrom. Og til tross for at Sametinget med konsultasjonsordningen har fått løftet sin posisjon fra å være en høringsinstans til å bli en part i konsultasjoner i relevante saker for den samiske befolkningen, stiller den på ingen måte noen garanti for at kravene til Sametinget blir etterfulgt.

Retter man søkelyset mot de økonomiske aspektene ved Sametingets myndighetsrom, gjør dagens finansieringsordning at Sametinget i praksis ikke kan bestemme over den økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i det samiske samfunnet. Sametinget har riktignok en viss budsjettfrihet som følge av dets frie og selvstendige stilling som folkevalgt organ. Ut fra Fjellheims (i Henriksen 2009:38) beregninger forvalter Sametinget imidlertid bare 40 prosent av de årlige samlede bevilgningene til samiske formål, mens de resterende 60 prosent forvaltes av staten. I tillegg var det ved 2008-budsjettet kun 7 prosent som hadde grunnlag i Sametingets egne prioriteringer, mens resterende 93 prosent er avsatt til tiltak som Sametinget er pålagt fra staten. Dette står i kontrast til den selvbestemmelsesretten som Sametinget har i henhold til folkeretten.

I følge Fjellheim (i Henriksen 2009:36-38) risikerer Sametinget med denne finansieringsordningen å bli en forvalter av statens samepolitikk. Han hevder at dette ikke i samsvar med det forhold at Sametinget i dag har det overordnede politiske ansvaret for utviklingen av det samiske samfunnet. Videre påpeker han at dagens finansieringsordning kan bidra til å undergrave Sametingets stilling i det samiske samfunnet. Dette fordi det kan være mer formålstjenlig for samiske institusjoner og interessegrupper å forholde seg direkte til staten siden Sametinget i liten utstrekning kan påvirke de økonomiske rammebetingelsene for virksomheter i det samiske samfunn (Henriksen 2009:38).

I følge Bjerkli og Selle (2003:28) vil sameloven, etableringen av Sametinget og ratifiseringen av ILO konvensjon 169 sikre samene en maktposisjon i Norge. Dette så lenge Norge insisterer på å være aktiv på den internasjonale scenen. En slik maktposisjon

kan imidlertid svekkes dersom samene ikke tildeles reell innflytelse. Hvis Sametinget primært betraktes som et rådgivende organ og ikke har mer tyngde eller innflytelse enn hvilken som helst annen interesseorganisasjon, kan en slik posisjon framstå som symbolsk. Sametinget må få overført beslutningskompetanse hvis innflytelsen skal kunne bli mer reell (Bjerkli og Selle 2003:28).

2.8 Sametinget som statlig forvalter

Sametingets stilling i det norske demokratiet bringer med seg et tosidig press på Sametinget. Sametinget skal fungere som et forvaltningsorgan for den statlige samepolitikken, og samtidig være et folkevalgt organ som skal forsøke å overholde kravene fra egne velgere. Sametinget har slik det framgår av Josefsens (2011) framstilling fått styrket sin stilling betydelig siden det ble etablert, og da spesielt gjennom konsultasjonsavtalen. Dette kan trolig være med på å styrke tilliten og legitimiteten, både overfor velgerne, men også overfor den norske stat.

Denne tosidigheten reiser spørsmålet om sammenhengen mellom Sametingets innflytelse og tilliten blant egne velgere. Tillit innebærer en tiltro blant velgerne til at det politiske systemet oppfyller den hensikten det skal (Newton 2002:2). Med dette som bakgrunn vil et spørsmål om sametingsvelgernes tillit gi et bidrag til å svare på om Sametinget tjener sin tiltenkte funksjon. Forskerne Bjerkli og Selle (2003:50) diskuterer om Sametinget i praksis i første rekke representerer den samiske befolkningen gjennom frie valg, eller om Sametinget fungerer som en delegert statsmakt. Kjernepunktet er at dersom velgerne oppfatter at Sametinget primært ivaretar statens behov, vil det kunne svekke tilliten de har til Sametinget. Dette drøftes nærmere under kapittel 4.3.

For å undersøke og studere den tillit sametingsvelgerne har til Sametinget er det nødvendig å sette tilliten inn et større teoretisk rammeverk. I neste kapittel redegjør jeg for hvordan begrepet om politisk tillit anvendes og konseptualiseres i faglitteraturen. I det ligger det en innebygd antakelse om at de samme betingelsene som ligger til grunn for tilliten til andre folkevalgte organer og institusjoner også ligger til grunn for tilliten til Sametinget. Ettersom det er gjort lite forskning på dette feltet tidligere vil jeg videre i oppgaven drøfte i hvilken grad teoriene om politisk tillit kan brukes i sammenheng med den politiske tilliten til Sametinget.

3 Tidligere forskning på politisk tillit

Før vi går dypere inn i tillitslitteraturen er det behov for å oppklare begrepsbruken. Teorien på feltet framstår som noe tvetydig og gjør tidligere forskning diffus og reduserer dermed nytten av den. Begrep som politisk tillit, politisk støtte (Norris 1999, Easton 1965/1975) og politisk kapital (Newton 2002) har blitt brukt for å beskrive velgernes tiltro eller manglende tiltro til stillingshavere eller institusjoner som folkets legitime representanter. Begrepene brukes gjerne også litt om hverandre (McAllister 1999:190), og er blitt analysert ved bruk av de samme kvantitative indikatorene.

Enkelte teorier gjør et klart skille mellom politisk støtte og politisk tillit, mens andre behandler de to begrepene som en del av det samme konseptet. Begrepet politisk tillit betegner en generell holdning mot noe eller noen, mens begrepet politisk støtte krever en aktiv handling og impliserer dermed en form for adferd (Easton 1975). Adferd innebærer nødvendigvis holdninger, og har dermed også med grad av tillit å gjøre. For å utdype dette vil jeg presisere at en ikke støtter noe uten en antakelse av at ens ønsker og behov blir ivaretatt. Siden støtte impliserer og er avhengig av tillit anser jeg det som hensiktsmessig å både benytte litteratur som omhandler politisk støtte og politisk tillit. I denne studien vil imidlertid begrepet tillit i hovedsak bli brukt.

3.1 Fra generell til spesifikk tillit

Det første som det må bringes klarhet i er hva det er vi kan rette tilliten mot og hvem eller hva det er som skal ha tillit. Innledningsvis ble det gjort noen avgrensninger for oppgaven, og problemstillingen jeg konsentrerer meg om er Sametingets forhold til egne velgere.

Andersen mfl. (2005) har påpekt om at velgerne kan ha tillit til demokratiske verdier, men likevel ikke ha tillit til de enkelte politiske representantene. De tilsynelatende forskjellene mellom tillit til politiske institusjoner og demokratiske prinsipper peker i den retning. Hvordan skal man skille de ulike typene konseptuelt?

For å forstå kan det være nyttig å starte med et grunnleggende skille utviklet av David Easton (1965) om generell og spesifikk støtte. Konseptet omfatter både en klargjøring av årsak til tillit og målet for tillit. Spesifikk tillit representerer støtten til spesifikke politiske

aktører eller institusjoner i det politiske regimet. Spesifikk støtte er rettet mot de autoritetene som er ansvarlige for å fatte daglige beslutninger på vegne av det politiske regimet. Spesifikk tillit stammer fra vurderinger om regimets imøtekommelse av velgernes krav og vurderinger av generell politisk leveransedyktighet (Easton 1975:438). I følge Easton er vurderinger av generell politisk leveransedyktighet og oppfyllelse av forestilte krav det som avgjør spesifikk tillit.

Eastons (1975:444) konseptualisering betegner generell støtte som den støtten som er rettet mot det politiske systemet eller til samfunnet. Den generelle støtten har sitt utspring i tiltroen til at regimet er grunnlagt på akseptable prinsipper og regler. Den generelle tilliten er mindre konkret og håndfast enn spesifikk støtte, og betegner det som systemet representerer snarere enn hva det faktisk utretter. I dette tilfellet ville det bety støtten til demokratiske prinsipper som ligger til grunn for de demokratiske institusjonene. Generell støtte formes i følge Easton gjennom sosialisering, men også gjennom erfaringer av politisk leveransedyktighet, men da gjerne over en lengere tidsperiode.

For å kunne analysere politisk tillit på en effektiv og konstruktiv måte, må tillitsmålet defineres (Norris 1999:1). Politisk tillit er ikke en endimensjonal holdning til et bestemt politisk system, men et multidimensjonalt fenomen hvor de ulike konkrete delene av systemet kan betraktes som troverdige i ulik grad.

3.2 Eastons tredelte skille for politisk tillit

Jeg benytter meg av Eastons (1965,1975) konseptualisering av politisk støtte ved å bruke hans tredelte skille mellom støtten til det politiske samfunnet, støtte til det politiske regimet og støtte til de politiske myndighetene. Støtte til det politiske samfunnet handler om medlemmenes patriotiske tilknytning til nasjonen, og ser utover de institusjonelle strukturene og de spesifikke politiske aktørene. Forskning på feltet har analysert og brukt sosial fremmedgjøring, protestaksjoner, nasjonalisme og integrasjon som indikatorer på konseptet. Støtte til de politiske myndighetene, eller til de politiske aktørene betrakter Norris (1999:12) som velgernes vurderinger av det nåværende regimet eller som spesifikke beslutningstakere.

Støtten til det politiske regimet utgjør en mellomkategori i Eastons tredelte skille. Den ligger på et mer generelt nivå enn støtte til det politiske samfunnet. Støtten til det politiske regimet ser på den varige støtten for styringsstrukturer i et land, og ser utover de spesifikke beslutningstakerne på et gitt tidspunkt (Norris 1999:9). Easton deler ikke det politiske regimet ytterligere og hevder at velgerne ikke kan velge deler av regimet som de støtter og har tillit til og på den måten å utelukke de delene av regimet som de ikke støtter.

Pippa Norris (1999) stiller seg tvilende til denne påstanden hos Easton, og har med utgangspunkt i det analytiske rammeverket til Easton (1965) videreutviklet et femdelt konseptuelt rammeverk for politisk støtte. Mens Easton skiller mellom tre grunnleggende nivåer for politisk støtte: støtte til politiske samfunn, til regimet og til myndighetene, har Norris (1999:19) utdypet nivåene og skiller mellom støtte til det politiske samfunn, regimeprinsipper, regimeprestasjoner, regimeinstitusjoner og politiske aktører. Disse nivåene strekker seg fra den mest generelle støtte for nasjonen og nedover på en skala til den mest konkrete støtten for bestemte politikere (Norris 1999:10). Norris deler dermed Eastons mellomliggende nivå, støtten til det politiske regimet, inn i tre ulike deler. I følge Norris (1999:9) er denne måten å konseptualisere tillit på både teoretisk og empirisk forankret.

Den er empirisk forankret fordi undersøkelser viser at folk gjennomgående gjør denne distinksjonen, og at det er forskjellige trender over tid i støtte for de ulike nivåene. Norris (1999) påpeker videre at tidligere forskning ofte har resultert i varierende og motsigende funn. Analyser av forklaringer på politisk tillit må derfor ta høyde for de nevnte distinksjonene, og forskeren må velge nivået for forskningen mer eksplisitt. Til tross for at det skilles mellom indikatorene på generell og spesifikk støtte empirisk (Norris 1999), korrelerer indikatorene i følge Anderson mfl. (2005:36) høyt. Anderson mfl. anser likevel de ulike nivåene som en nyttig måte å skille mellom ulike dimensjoner ved legitimitet på.

På grunn av studiens begrensede omfang er det ikke mulig å analysere de fem ulike typene politisk tillit. Tid, plass og ressurser begrenser oppgaven til å måtte slå sammen nivåene for å kunne utføre statistiske målinger. I kapittel 5 vil jeg vise disse målingene for å se om nivåene kan slås sammen til en eller flere indekser. For å kunne gjøre disse målingene vil jeg først utdype Norris typologi mer detaljert.

3.3 Norris' femdelte skala for politisk tillit

I følge Norris' klassifiseringsskjema er støtten til det politiske samfunnet den mest generelle tillitsindikatoren. Norris (1999:10-11) mener denne støtten kan forstås som den grunnleggende tilhørigheten man har til sin egen nasjon, følelsen av nasjonal stolthet og den nasjonale identitet man har. Holdningene man har til andre folk, nasjoner og til multinasjonale institusjoner antas også å være en dimensjon av den nasjonale tilhørigheten.

Nasjonal identitet forstås som eksistensen av samfunn med tilhørighet og blodsband gjennom et felles hjemland, kulturelle myter, symboler, historie, økonomiske ressurser, juridiske og politiske rettigheter, samt forpliktelser. Norris (1999) skisserer to former for nasjonalisme. Den ene formen er basert på felles geografisk område, land som forbindelsespunkt og statsborgerskap gjennom et delt territorium og grenser fastsatt av nasjonalstaten. Nasjonalisme kan også ta etniske former, hvor man trekker mer diffuse grenser basert på religiøse språklige eller etniske grupperinger. Sett i en samisk sammenheng er det snakk om slike etniske grupperinger, samtidig som det samiske folk likevel er delt mellom de ulike nasjonalstatenes grensetreknninger.

Selv om nasjonalistiske orienteringer antas for å være langsiktige og dypt rotfestede kan stabile orienteringer også variere. Som et eksempel kan man si at globaliseringen har konsekvenser for den nasjonale identiteten, ettersom den utvider forskjellige former for nettverk som går på tvers av de nasjonale grensene. Som jeg var inne på i kapittel 2.1 kan etableringen av Sametinget settes i en større internasjonal kontekst av urfolksmobilisering. Dette nivået av generell støtte har typisk en høy grad av støtte blant velgere (Norris 1999:16).

Det neste nivået presenterer anerkjennelse av de normative verdiene som regimet er bygd på. Det gjenspeiler de konstitusjonelle ordningene og de formelle og uformelle spillereglene. Demokrati er et innholdsmessig omstridt konsept, hvor utformingen av demokratiet er åpen for mangfoldige tolkninger. Det finnes ingen universell konsensus om hvilke av verdiene, prosedyrene og prinsippene som er viktigst.

Mens det politiske samfunnet brukes som en indikator på det mest generelle tillitsnivået, ligger støtte til regimeprinsipper et nivå lavere på skalaen fra generell til spesifikk tillit. Norris (ibid.) mener at dette nivået kan gi oss innsikt i den antatte moralske legitimiteten til regjeringen. Det kan fortelle om regjeringen blir ansett som autorisert til å utøve makt, noe som er avgjørende for den politiske stabiliteten i et langsiktig perspektiv. For å måle støtten for regimeprinsipper har surveyundersøkelser som regel målt støtte for demokratiske verdier og enighet med demokratiske ideer. Anerkjennelse av demokratiet som det beste styresettet har blitt brukt som indikator (Norris 1999:16). Dette tillitsnivået har, i likhet med støtte til det politiske samfunnet, generelt hatt høy oppslutning. Norris (1999:17) påpeker at det ofte ligger et spenningsforhold mellom ideal og realitet i spørsmålet om regimeprinsipper fordi det ofte dreier seg om et ønske om mer demokrati enn hva som er tilfelle.

Det tredje nivået handler om velgernes vurderinger av regimeprestasjoner. Regimeprestasjoner ligger på et mellomliggende tillitsnivå mellom generell og spesifikk støtte. Regimeprestasjoner skal fange opp i hvilken grad den måten det demokratiske systemet fungerer på i praksis har støtte blant borgere. Nivået for regimeprestasjoner og tilfredshet med måten demokratiske prinsipper fungerer på i praksis har hatt variert politisk støtte i ulike land. Enkelte forklarer variasjonene med at vurderingene reflekterer ulike erfaringer i løpet av demokratiets levetid (Norris 1999:19).

Den politiske støtten til regimeinstitusjoner ligger på et mellomliggende tillitsnivå mellom generell og spesifikk støtte. De demokratiske institusjonene og tilknytningen til politiske partier representerer to av de viktigste bindeleddene mellom velgerne og staten. Det skilles mellom offentlige institusjoner som regjeringen, departementer, forsvar, politi, og private institusjoner som arbeidstakerorganisasjoner og bedrifter. Norris (1999) fokuserer på de sentrale offentlige regjeringsinstitusjonene. Det institusjonelle nivået for politisk støtte sikter til formelle strukturer, ikke til de spesifikke stillingsinnehavere eller embetspersoner. Dette står i motsetning til de mer generelle støttenivåene hvor det viser seg at velgerne har høy grad av tillit. Flere studier har vist en nedgang i tillit til regjeringsinstitusjoner. Spesielt er denne støtten lav i en rekke nyere demokratier (Norris 1999:19-20).

Det mest spesifikke nivået omhandler orienteringer til stillingshavere og beslutningstakere. Det dreier seg om holdninger til spesifikke politiske aktører, presidenter eller statsministre, samt støtte til spesifikke partier og tillit til ledere i ulike virksomheter for offentlig sektor. Det er støtte til politiske aktører hvor bestemte lederes eller politiske aktørers prestasjoner evalueres som gruppe. Norris (1999:12) påpeker at det er fullt mulig å ha mistillit til politikere og likevel fortsette å ha tillit enten til institusjonelle strukturer eller andre representanter.

Selv om velgerne uttrykker misnøye med politikken som føres eller med sentrale politiske aktører, innebærer ikke dette at legitimiteten til det politiske system er undergravd (Aardal 1999:190). Dalton (1999) og Norris (1999) påpeker at det er sunt med en viss grad av mistillit til og kritikk av de styrende. Selv om anbefalt nivå av tillit diskuteres i faglitteraturen, er det likevel relativt stor enighet om at når demokratiske kanaler brukes, både til kritikk og til debatt av de styrende og deres institusjoner, kan dette betraktes som en form for støtteerklæring til det politiske systemet og demokratiet. Så lenge det ikke ønskes et annet system enn det demokratiske.

4 Forutsetninger for politisk tillit til Sametinget

Etter å ha gjort en teoretisk konseptualisering av politisk tillit bringer dette oss tilbake til spørsmålene som ble stilt i kapittel 1: Hva genererer politisk tillit? Hvorfor er tilliten høyere blant noen mens den er lavere blant andre? Hva er årsakene til at enkelte ser Sametinget og de demokratiske prinsipper Sametinget bygger på som pålitelige, og andre ikke?

Som beskrevet i kapittel 3 er det flere forskjellige teorier for analyse av politisk tillit. I likhet med Norris og Easton tar jeg utgangspunkt i konseptualisering og operasjonalisering av begrepet tillit. Mangfoldet av teorier har delvis medført motsigende resultater innen tillitsforskning (Dalton 1999 og Norris 1999). For å kunne identifisere forklaringsfaktorer for den politiske tilliten, vil jeg nå beskrive ulike kategorier av forklaringsteorier for politisk tillit. Deretter drøfter jeg hvordan noen av de mest relevante delene av disse teoretiske retningene kan brukes i sammenheng med Sametinget. På den måten legger jeg grunnlaget for en utdypende analyse av variasjoner i Sametingets tillit blant egne velgere.

4.1 Institusjonelle og kulturelle forklaringsteorier

Mishler og Rose (2001) skiller mellom to hovedretninger av teoretiske tilnærminger for å forklare variasjoner i politisk tillit, institusjonelle teorier og kulturelle teorier. Disse to gruppene av forklaringer brukes i store deler av faglitteraturen under en rekke ulike betegnelser. Den institusjonelle retningen betegnes som “endogene” forklaringer, hvor det er myndighetenes økonomiske og politiske prestasjoner som påvirker den politiske tilliten. Tillit stammer fra selve systemet hvor fallende eller stigende politisk tillit er et direkte resultat av politiske beslutninger, løsninger og resultater. Godt styresett og velfungerende institusjoner vil føre til høyere politisk tillit. Denne kategorien er nært knyttet til begrepet spesifikke støtte, nærmere omtalt i kapittel 3.1.

De kulturelle teoriene betegnes som “eksogene” tilnærminger (Mishler og Rose 2001). I følge disse teoriene skapes og opprettholdes regimets og institusjoners tillit og støtte gjennom faktorer utenfor det politiske systemet. Tillit forstås som kulturelt og sosialt betinget hos individene. Denne teoretiske tilnærmingen anser årsakene til politisk tillit som mer enn bare fortløpende rasjonalitetsvurderinger. Denne kategorien innebærer at

tillit opparbeides gjennom individers personlige erfaringer over en lengere tidsperiode og gjennom ulike sosialiseringprosesser både i tidlig og voksen alder.

Listhaug (1997:5) gjør et liknende skille, men skiller i tillegg mellom kulturelle og institusjonelle teorier. Han anser de institusjonelle teoriene som leveransedyktighet. Han videreutvikler teorien med å bruke en kategori for “linkages”. Dette dreier seg om forholdet mellom velgere og institusjoner. “Linkages” teoriene anser graden av integrasjon mellom velgere og institusjoner som avgjørende for velgernes politiske tillit. Dette handler konkret om den politiske avstanden mellom velgere og de institusjoner som skal representere dem. Partier, politiske alternativer, politiske prinsipper og synspunkter er hyppig brukt som indikatorer på den politiske avstanden.

Teoriene ses ofte i et motsetningsforhold til hverandre, men de er nødvendigvis ikke gjensidig utelukkende. Politisk tillit kan være forårsaket av ulike variabler på ulike nivåer. Alle komplekse sosiale fenomener må nødvendigvis forklares ut fra flere årsaker, og det er også slik at faktorer som viser seg å være avgjørende på et tidspunkt ikke nødvendigvis vil være avgjørende på et senere tidspunkt (Miller og Listhaug 1999:204). Det gjelder å betrakte de forskjellige kategoriene som komplementære, altså ikke gjensidig utelukkende. Velgernes vurderinger av myndighetenes prestasjoner vil ikke være fullstendig upåvirket av kulturell bakgrunn og sosialisering. Velgernes tilegnede normer og verdier kan kombineres med rasjonelle vurderinger når tilliten bestemmes. Det er således rimelig å anta at velgernes verdier og rasjonelle vurderinger påvirker tilliten i et samspill. Velgernes tillit til politiske aktører og institusjoner utvikler seg i et dynamisk samspill med de økonomiske og politiske omgivelsene (Anderson mfl. 2005:36).

Det kan også skilles mellom de forklaringene som gjør rede for endringer i tillit på kort sikt og de som gjør rede for endringer over en lengere tidsperiode. Easton (1965) understreker at spesifikk og generell støtte er tilbøyelig til å være knyttet sammen i det lange løp, en nedgang i spesifikk støtte vil sannsynligvis også kunne gå utover den generelle støtten. På den andre siden vil et vedvarende høyt nivå av spesifikk støtte bidra til velgernes “godvilje” til det politiske systemet (Easton 1965). Teorier som søker å forklare endringer i tillitsnivå ut fra normer og kultur vil trolig spille inn på lengre sikt, men kan ikke forklare de endringene som skjer på kort sikt. Plutselige endringer i tilliten vil på trolig påvirkes mer av politiske hendelser og prestasjoner (Dalton 1999:58).

En uttømmende og dyptgående undersøkelse av alle de ovenforskisserte forklaringsteoriens effekt på politisk tillit er langt utenfor denne oppgavens rammer. Det å anerkjenne og vite om forskjellene mellom disse synspunktene er likevel av betydning ikke bare teoretisk, men også empirisk, nettopp for å kunne dra nytte av forskningen. Forskningsresultater kan bidra til å utarbeide strategier som kan bidra til å løfte den politiske tilliten.

4.2 Sametingsvalg sett i lys av forklaringsteoriene

Siden denne oppgaven har et begrenset datagrunnlag med data fra bare ett tidspunkt (2009), vil det ikke være mulig å gjøre sammenlikninger og undersøke om tilliten har gått opp eller ned. Dermed kan jeg ikke studere endringer i tillitsnivået over tid blant sametingsvelgerne. Spørsmålsformuleringene i sametingsvalgundersøkelsen legger begrensninger på hvilke variabler som kan inkluderes i analysen.

Videre vil jeg drøfte hvordan forklaringsvariablene som finnes i datamaterialet kan brukes i en samisk kontekst. Jeg vil knytte teorier om politisk avstand, sosial bakgrunn og massemedier sammen med tillit til Sametinget. Dette fører til implikasjoner for de videre analysene av forklaringsteoriene og -variablene. Til tross for et begrenset datagrunnlag på variablene som omhandler leveransedyktighet, vil jeg drøfte problemstillingen.

4.3 Forutsetninger for Sametingets leveransedyktighet

Som folkevalgt forsamling representerer Sametinget på mange måter et forhold mellom tilbud og etterspørsel. Velgerne er de som setter krav til de styrende, mens de folkevalgte representantene forsyner velgerne med det de får. Dette reiser spørsmål om leveransedyktighet. Rose mfl. (1999:146) viser til Dahls demokratiske ideal som forutsetter at de valgte representantene er i stand til å tilveiebringe folket det de ønsker. I praksis vil det derimot alltid være et større eller mindre gap mellom det folk ønsker, og det de styrende er i stand til å produsere.

I kapittel 2.8 drøftet jeg spenningsforholdet i Sametingets virksomhet, ved å beskrive hvordan det skal tjene ulike samfunnsmessige oppgaver. Gjennom fokus på samisk selvbestemmelse og utvikling av ulike konsultasjonsordninger med den norske stat, har

Sametinget prioritert å skape et større politisk handlingsrom. På den måten har det signalisert et ønske om å framstå som noe mer enn et statlig forvaltningsorgan for samiske spørsmål. Selle og Strømsnes (2010:87) stiller spørsmål ved en utvikling hvor man får klare institusjonelle grenser mellom det samiske og det norske. De ser utfordringer med at for sterkt fokus på den samiske offentlighet kan gå på bekostning av den norske offentlighet.

Betrakter man den samme utviklingen i lys av Sametingets leveransedyktighet overfor egne velgere, skal Sametinget i prinsippet ut fra sitt folkegitte mandat kunne utøve den politikken det ønsker å få gjennomført. Til tross for økt fokus på samisk selvbestemmelse er det ikke Sametinget som definerer Sametingets formelle handlingsrom. Det er de norske myndighetene som definerer dette handlingsrommet. Sametinget opplever et tosidig press gjennom rollen som et statlig forvaltningsorgan på den ene siden, og rollen som ansvarsbærer overfor egne velgere på den andre. Dette gjør spørsmålet om Sametingets leveransedyktighet særskilt komplisert.

I kapittel 2.8 ble det argumentert for at dersom rollen som statlig forvaltningsorgan blir for framtreddende kan det svekke velgenes tiltro til at det er deres representanter som utøver samepolitikken. Poenget er at under ordinære demokratiske forhold fungerer valgmekanismen som en straffemekanisme for manglende leveransedyktighet og dårlige prestasjoner. Det forutsetter imidlertid at velgerne klart skiller mellom rollen til de politiske stillingsinnehavere og det politiske system. I etablerte demokratier tildeles ansvaret for demokratiske prestasjoner naturlig den sittende regjering, framfor det demokratiske systemet som en helhet. Denne distinksjonen er tilsynelatende ikke til stede hos sametingsvelgerne, slik faktoranalysen antyder i kapittel 5.5.1. Dette argumentet styrkes ytterligere når Selle (2011) i sin rapport viser at skillet mellom forvaltning og politikk på Sametinget oppleves som diffust både utenfra og innenfra. Videre påpeker han at det i sametingssystemet ikke skilles så klart mellom politiske aktører og det politiske systemet, eller mellom byråkrater, fagpersoner og politikere. Spørsmålet blir hvordan velgerne, gjennom valgkanalen, skal kunne holde de styrende ansvarlig for politikken som føres og slik anvende sin demokratiske rett til å avsette politikere de er misfornøyde med. Det diffuse bildet av skillet mellom enkeltaktører, sametingssystemet og den offisielle politikken kan skape uklarheter omkring hva Sametinget egentlig står for.

4.4 Politisk avstand mellom Sametinget og velgere

Et annet relatert tema er den politiske avstanden mellom de styrende og styrte. Med politisk avstand menes her i hvilken grad velgernes meninger og preferanser fanges opp i det politiske systemet og i de politiske alternativene (Listhaug og Aardal 2011:292). Politisk avstand innebærer også følelsen av å ha en mulighet til å påvirke. Argumentet om politisk avstand gjelder også for valg mer generelt, ettersom de som identifiserer seg med vinnerpartiet ofte er mer tillitsfulle enn velgerne på tapersiden. Det finnes imidlertid delte meninger om hvor dypt man skal anta at den politiske avstanden stikker. Mens enkelte teorier forklarer nedgang i tillitsnivå med dyptgående verdiendringer blant velgerne som ikke fanges opp i de politiske alternativene, ser andre teorier på dette som en del av en naturlig syklisk prosess mellom de politiske alternativene (Listhaug 1995:265).

For å måle effekten av den politiske avstanden mellom velgere og det politiske systemet og de styrende på tillit, vil jeg ta utgangspunkt i spørsmål om ideologisk plassering, saksståsted i relevante saker, partistemmegivning og politisk interesse. Saksståsted i relevante saker presenteres og diskuteres nærmere i sammenheng med de sosiale bakgrunnsvariablene.

4.4.1 Ideologisk ståsted

Ideologi betegner et tankesett med noen grunnleggende prinsipper om hvordan samfunnet bør styres på en rettferdig måte. Disse ordnes gjerne på en høyre–venstre-skala. En utbredt forklaring i faglitteraturen er at venstreorienterte velgere ofte har vist en større tillit til offentlige institusjoner enn høyreorienterte velgere, fordi en venstreorientert politikk støtter opp om et stort statlig apparat, mens en høyreorientert politikk i mindre grad gjør det. Det er vanskelig å si eksakt hva velgerne legger i en ideologisk høyre–venstre-dimensjon, og i hvilken grad de har satt det i sammenheng med Sametinget når de har plassert seg selv på skalaen.

Idealet om et rettferdig styresett er ikke det samme sett fra ulike synsvinkler. Etableringen av Sametinget representerer en virkeliggjøring av retten til kulturell egenart og annerledeshet, noe de fleste samer finner rimelig. Men for noen innebærer det at samer på den måten har tilkjempet seg særrettigheter som bryter med deres rettighetsideologi. Oskal (1995:67) velger å problematisere rettighetsideologiens gyldighet med fokus på

samisk-norske samfunn. Han viser til at liberalister og kommunitarister har tolket prinsippet om lik respekt og anerkjennelse på to ulike måter som har stått i motsetning til hverandre. Kravet om rettferdighet fra liberalistisk hold baserer seg på prinsippet om at alle borgere skal ha like rettigheter uavhengig av tro, kjønn, etnisk og kulturell tilhørighet, mens kommunitaristiske retninger framhever prinsippet om at alle kulturer skal anerkjennes for sin egenart og anderledeshet. Med utgangspunkt i den liberalistiske ideen har man krevd identiske rettigheter, mens utgangspunkt i den kommunitaristiske krever en anerkjennelse av kulturell egenart og forskjellighet gjennom differensierte rettigheter. For minoritets- og urfolksgrupper har det vært hevdet at en overbetoning av det at alle skal behandles likt ikke bare har gått på bekostning av at samisk egenart har vært truet, men at det også har vært en maktstrategi fra majoritetskulturen for å opprettholde sin kulturelle dominans (Oskal 1995:67). En selv plassering på en høyre–venstre-akse i valgundersøkelsen kan ses i sammenheng med slike ideologiske motsetninger, uten at jeg utdyper det noe videre her.

Gaski (2008:17–18) har imidlertid i sin diskursanalyse av sametingsvalgkampen i 2005 problematisert relevansen av den ideologiske venstre–høyre-dimensjonen for Sametingets politiske system. Etter Gaskis termer er det ikke sikkert at de samme konfliktlinjene vil være like relevante for Sametingets politiske system, blant annet på grunn av ulike historiske utviklinger i det samiske samfunnet og andre vestlige samfunn. Bergh og Saglie (2011) viser imidlertid at den har en viss relevans for partistemmegivning på Sametinget. Poenget med å bruke den ideologiske variabelen her vil være å avdekke om det eksisterer et forhold mellom et ideologisk standpunkt og tillit til Sametinget.

4.4.2 Partistemmegivning

Hva angår sammenhengen mellom partistemmegivning og tillit, må det tas forbehold om at partistemmegivning i seg selv neppe kan forklare tillitsnivå. Parti kan i stedet være et indirekte mål på samepolitisk ståsted påvirket av ulike sosiale variabler. Det er rimelig å forvente at Fremskrittspartiets velgere har lavere tillit til Sametinget enn andre velgere. I likhet med Frp utgjør heller ikke NSR et vanlig politisk parti på Sametinget, i og med at både er en kulturorganisasjon og et politisk parti. I motsetning til Frp er NSR en samisk medlemsorganisasjon som allerede fra starten av i 1968 arbeidet med å fremme samiske interesser. NSR hadde en sentral og betydningsfull rolle når det gjaldt utviklingen og

etableringen av sametingssystemet (Bjerkli og Selle 2003:52), og har helt fra starten hatt et politisk krav om et eget samisk folkevalgt organ. Det gir grunn til å forvente at NSRs velgere har høy grad av tillit til Sametinget. Årsaksrekkefølgen på partistemmegivning og tillit er imidlertid ikke nødvendigvis at stemmegivning påvirker tillitsnivå. Det kan like godt være at de som allerede har lav tillit, og egentlig ikke ønsker et Sameting, også er mer disponert til å gi sin stemme til Frp. Bergh og Saglie (2011) ser på hvordan oppfatninger om Sametinget og selvbestemmelse påvirker stemmegivning, mens jeg bruker stemmegivning som uavhengig variabel. Av partistemmegivning har vi mulighet til å skille mellom de som har stemt på Frp, NSR, Árja og Ap. Disse velgerne sammenliknes med de øvrige velgerne, de som har stemt på andre partier eller lister og hjemmesitterne i 2009.

I faglitteraturen framheves betydningen av å være posisjons- eller opposisjonstilhenger som en forklaringsfaktor for tillitsnivået. Det typiske er at posisjonstilhengerne ofte har mer tillit enn opposisjonstilhengerne nettopp fordi de i større grad får gjennom sin politikk. Jeg ser to grunner til ikke å forvente en liknende effekt av denne variabelen for tillitsnivået til Sametinget. For det første vil det bety at Frp og NSR kommer inn under samme kategori, under opposisjonskategorien, og ut fra argumentene som er presentert ovenfor er det sannsynlig at disse to vil jevne hverandre ut med hensyn til tillit. For det andre karakteriseres sametingssystemet som et toblokkssystem, hvor en regjeringsdannelse, eller sammensetning av sametingsrådet, ikke er mulig uten NSR eller Ap (Bjerkli og Selle 2003:51). Med toblokkssystemet er det likevel vanskelig å skille mellom det politiske programmet til de to største blokkpartiene på Sametinget, Ap og NSR (Gaski 2008:2), hvor Ap har nærmet seg den selvbestemmelseslinjen NSR har stått for politisk. Dette tilsier at politikken som søkes gjennomført, vil være omtrent den samme, uansett hvilke av de to partiene som sitter i posisjon. På den andre siden kan det innvendes at selv om det er liten forskjell mellom de to blokkpartiene Ap og NSR, så kan Ap-velgere oppleve å ha innflytelse når Ap har den politiske ledelsen i Sametinget, hvilket igjen kan løfte tilliten til Sametinget. Hvis det viser seg at NSR-velgere har større tillit, kan det tyde på at det ikke er opposisjon og posisjon som har betydning for tillitsnivået, men NSRs historie. Det kan både handle om at NSR i lang tid har sittet i posisjon på Sametinget, og at kravet om et samisk folkevalgt organ tidlig ble båret fram av NSR.

4.4.3 Politisk interesse

I valgundersøkelsen er det også stilt spørsmål om den samepolitiske interessen, hvilket kan avdekke Sametingets relevans for den samiske befolkningen. Som bemerket i kapittel 2.4 forutsetter sametingssystemet en aktiv innmelding i valgmannallet, hvilket antyder en viss politisk interesse. Det ble imidlertid også påpekt at en innmeldelse også kan være begrunnet i et ønske om å offentliggjøre egen samiske identitet. Av den grunn vil det være interessant å undersøke sammenhengen mellom tillit og den samepolitiske interessen til velgerne. Dersom det viser seg å være en sammenheng, kan det sies å være en indikator på at velgere med interesse for samiske spørsmål ser på Sametinget som den politiske arenaen hvor samepolitikken utspiller seg.

Det er imidlertid ikke bare variablene presentert så langt som kan ha betydning for Sametingets tillit, også andre forhold og variabler antas å spille inn. Nedenfor vil jeg drøfte betydningen av medieeksponering.

4.5 Massemedier som premissleverandør

Det samiske offentlige rommet åpnet seg først på 1980-tallet, da det samiske medielandskapet sakte institusjonaliserte seg. De samiske mediene har hatt vansker med å nå ut til et større publikum som ikke er samer, samtidig som riksdekkende medier skriver lite om samiske forhold. Situasjonen er noe bedre blant norske lokal- og regionale medier i Nord-Norge, men de norske mediene, både riksdekkende og lokalt, setter ofte samiske saker i sammenheng med konflikter og motsetninger (Bjerkli og Selle 2003:38), og dermed har samepolitiske spørsmål en tendens til å få et negativt fokus, noe som igjen kan ha konsekvenser for tilliten.

Massemediene står sentralt når velgernes vurderinger av og forventninger til myndighetene skal forstås. Svært få meninger om myndighetene er basert på direkte personlig erfaring, og velgernes informasjon om institusjoner og offentlige organisasjoner bygger oftest på annenhåndskilder (Newton 1999:179). Medier utgjør en viktig premissleverandør for den offentlige debatten generelt, ikke bare for de politisk engasjerte, men også for det brede samfunnslag (Bjerkli og Selle 2003:38).

Det har blitt påpekt at politiske spørsmål de senere år har fått et overdrevent negativt fokus i mediene. Dette har igjen hatt konsekvenser for den politiske tilliten blant mediebrukerne (Lau i Listhaug 1995:263). Holmberg (1999:120) poengterer imidlertid at årsaksrekkefølgen i teorien like godt kan reverseres: Personer med høy tillit har en tendens til å søke etter seriøse medier, og motsatt, de med lavt tillitsnivå henvender seg til det Holmberg kaller ”kommersielle medier”. Det igjen bidrar til å opprettholde gjeldende tillitsnivå. I valgundersøkelsen gjøres ikke den samme distinksjonen, men det kan tenkes at de som har tillit til Sametinget, og er politisk engasjerte, også i større grad søker etter å følge Sametinget i medier. Samiske medier, inkludert NRK Sápmi, er de som er mest kritiske i sin dekning av Sametinget, men også mest balansert. Ut fra drøftingen foran er det grunn til å vente at personer som har interesse for å følge samepolitiske saker der dekningen er størst og bruker samiske medier mer aktivt, har sterkere tillit enn de som eksponeres for norske medier, både de lokale og riksdekkende mediene.

4.6 Sametingsvelgernes sosiale bakgrunn

De fleste av oss har muligens forventninger om at bakgrunnen til de samiske velgerne er avgjørende for den tilliten de har til Sametinget. En kan spørre hva den sosiale bakgrunnen kan bety i denne sammenhengen. Er det for eksempel slik at en sterk samisk identitet og tilhørighet også gir høyere tillit?

Innenfor faglitteraturen anses kulturelle normer og verdier som avgjørende for tillit. “Sosial kapital” er et begrep innenfor dette feltet, hvor ideen er at en økning i sosial kapital i form av engasjement gjennom frivillige organisasjoner, et sterkt levende sivilsamfunn med sosial og mellommenneskelig tillit også vil øke den politiske tilliten (Newton 1999:186). Andre, slik som Listhaug (1995:265), har påpekt at sosiale bakgrunnsvariabler ikke anses som avgjørende for å forklare tillit. Vi bør likevel ikke på forhånd avvise at bakgrunnsvariabler kan ha betydning for tilliten til Sametinget, og i kapittel 5.5.1 får vi se at den samiske identiteten utgjør et sakskompleks som kan ha betydning for tilliten til Sametinget.

Det er viktig å ikke utelukkende fokusere på forholdet til det norske majoritetssamfunnet, men også rette søkelyset mot skjevheter innenfor det samiske. Sametinget møter utfordringer med hensyn til å representere både nordsamer og de mer utsatte lule- og

sørsamene. Samtidig er det en sterk geografisk representasjon i Sametinget fra de sentrale nordsamiske områdene, hvor de fleste samiske institusjonene er lokalisert og der andelen samisk befolkning er høy. Videre skal Sametinget balansere konflikt og interesser internt i de sentrale samiske områdene og mellom de sentrale områdene i indre Finnmark og det samiske i de tilgrensede kystområdene, der verken samisk språk eller symboler står så sterkt (Bjerkli og Selle 2003:46).

4.6.1 Sentrum-periferi motsetninger

Andersen (2003:247) har sammenliknet utviklingen i indre Finnmark med utviklingen i samiske fjord- og kyststrøk etter de nasjonale myndighetenes samepolitiske nydreining på 1980-tallet. Tiltakene som ble igangsatt fra sentralt hold for å ivareta samisk språk, kultur og samfunnsliv, bidro til å etablere et samisk kjerneområde. Andersen (2003) påviser at i de kommunene hvor samer utgjør et mindretall, bidro den samme samepolitiske nydreiningen til lite synlige resultater. Andersen (2003) hevder at mange i kyst- og fjordstrøk ikke opplever at Sametinget representerer dem selv eller eget lokalsamfunn, men at det heller framstår som et interesseorgan for indre Finnmark. Selle og Strømsnes (2010:71) betegner slike motsetningsforhold mellom samiske kjerneområder og andre samiske områder som sentrum–periferi-konflikter.

Ut fra det Andersen (2003) beskriver, vil man gå ut fra at velgerne fra de samiske kjerneområdene har større tillit, mens velgerne fra enkelte kyst- og fjordstrøk har mindre tillit, som del av sentrum-periferi motsetninger. Jeg har valgt å ta i bruk valgkrets for å gi en pekepinn på sammenhengen, til tross for at det ikke vil gi et så raffinert bilde av sammenhengen som ønskelig. Valgkretsene Nordre og Gáisi har flere av de mest utsatte kystkommunene. Spesielt i Nordre valgkrets, med Alta og Hammerfest som sentre, har negative holdninger til samiske rettigheter og spørsmål vært mye framme i den offentlige debatten. Østre valgkrets på sin side har en blanding av samiske kjernekommuner som Tana og Nesseby, og noen kommuner hvor det samiske er lite synlig, slik som for eksempel Gamvik, Båtsfjord og Vardø. Kommunene Nesseby og Tana er både innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk og har flere samiske institusjoner godt synlig i kommunesentrene. En eventuell høy tillit blant velgerne fra disse to kommunene kan utjevne de andre kommunenes lave tillit.

4.6.2 Prioritering av politiske saker

Videre viser Andersen (2003:261) også hvordan bildet som offentligheten skaper, bidrar til at mange samer i samiske kyst- og fjordstrøk har blitt fremmedgjort overfor det samiske. Fremmedgjøringen overfor egen kultur henger sammen med at samebegrepet, slik Andersen (2003:261) viser, er nærmest blitt sett på som ensbetydende med reindriftsutøvere i indre Finnmark. Dermed kan en utvidelse av samiske rettigheter bli redusert til en utvidelse av reindriftnæringens rettigheter, hvor det samiske blir noe ugjenkjennelig for store deler av den samiske befolkningen. Resultatet kan bli at relevansen forsvinner, og interessen for å delta i den politiske prosessen reduseres for de som ikke kjenner seg igjen.

Variabler som kan si noe om disse forholdene er vurderinger av indre Finnmarks innflytelse over Sametinget, og av vektleggingen av politikkområdet reindrift og fiskeri. Disse er holdningsvariabler som hører inn under de forklaringene som betegner den politiske avstanden, men drøftes her fordi variablene kan tjene som alternative mål for fremmedgjøringshypotesen, med andre ord sammenhengen mellom sentrum-periferi-motsetninger og tilliten til Sametinget.

Blant saksområdevariablene er vi spesielt interessert i å undersøke om personer som mener fiskeri har vært lite prioritert, personer som føler at reindrift har vært for mye prioritert, og personer som mener indre Finnmark i altfor stor grad styrer Sametinget, også har lavere tillit. I så fall kan det ha sammenheng ikke bare med sentrum-periferi motsetninger, men også med det Andersen (2003) betegner som en fremmedgjøring av samiske spørsmål til bare å dreie seg om reindriftsutøvere i indre Finnmark.

Det kan imidlertid innvendes at det ikke er sikkert at det er saksståsted som påvirker tillit. Både tillit og forklaringsvariablene som her diskuteres er holdningsspørsmål og det er ikke avgjort hvilke av de to som er fastsatt først i tid og påvirker den andre. Det kan dermed innvendes at det like gjerne går den andre veien: At de som allerede har høy tillit også ønsker mer vektlegging av fiskeri, og av den grunn har svart at Sametinget har fokusert for lite på fiskeri. På samme måte kan det være at de som allerede har lav tillit til Sametinget også mener at Sametinget har for stort saksspenn, uavhengig av om det er snakk om reindrift eller andre politikkområder, og dermed er tilbøyelig til å svare at samtlige politikkområder har vært prioritert i for stor grad av Sametinget.

Et relevant moment i forlengelsen av diskusjonen foran er at partiet Árja ved sametingsvalget i 2009 overrasket med et brakvalg. Árja har profilert seg som partiet for fastboende samer med hjertesaker i både indre og fjordliggende samiske strøk, og ble det største partiet i den største valgkretsen Ávjovárri. Det i seg selv kan være en indikator på at det var rom for et politisk alternativ som ikke var til stede tidligere i det samiske politiske systemet, men som det nyetablerte Árja fanget opp.

4.6.3 Andre sosiale bakgrunnsvariabler

Hva gjelder andre sosiale bakgrunnsvariabler anses alder, utdanning, kjønn, yrkeskategori og inntekt for å være typiske kontrollvariabler. Selv om de ikke nødvendigvis trenger å være mindre interessante, er kontrollvariabler i mindre grad forankret i teori, men er likevel en nødvendig komponent i statistiske analyser. De sikrer at andre variabler ikke får for stor signifikans, og øker på den måten analysens nøyaktighet i multivariate statistiske analyser. Bakgrunnsvariablene kan nemlig påvirke både tillit og andre uavhengige variabler.

Inntil valget i 2005 hadde Sametingets valgmanntall en relativt skjev kjønns- og alderssammensetning, hvor kvinner og unge var sterkt underrepresentert. En intensiv mobiliseringskampanje for å få flere kvinner og unge til å melde seg inn i valgmanntallet i forkant av 2005-valget, bidro til å rette på disse skjevhetene. Det kan tenkes at sammensetningen av valgmanntallet kan influere tilliten i den grad kvinner/menn og unge/eldre føler at de er underrepresentert. I følge Selle og Strømsnes (2010:70) er ikke en slik ”normalisering” av valgmanntallet uproblematisk i det samiske, der kjønnsroller har vært komplementære og der alder har vært forbundet med visdom. Riktignok var menn overrepresentert fram til 2005, men samiske kvinner har vist seg som betydningsfulle aktører i samepolitikken, og det allerede på et tidlig stadium. Spesielt markant var den rollen samiske kvinner spilte under de direkte aksjoneringene under Alta-saken på 70- og 80-tallet (Selle og Strømsnes 2010:71).

Forskjeller langs alder og generasjoner kan være en aktuell utfordring for Sametinget, ettersom det samiske i tidligere generasjoner bare var et privat anliggende (Eidheim 1992), mens det i nyere tid og for nyere generasjoner har blitt et offentlig anliggende

gjennom sametingssystemet. At samisk identitet har blitt en offentlig sak, har også gjort det til en politisk sak, i følge Stordahl (1996). I det samiske samfunnet har nemlig en manglende kontinuitet mellom eldre og nyere samiske generasjoner vært en av assimileringspolitikkenes konsekvenser, og nyere generasjoner forsøker nå å fornye sin samiske identitet.

Til tross for at samisk tilhørighet ikke har utviklet seg som en naturlig del av det samiske politiske samfunnet som sametingssystemet representerer, er det likevel god grunn til å tro at det er en sammenheng mellom grad av samisk tilhørighet og tillit til Sametinget. Det vil vise seg om de med sterkere tilhørighet til det samiske også har en høyere tillit til Sametinget

Det kan videre være aktuelt å undersøke om det er en sammenheng mellom tillit og innmeldelsestidspunkt til Sametingets valgmannstall. Det er nærliggende å forvente at de som var med i den samepolitiske mobiliseringsbølgen på 1970- og 80-tallet også har høyere tillit til Sametinget. Det var gjerne disse som meldte seg inn først i kjølvannet av Sametingets etablering. På den andre siden kan det også tenkes at de hadde lagt et forventningsgrunnlag som de føler ikke er blitt innfridd fordi utviklingen av Sametingets innflytelse fra deres ståsted ikke har kommet langt nok.

Til slutt vil jeg se om tillit til Sametinget påvirkes av utdanning, yrke og inntekt. Hva gjelder utdanningsnivå, finner Listhaug og Aardal (2011) i stortingsvalgundersøkelsen 2009 at utdanning er den eneste sosiale bakgrunnsvariabelen som har effekt på tillit, personer med høy utdanning har størst politisk tillit. Sett i sammenheng med Sametinget vil jeg ha en liknende forventning om at høyere utdanning også gir høyere tillit.

5 Metode og data

I det følgende kapitlet skal den metodiske strukturen for studien skisseres. Jeg skal utdype hvorfor et kvantitativt forskningsopplegg er hensiktsmessig for å forklare forskjeller i den politiske tilliten til Sametinget blant egne velgere. Videre vil jeg drøfte de statistiske fordelene ved bruk av kvantitativ metode når jeg presenterer prosedyrene for de metodiske valgene. Deretter beskriver jeg sametingsvalgundersøkelsen, datamaterialet og utvalget i undersøkelsen, før jeg operasjonaliserer variablene. Validiteten og reliabiliteten til noen av disse indikatorene vil også bli drøftet. Jeg kommer til å bruke noen sammensatte mål i den videre analysen, og vil drøfte konstruksjonen og dimensjonaliteten av disse.

5.1 Valg av metode

Når studiens metodiske valg skal foretas gjelder det å velge den metoden som best er egnet til å svare på problemstillingen. Ikke alle metoder kan brukes i enhver sammenheng og feil metode kan føre til ufullstendige resultater som ikke har nytte i vitenskapelig sammenheng.

Et viktig spørsmål i valg av metode er kvalitativ versus kvantitativ metode. Besvares problemstillingen best gjennom store sammenliknende analyser med mange enheter eller ved å konsentrere seg om noen få enheter eller en enkelt case? Spørsmålet om kvalitativ versus kvantitativ metode reduseres ofte til et spørsmål om dybde versus bredde. Ved å ofre muligheten for dyptgående, grundige undersøkelser av et lite antall case, kan den statistiske analysen undersøke et større antall case. Det gir mulighet for å kartlegge større mønstre og tendenser innenfor bestemte forskningsområder. Kvalitative analyser vil gi et nærmere bilde av forholdet mellom ulike samfunnsmessige forhold, mens bruk av statistiske modeller vil kunne teste disse effektene på en større skala (King, Keohane, Verba 1994:4). Ettersom formålet med studien er å kartlegge variasjoner i tilliten til Sametinget blant velgerne, er den kvantitative metoden mest hensiktsmessig.

5.2 Dimensjonalitet, reliabilitet og validitet

For å vurdere kvaliteten til målene og variablene i undersøkelsen er spesielt tre egenskaper aktuelle: Dimensjonalitet, reliabilitet og validitet. Dimensjonalitet er et mål

som brukes når man skal vurdere sammensatte mål eller indekser. Dette vil bli grundig gjennomgått i forbindelse med konstruksjon av indekser i datamaterialet. Jeg vil nå presentere begrepene reliabilitet og validitet.

Reliabilitet innebærer pålitelighet og dreier seg om målinger som med samme måleinstrument gir samme resultat. Validitet står for gyldighet, og beskriver om man måler det man vil måle. Høy reliabilitet forutsetter høy validitet. Vurderinger av reliabilitet er et rent empirisk spørsmål, mens vurderinger av validitet i tillegg innebærer en teoretisk vurdering. Den teoretiske konteksten begrepet brukes i avgjør validiteten til målet. Tilfeldige målefeil kan påvirke reliabilitet mens systematiske målefeil vil ha konsekvenser for validiteten. Mål med høy reliabilitet har lite tilfeldige målefeil. Analyser vil alltid ha målefeil, for eksempel kan folk huske feil, oppgi feil svar, eller selve dataregistreringen kan være kilde til feil (Ringdal 2001:166).

Ringdal (2001) skisserer to måter å vurdere dataenes reliabilitet på: Allmenn kildekritikk, og test-retest-teknikken. Etersom jeg i denne oppgaven bruker sametingsvalgundersøkelsen fra 2009 som grunnlag for analysen, er det viktig med en beskrivelse av hvordan dataene ble samlet inn. Dette arbeidet betegner den førstnevnte av de to reliabilitetsmålene, allmenn kildekritikk. Bruk av test-retest-teknikken beskriver graden av samsvar eller korrelasjon mellom gjentatte målinger av samme variabel. Dette kan for eksempel gjøres ved at et nytt utvalg trekkes og den samme spørreundersøkelsen utføres på dette utvalget. Masteroppgavens begrensede omfang gir imidlertid ikke mulighet for slike gjentatte målinger. Det optimale ville selvsagt være å gjennomføre en slik test-retest-teknikk, ettersom det er samsvaret mellom gjentatte målinger som er kjernen i reliabilitetsbegrepet (Ringdal 2001:167). For å foreta allmenn kildekritikk av valgundersøkelsen, er det nødvendig med en nærmere omtale av den, og en beskrivelse av hvordan datainnsamlingen ble gjennomført. Det er tema for neste avsnitt.

5.3 Sametingsvalgundersøkelsen og datamaterialet

I sametingsvalgundersøkelsen som utgjør datamaterialet i denne oppgaven deltok til sammen 973 manntallsførte samer. Datainnsamlingen ble gjennomført av TNS Gallup, og datamaterialet er videre behandlet i statistikkprogrammet SPSS. Som nevnt under kapittel 1.5 inngår denne studien i et større forskningsprosjekt. Dette prosjektet hadde på forhånd

fått tillatelse fra Sametinget til å bruke valgmannntallet som er strengt regulert for innsyn, og et utvalg ble trukket fra det. Personvernombudet ved Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste har også godkjent undersøkelsen.

Temaer som blir behandlet i valgundersøkelsen inkluderer blant annet politisk interesse, tillit til ulike politiske institusjoner, holdninger til samiske politiske stridsspørsmål og kilder til informasjon om sametingsvalget. Spørsmålene er typiske spørsmål fra norsk og internasjonal valgforskning, men er tilpasset samiske forhold.

Valgundersøkelsen har spørsmål om velgernes sosiale bakgrunnsegenskaper. De vanlige forklaringsfaktorene fra valgforskning, slik som kjønn, alder, utdanning og bosted behandles, men også tilhørighet til et samisk miljø og bruk av samisk språk var viktig å få med.

TNS Gallup utførte selve intervjuene over telefon like etter sametingsvalget høsten 2009 fra uke 38 til 43. De intervjuede kunne svare på norsk eller nordsamisk, og det ble brukt både mobil- og fasttelefon. Det endelige datasettet inneholder svar fra 973 personer av totalt 6487 som ble forsøkt oppringt.

Ettersom det er relativt stort frafall i undersøkelsen, er det viktig å undersøke hvor representativt utvalget er for de manntallsførte velgerne.¹

5.3.1 Utvalgets representativitet²

Representativiteten av kjønn betraktes som god med en kvinneandel på 48,0 prosent i utvalget mot 46,9 prosent i valgmannntallet. Utvalget har imidlertid noen geografiske skjevheter. Valgkretsen Ávjovárri viser seg å være underrepresentert, med 15,4 prosent i utvalget mot 25,6 prosent i manntallet. Kretsene Sør-Norge og Gáisi er derimot overrepresentert. For de øvrige kretsene er det noen mindre avvik.³ Med hensyn til reliabiliteten er det største spørsmålet hvilke følger slike avvik kan ha for våre mål på politiske holdninger og politisk deltakelse. For variabelen stemmegivning er denne regnet

---

¹ Takk til Johannes Bergh, ved Institutt for Samfunnsforskning for beregninger av representativitet.

² Kilde: Sametingsvalg: velgere, partier, medier (2011).

³ Sør-Norge har 18,8 prosent av utvalget og 13,4 prosent av manntallet, Gáisi har 18,5 prosent av utvalget og 14,3 prosent av manntallet.

ut: Hjemmesitterne er underrepresentert i utvalget, slik det alltid er ved valgundersøkelser.⁴ Når det gjelder de som faktisk stemte, er velgerne til de to største partiene – og særlig NSR – overrepresentert i utvalget. Arbeiderpartiet og NSR har henholdsvis 29,8 og 28,2 prosent av utvalget, og 26,8 og 21,0 prosent oppslutning i valget.⁵ Árja og Fremskrittspartiet er derimot noe underrepresentert i utvalget.⁶

5.4 Operasjonalisering av avhengig variabel

I denne delen presenteres dataene fra undersøkelsen, og sammen med teori bidrar de til å sortere ut noen indikatorer på tillit. Som vi bemerket i kapittel 3, har Norris (1999) videreutviklet og utdypet Eastons (1965) analytiske rammeverk til en femdelte skala over politisk tillit. Norris' (1999:19) skala spenner fra den mest generelle tilliten, den til det politiske samfunnet, via tilliten til regimeprinsipper, regimeprestasjoner og regimeinstitusjoner, til den mest spesifikke tilliten, den til politiske aktører. Basert på teoretiske og empiriske vurderinger har jeg valgt ut ti av spørsmålene fra valgundersøkelsen som etter Norris' klassifiseringsskala kan vil bli anvendt som indikatorer på tillit i den videre analysen.

5.4.1 Tillit til det politiske samfunnet

Det mest generelle tillitsnivået i henhold til Norris tillitsrammeverk er tillit til det politiske samfunnet. Spørsmål om nasjonal tilhørighet brukes etter Norris' klassifiseringsskjema som indikator på tillit til det politiske samfunnet. Det følger imidlertid ingen automatikk i å anvende tilhørighet som en indikator på tillit. Det kan innvendes at spørsmålet om nasjonal tilhørighet egentlig handler mer om tilhørighet til et sosialt fellesskap enn tilhørighet til et politisk fellesskap. Jeg vil likevel operasjonalisere tilhørighetsspørsmålet under de avhengige variablene for så senere å teste om de kan inngå som en indikator på tillit til det politiske samfunnet, slik Norris (1999) argumenterer for.

---

⁴ 85,8 prosent i utvalget oppga at de hadde stemt ved valget, mens faktisk valgdeltakelse var 69,3 prosent.

⁵ For NSRs del kan det være mer korrekt å regne inn felleslista mellom NSR og Samefolkets parti i Østre valgkrets. I så fall blir avviket noe mindre, med 30,4 prosent i utvalget og 24,9 prosent som valgresultat.

⁶ For Árja og Frp er tallene henholdsvis 8,5 og 6,6 prosent av utvalget, og 10,0 og 7,8 prosent oppslutning ved valget.

I sametingsvalgundersøkelsen måles støtten til det samiske samfunnet gjennom spørsmålet: “Jeg vil nå nevne noen deler av det samiske samfunn som man kan føle sterkere eller svakere tilhørighet til. På en skala fra 0–10, der 0 står for ‘Ingen tilhørighet’ og 10 står for ‘Svært sterk tilhørighet’, hvor sterk tilhørighet opplever du personlig til de ulike delene? A: Ditt samiske nærmiljø, dvs. de samer du har kontakt med; B: Hele det samiske bosetningsområdet (Sápmi).”

Her støter vi på det første problemet med hensyn til validiteten av de utvalgte indikatorene fra valgundersøkelsen. I tillegg til at man kan stille seg spørrende til validiteten av nasjonal tilhørighet som en indikator på tillit til det politiske samfunnet mer allment, er det noe særskilt med den samiske konteksten som gjør at det kan være problematisk å bruke nasjonal tilhørighet som indikator på et politisk fellesskap. Det kan nemlig tenkes at tilhørighetsspørsmål godt kan inngå som mål for tillit til det politiske samfunnet når det gjelder stortingsvalgundersøkelser eller andre europeiske valgundersøkelser, slik Norris argumenterer for, men sett i sammenheng med det samiske samfunnet og Sametinget, er det en rekke forbehold som må tas. Selv om Sametinget i dag kan sies å representere et politisk samfunn for den samiske befolkningen, og Sametingets valgmannantall er økende, er det mange samer som har valgt ikke å registrere seg som velgere i valgmannantallet. Slik det ble drøftet i kapittel 2.4, regnes potensialet for valgmannantallet i alle fall å være fire ganger større enn antallet registrerte per dags dato. Det kan være et tegn på at mange samer ikke anser Sametinget som sitt politiske samfunn. Relevansen av tilhørighet som et tillitsmål vil imidlertid testes og drøftes nærmere ved hjelp en faktoranalyse under avsnittet delkapittel 5.5.1.

5.4.2 Tillit til regimeprinsipper

På et nivå lavere på tillitsskalaen ligger støtten til det politiske systemets verdier. Spørsmålet om hvorvidt man er enig eller uenig i påstanden “Sametinget bør nedlegges” forteller oss om sametingsvelgerne støtter opp om det samiske demokratiske systemet gjennom Sametinget. Påstanden er formulert på følgende måte: ”Nå skal jeg gjengi noen påstander knyttet til samepolitikk som man kan være enig eller uenig i. Vil du for hvert utsagn jeg leser opp si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i påstanden?” Påstanden om nedleggelse har 5 svarkategorier, hvor verdien 1 er ”helt

enig”, mens verdien 5 er ”helt uenig”. Svaralternativ 3 er ”både og” og regnes som en nøytral midtverdi.

Frps inntog på Sametinget med formål om å nedlegge det viser at det er krefter innenfor det samiske samfunnet som ønsker å avskaffe Sametinget. Uansett er ønske om nedleggelse en klar indikator på mistillit til de regimeprinsippene som Sametinget bygger på.

Det er også spørsmål i undersøkelsen som handler om innflytelsen til Sametinget. Hvorvidt man sier seg enig i påstandene kan gi svar på om sametingsvelgerne mener Sametinget bør få mer eller mindre innflytelse. På den måten kan de gi uttrykk for sin tillit. Disse utsagnene har også 5 verdier, 1 (helt enig), 5 (helt uenig) og 3 (både og).

Første utsagn er: ”Sametinget bør få økt innflytelse over kyst- og fjordfisket i samiske områder”. Denne variabelen er snudd slik variabelen får riktig retning, hvor lav verdi indikerer lav tillit mens høy verdi indikerer høy tillit. Verdien 5 representerer her ”helt enig”, mens verdien 1 representerer ”helt uenig”.

Neste utsagn er: ” Sametinget bør få mindre innflytelse over bruken av naturressurser i samiske områder”. Og til slutt, utsagnet: ”Sametinget bør ha stor innflytelse over innholdet i undervisningen av samiske barn”. Undervisningsspørsmålet er også snudd, slik at 5 står for ”helt enig”, mens 1 står for ”helt uenig”.

Spørsmålene handler riktignok om Sametingets innflytelse på spesifikke saksområder, men det er sannsynlig at de som mener Sametinget bør ha stor innflytelse på ett saksområde, vil mene det samme også på andre områder. Det kan imidlertid tenkes at enkelte mener Sametinget bare bør ha innflytelse over spesifikke saksområder.

En klar indikator på synspunkt om Sametingets myndighetsutøvelse er synet på forholdet mellom Sametinget og Stortinget. Dette vil holdninger til påstanden om at ”Stortinget bør kunne omgjøre Sametingets vedtak”, kunne si noe om. I spørsmålet er velgerne nærmest bedt om å velge mellom Sametinget og Stortinget. Spørsmålet behandles her som en indikator på tillit til Sametinget ettersom det viser i hvilken grad man mener at sametingspolitikere ut fra sitt folkegitte mandat fra den samiske befolkningen skal kunne

gjøre vedtak uavhengig av hva norske politikere mener. Variabelen har 5 verdier, hvorav verdien 1 står for ”helt enig”, mens 5 står for ”helt uenig”.

5.4.3 Tillit til regimeprestasjoner

Neste nivå på den femdelte tillitskalaen er støtten til regimeprestasjoner. Den representerer et mellomliggende tillitsnivå mellom generell og spesifikk støtte. For å undersøke om sametingsvelgerne er tilfredse med måten det samiske demokratiet fungerer på i praksis, vil dette spørsmålet brukes: ”Sametinget har eksistert i 20 år nå. Hvor fornøyd er du med den jobben Sametinget har gjort i disse årene? Er du: Svært fornøyd, nokså fornøyd, nokså misfornøyd, eller ikke fornøyd i det hele tatt?”. Variabelen er snudd slik at verdien 1 representerer ”ikke fornøyd i det hele tatt”, mens verdien 5 representerer svaralternativet ”svært fornøyd”.

5.4.4 Tillit til politiske institusjoner

Nest etter regimeprestasjoner på den femdelte skalaen finner vi den konkrete tilliten velgerne har til institusjoner. Tilliten til Sametinget som institusjon fanges opp av spørsmålet: ”Jeg vil gjerne vite hvor stor tillit du har til enkelte institusjoner. Etter at jeg har lest opp navnet på en institusjon, vil jeg be deg om å plassere din tillit til den på en skala fra 0 til 10. 0 betyr at du har ingen tillit i det hele tatt og 10 betyr at du har svært stor tillit. C. Sametinget”.

5.4.5 Tillit til politiske aktører

Laveste tillitsnivå på skalaen er den mest spesifikke tilliten, den til politiske aktører. Den mest spesifikke tilliten måles av spørsmålet om sametingsvelgerne har tillit til representantene, og stilles på følgende måte i spørreskjemaet: ”Hvor stor mulighet vil du si at vanlige folk har til å påvirke representantene på Sametinget? Vil du si at vanlige folk har svært stor mulighet, nokså stor mulighet, nokså liten mulighet, eller ingen mulighet i det hele tatt?”. For å få riktig retning på variabelen er den snudd, slik at verdien 1 står for ”ingen mulighet i det hele tatt”, mens 4 står for ”svært stor mulighet”.

En innvending mot å bruke spørsmålet som en indikator på tillit til politiske aktører kan være at spørsmålet kan forstås som et spørsmål om støtte til regimeinstitusjoner, hvis de

som svarer tenker på muligheten til å nå fram til Sametinget som institusjon, og ikke de enkelte representantene.

5.4.6 Sametingsvalgundersøkelsen og tillitsindikatorer

Formålet hittil har vært å presentere hvilke mål som videre i analysen skal fungere som indikatorer på tillit til Sametinget og jeg har drøftet validiteten til noen av disse. Det er nemlig langt fra sikkert at spørsmålene i sametingsvalgundersøkelsen fanger opp alle de fem tillitsnivåene til Norris like godt. Videre er det et poeng at Sametinget er et parlament som ikke uten videre lar seg sammenlikne med ordinære nasjonale parlamenter, og det er ikke gitt at alle aspekter ved den femdelte modellen til Norris fanges opp i sametingssystemet i like stor grad. For eksempel er det et poeng at spørsmålet om nedleggelse synes verken å passe inn under det høyeste tillitsnivået, altså den til det politiske samfunnet, eller under nivået for støtte til demokratiets verdier/prinsipper, ettersom nedleggelsesspørsmålet intuitivt ikke bør inngå under samme tillitsnivå som innflytelsesspørsmålene. Det kan tenkes å være forskjeller mellom velgernes holdninger til eksistensen av sametingssystemet og holdninger til hvor stor innflytelse Sametinget skal ha.

Nedenfor skal den femdelte modellen testes opp mot sametingssystemet og det tilgjengelige datamaterialet. Det vil vise seg om tillitsindikatorene grupperer seg etter Norris femdelte skala, eller om indikatorene i stedet kan slås sammen til en eller flere indekser av tillit som videre i analysen vil fungere som avhengige variabler.

5.5 Faktoranalyse

For å undersøke hvilke av tillitsspørsmålene som henger sammen og hvilke som uttrykker de samme underliggende dimensjonene, vil en faktoranalyse bli utført. Det vil vise seg om spørsmålene kan grupperes etter de ulike tillitsnivåene skissert ovenfor, og i hvilken grad de kan anvendes på samme måte i forbindelse med sametingssystemet. En faktoranalyse er en teknikk som analyserer strukturer av korrelasjoner i et datamateriale bestående av mange spørsmål og variabler for å avdekke om det finnes felles underliggende dimensjoner/faktorer i disse spørsmålene (Hellevik 2002:320-321).

Til grunn for dimensjonsanalysen ligger en refleksiv målemodell som bygger på korrelasjonene (Pearsons r) mellom variablene og forsøker å forenkle dem. Variablenes

korrelasjon med hverandre anses i de enkleste tilfellene å komme fra én bakenforliggende dimensjon. Det kan imidlertid også være flere latente dimensjoner, som hver av variablene blir påvirket av i ulik grad. For å finne innholdet i dimensjonene som danner seg tas utgangspunkt i variabler som har høy korrelasjon, eller faktorladninger, med de ulike dimensjonene. Det finnes flere varianter av faktoranalyse, og jeg velger her å bruke den mest brukte, nemlig prinsippal komponentanalyse (Hellevik 2002:320-321).

5.5.1 Faktoranalyse av avhengig variabel

Som vi bemerket i kapittel 3, er de ulike dimensjonene av tillit nært knyttet sammen, og således mål for ulike dimensjoner av legitimiteten til et politisk system. Likevel skilles det mellom de ulike dimensjonene, ettersom de hver for seg kan gi mer detaljerte kunnskaper rundt de ulike tillitsnivåene. I følge Norris (1999) gjør velgerne gjør den distinksjonen. Dekningen for en slik påstand kan problematiseres, for selv om den utgjør en verdifull teoretisk inndeling, er det ikke sikkert at velgerne gjennomgående gjør et slikt fingradert skille.

For å undersøke om den samme distinksjonen gjør seg gjeldende i sametingsøyemed skal jeg nå gjøre en faktoranalyse av de ti ovennevnte tillitsspørsmålene. De vil bringe klarhet i hvilke av de utvalgte indikatorene velgerne skiller mellom og hvilke de ser under ett.

Tabell 2 Faktoranalyse av tillitsspørsmål fra Sametingsvalgundersøkelsen.

	Faktor 1	Faktor 2
Sametinget bør nedlegges ^a	0,802	0,104
Tillit til Sametinget (0=ingen tillit; 10=svært høy tillit)	0,774	0,187
Hvor fornøyd er du med den jobben Sametinget har gjort siden det ble åpnet? (1= ikke fornøyd i det hele tatt; 4= svært fornøyd)	0,770	0,105
Sametinget bør få økt innflytelse over kyst- og fjordfiske i samiske områder ^b	0,730	0,237
Sametinget bør få mindre innflytelse over bruken av naturressurser i samiske områder ^a	0,679	0,227
Stortinget bør kunne omgjøre Sametingets vedtak ^a	0,648	0,174
Sametinget bør ha stor innflytelse over innholdet i undervisningen av samiske barn ^b	0,614	0,077
Hvor stor mulighet vil du si at vanlige folk har til å påvirke representantene på Sametinget? (1=ingen mulighet i det hele tatt; 4=svært stor mulighet)	0,487	0,125
Tilhørighet til ditt samiske nærmiljø (0=ingen tilhørighet; 10=svært sterk tilhørighet)	0,181	0,890
Tilhørighet til hele det samiske bosetningsområdet (Sápmi) (0=ingen tilhørighet; 10=svært sterk tilhørighet)	0,190	0,883

Eigenvalues (før rotasjon)	4,461	1,261
Forklart varians, prosent (etter rotasjon)	39,344	17,873

N = 839

a) 1=helt enig; 5=helt uenig

b) 1=helt uenig; 5= helt enig

Metode: Principal component analyse; varimax rotasjon.

Tabell 2 viser at faktoranalysen resulterte i to dimensjoner, hvorav den ene av dem, tilhørighet til det samiske fellesskapet, skiller seg ut fra de øvrige tillitsindikatorerne som lader på en og samme dimensjon. Faktoranalysen fingerer ikke denne dimensjonen, men viser at spørsmålene representerer de samme underliggende verdier og holdninger. Resultatene viser at sametingsvelgerne i stedet for å skille mellom de fem ulike analytisk definerte nivåene av politisk tillit, bare skiller mellom to av dem, nemlig tilhørighet til det samiske samfunn og de øvrige tillitsmålene. Men spørsmålet som da naturlig dukker opp, er hvorfor bare den ene tillitsdimensjonen, tilhørighet, skiller seg ut, mens de øvrige ikke gjør det.

At samisk tilhørighet ikke kan inngå som et mål på tillit til Sametinget er kanskje ingen stor overraskelse, men det viser hvor vanskelig det er å operere med identitet og tilhørighet som absolutte kategorier. Det viser også vanskeligheten ved å bruke et tillitsrammeverk som først og fremst er utarbeidet for godt etablerte vestlige demokratier i en samisk kontekst. Identitetsprosesser er dynamiske og utvikles og fornyes kontinuerlig overfor både nære og fjerne omgivelser. Samisk tilhørighet og tillit til det samiske politiske samfunn representerer et problemkompleks som har betydning for Sametinget (Bjerkli og Selle 2003:31). Problemkomplekset må ses i sammenheng med den langvarige og omfattende fornorskningspolitikken (assimileringen) fra statens side mot den samiske befolkningen helt fram til begynnelsen av 1980-tallet. Det samiske ble, slik Eidheim (1992) har illustrert, gjennom en årrekke forvist til det private rom. Sametingssystemet representerer i dag et politisk samfunn for samene. Fornorskningsspillet har medført at samisk selvforståelse ikke er noen selvfølge, og den har ikke utviklet seg i takt med eller som en naturlig del av utviklingen av det samiske politiske samfunnet gjennom Sametinget (Bjerkli og Selle 2003:32).

De historiske omstendighetene rundt det samiske kan bidra til å forklare hvorfor velgerne skiller ut tilhørighetsdimensjonen, men det kan ikke forklare hvorfor sametingsvelgerne

ikke skiller mellom de øvrige tillitsdimensjonene. McAllister (1999:190) har en plausibel forklaring på nettopp slike forhold når han hevder at et tillitsrammeverk klassifisert etter Norris' rammeverk, fra generell til spesifikk tillit, gir mest mening for godt etablerte demokratier. Siden Sametinget er et relativt nytt parlament og politisk system, kan også det i noen grad forklare hvorfor velgerne ikke skiller så klart mellom det politiske systemet, aktørene og institusjonen i det. Jeg diskuterer dette nærmere under kapittel 6.1.

5.6 Sammensatte mål: indekser

For å forenkle datamaterialet og -matrisen er det vanlig å ta i bruk sammensatte mål. Ut fra en rekke variabler lages en ny variabel, som gir et mer sammenfattet bilde av egenskaper ved det opprinnelige variabelsettet. Sammensatte mål bygger på to eller flere indikatorer, som blir slått sammen til et mål for egenskaper som inngår i problemstillingen. Den nye variabelen kalles gjerne en indeks, og de enkelte variablene som inngår i den kalles for indikatorer (Hellevik 2002:308). Slike mål benyttes mye i forbindelse med analyser av data fra spørreundersøkelser. Et viktig argument for bruken av sammensatte mål er at de kan fange opp flere deler ved abstrakte teoretiske begrep og fenomen om hver enkelt indikator (Ringdal 2001:319)

Konstruksjonen av en indeks innebærer forenkling av variablene og innebærer nødvendigvis at noe av informasjon går tapt. Forenkling av datamaterialet er bare et av argumentene for å bruke indekser. Andre årsaker til kombinerings av variabler er gjerne at man kan regne med å oppnå mål som er mer reliable og valide enn de opprinnelige variablene enkeltvis. Ved å slå sammen flere målinger av samme egenskap, kan vi øke reliabiliteten. Når man samler inn og behandler data kan det være mange kilder til tilfeldige feil, som nevnt kan respondenten misforstå et spørsmål eller at den som koder kan gjøre feil under dataregistreringen. Ved bruk av en rekke spørsmål til å bestemme verdien på holdningsvariabelen, vil en enkelt feil bare gi små utslag på respondentens indeksskåre. I tillegg vil bruk av mange variabler gi mulighet for å fange opp flere aspekter ved fenomenet som måles og derav øke validiteten. Mange fenomener i samfunnsvitenskapen lar seg vanskelig fange opp med en enkelt variabel (Hellevik 2002:309). Indekser gir også fordeler når dataene skal analyseres ved hjelp av lineær regresjonsanalyse. Ved bruk av regresjonsanalyser er det ønskelig at den avhengige variabelen er mest mulig kontinuerlig. Når ordinale variabler slås sammen til

sammensatte mål, blir disse mer kontinuerlige enn hver enkelt av variablene som er med i indeksen (Ringdal 2001:361).

5.6.1 Framgangsmåte for å konstruere en indeks

Når man skal velge ut variabler som skal inngå i en indeks, foretas vurderingen både med bakgrunn i klassisk testteori og med utgangspunkt i teorigrunnlaget for det fenomenet som studeres. Jeg vil konstruere en indeks for å måle den avhengige variabelen politisk tillit. Utvelgelsen skjer både deduktivt og induktivt. Utvelgelsen er deduktiv fordi forskerens egne vurderinger av hvilke variabler som naturlig kan inngå i en indeks som regel er begrunnet i teori på feltet. Ulike former for empiriske undersøkelser av indikatorene som er potensielle til indeksen benyttes også, og gir testingen et induktivt preg. Utvelgelsen av indikatorer som skal inngå i indeksen er på den måten i første omgang styrt av teori, men det endelige valget av variabler avhenger av styrken på korrelasjonene mellom variablene (Hellevik 2002:317). Pearsons r måler korrelasjonen mellom hver av variablene. Pearsons r ligger alltid mellom -1 og $+1$. Dette innebærer at Pearsons r angir retning. En positiv korrelasjon befinner seg i intervallet mellom 0 og 1 , en negativ korrelasjon ligger mellom 0 og -1 . Jo nærmere verdien ligger -1 eller $+1$, desto sterkere er korrelasjonen. Dette korrelasjonsmålet kan benyttes for kontinuerlige variabler, og det er også vanlig å benytte r på ordinale variabler dersom de meningsfylt kan antas å måle en latent kontinuerlig variabel og har minst fem kategorier (Ringdal 2001:400-401).

Hellevik (2002:318) og Ringdal (2001:354) er enige om at man bør se etter kombinasjoner av variabler som har korrelasjoner med hverandre innenfor et visst intervall. De har imidlertid hver sin tommelfingerregel i hva dette intervallet bør bestå av når det gjelder å velge grupper av variabler til en indeks. Hellevik anbefaler at intervallet skal være mellom $0,30$ til $0,80$, mens Ringdal mener ideelle korrelasjoner vil være mellom $0,30$ og $0,60$. Kjernepunktet er at korrelasjonene skal være av middels styrke. Dersom det er perfekt korrelasjon mellom to indikatorer, er en av dem overflødige. Dersom korrelasjonen derimot ligger under den nedre grensen, betyr det at variablene er for ulike til at de kan kombineres i en indeks. I tillegg må korrelasjonene mellom indikatorer på det samme teoretiske fenomen være positive for å kunne inngå i samme indeks (Hellevik 2001:318; Ringdal 2001:354).

Ved valget av indikatorer til en indeks, vil jeg i tillegg til å se på de enkelte variablenes faktorladninger, også ta en reliabilitetstest og studere korrelasjonene manuelt.

Faktorladningene betraktet som et uttrykk for hvor godt de måler den underliggende egenskapen/dimensjonen, og bare variablene med ladninger over et visst nivå tas med i indeksen (Hellevik 2002:320-321).

Når det gjelder vurderinger av intern konsistens benyttes reliabilitetsanalyser. Intern konsistens kan måles ved hjelp av Chronbachs Alfa, som varierer fra 0 til 1. Det finnes ingen enighet om hvor høy Cronbachs Alfa-målene skal være for at indikatorene kan inngå i indeksen. Ringdal (2001:354) framhever at alfaverdien bør være høy, og helst over 0,7. Når alfaverdien ligger over minimumsgrensen tyder det på to ting. For det første er styrken på korrelasjonen mellom indikatorene tilstrekkelig, og for det andre er antallet indikatorer tilstrekkelig.

5.6.2 Indekskonstruksjon: Indeks for tillit

Med bakgrunn i funnene fra faktoranalysen velger jeg å forenkle materialet i valgundersøkelsen til et mindre og mer håndterlig format og lage en indeks for tillit til Sametinget. Men før jeg går i gang med å konstruere en indeks, skal jeg nå måle den interne konsistensen til variablene som skal inngå i indeksen ved å kjøre en reliabilitetsanalyse, Cronbachs Alfa.

Med alle de ti operasjonaliserte tillitsvariablene får jeg et alfamål på 0,813 som er over minimumsgrensen på 0,7. Men i korrelasjonsmatrisen ligger tilhørighetsspørsmålene og vipper på grensen. Enkelte korrelasjoner ligger rett under 0,3 og andre rett over (se tabell 3). Korrelasjonen er imidlertid for lav til at de to tilhørighetsspørsmålene kan inngå i en tillitsindeks. Når jeg utelukker de to tilhørighetsspørsmålene fra analysen, får jeg en betydelig høyere alfaverdi på 0,841 med de resterende åtte tillitsvariablene. Et vanlig problem med alfamålene er følsomheten for antallet variabler, ettersom den øker dersom nye variabler tillegges analysen. At alfaverdien øker til tross for at to av variabler ble tatt bort, er en klar indikator på at det var riktig å ta disse to ut. Målinger av den interne konsistensen til indeksen for tillit ved hjelp av Cronbachs Alfa understøtter resultatene fra faktoranalysen, og peker i retning av tilhørighetsspørsmålene ikke kan inngå som indikatorer på tillit til Sametinget.

Tabell 3 Korrelasjoner mellom tillitspørsmål i Sametingsvalgundersøkelsen. Pearsons r.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1 Tilhørighet til ditt samiske nærmiljø	1									
2 Tilhørighet til hele det samiske bosetningsområdet (Sápmi)	0,648	1								
3 Tillit til Sametinget	0,302	0,323	1							
4 Stortinget bør kunne omgjøre Sametingets vedtak	0,265	0,250	0,436	1						
5 Sametinget bør nedlegges	0,247	0,269	0,602	0,481	1					
6 Sametinget bør få mindre innflytelse over bruken av naturressurser i samiske områder	0,301	0,302	0,475	0,461	0,553	1				
7 Sametinget bør ha stor innflytelse over innholdet i undervisningen av samiske barn (snudd)	0,184	0,220	0,392	0,322	0,417	0,336	1			
8 Sametinget bør få økt innflytelse over kyst- og fjordfiske i samiske områder (snudd)	0,333	0,316	0,525	0,483	0,522	0,508	0,489	1		
9 Sametinget har eksistert i 20 år nå. Hvor fornøyd er du med den jobben Sametinget har gjort disse årene? (snudd)	0,258	0,251	0,647	0,393	0,573	0,447	0,355	0,491	1	
10 Hvor stor mulighet vil du si at vanlige folk har til å påvirke representantene på Sametinget (snudd)	0,205	0,193	0,342	0,256	0,308	0,243	0,232	0,293	0,398	1

Ut fra korrelasjonstabellen, tabell 3, ser vi også at variabelen som brukes som indikator på den mest spesifikke tilliten, den til politiske aktører, også har noen korrelasjoner som ligger under 0,3. Med bakgrunn i disse korrelasjonene kan det argumenteres for at denne variabelen dermed ikke bør inngå i en indeks for tillit sammen med de andre variablene. Når jeg utelukker denne variabelen og kjører en ny reliabilitetsanalyse, skjer det ingen endringer i alfamålet, den holder seg på 0,841. Jeg tolker det som et tegn på denne variabelen kan inngå i tillitsindeksen, slik også faktoranalysen antyder.

Konstruksjonen av indeksen, når valg av indikatorer er foretatt, foregår rent teknisk ved at en ny variabel konstrueres i SPSS. Mer konkret gjøres det ved å legge sammen alle variablene som skal inngå i en indeks og deler så summen på antall variabler. Før det er mulig å konstruere en indeks, må man sjekke at alle indikatorene har samme retning.

Alle de tillitsspørsmålene som viste seg å lade på en og samme dimensjon i faktoranalysen, og i henhold til tolkningen av alfa-målene som også kan inngå i en tillitsindeks, er kodet slik at de får samme retning. Variablene er omkodet å strekke seg på en skala fra 1 (lav tillit) til 5 (høy tillit), med 3 som en nøytral midtverdi. Variablene med flere enn 5 verdier er omkodet slik at noen av svarkategoriene er slått sammen, mens for variabler med færre enn 5 verdier er omkodet/konstruert slik at de nå har flere verdier. For å unngå å miste de respondentene som har svart ”vet ikke”, går de inn som en nøytral midtkategori. Siste steg i indekskonstruksjonen er å legge sammen variablene og dele summen av disse på antall variabler til å bli en indeks for tillit som strekker seg fra 1 (lav tillit) til 5 (høy tillit).

Tillitsindeksen vil i analysen fungere som den avhengige variabelen når jeg søker å kartlegge hva som kan forklare variasjoner i tillit, mens tilhørigheten til det samiske samfunnet i stedet går inn som en forklaringsvariabel. Variablene som er satt sammen, gjør den avhengige variabelen mer kontinuerlig.

Når vi nå har den avhengige variabelen, indeks for tillit til Sametinget klar, vil jeg presentere og operasjonalisere de utvalgte uavhengige variablene i datamaterialet som skal brukes i den videre analysen.

5.7 Operasjonalisering av de uavhengige variablene

Forklaringsteoriene og forventningene til noen av disse ble drøftet i teorikapittelet (kapittel 4), og skal i denne delen sammenstilles med det tilgjengelige datamaterialet i sametingsvalgundersøkelsen. Mer detaljerte formuleringer av disse og alle andre variabler i sametingsvalgundersøkelsen finnes spørreundersøkelsen som et vedlegg i appendikset.

På samme måte som med det som ble gjort med avhengig variabel, er ”vet ikke”-respondentene omkodet til å inngå i en nøytral midtkategori for de uavhengige variablene. Dette gjelder imidlertid kun for de uavhengige variablene hvor dette lar seg gjøre og hvor dette gir mening, med andre ord, for variablene med en midtkategori.

5.7.1 Politisk avstand

Politisk avstand mellom velgere på den ene siden, og Sametinget og politikere på den andre, kan påvirke tilliten til Sametinget. Blant variablene som måler den politiske avstanden mellom velgere og Sametinget, gir datamaterialet mulighet til å undersøke effekten av ideologisk standpunkt, saksståsted i relevante saker, partistemmegivning og politisk interesse.

For variabelen politisk interesse er spørsmålet stilt respondentene nokså rett fram: ”Hvor interessert er du i samepolitikk? Meget interessert, ganske interessert, lite interessert eller overhodet ikke interessert?” Jeg er interessert i å undersøke om det er en forskjell i tillitsnivå mellom de som er interessert i samepolitikk og de som ikke er det, og har derfor omkodet variabelen til en dummyvariabel, hvor kategoriene meget og ganske interessert er slått sammen til verdien 1, mens lite og overhodet ikke interessert er slått sammen til verdien 0.

Hva gjelder respondentenes ideologiske standpunkt måles det gjennom spørsmålet: I norsk politikk snakkes det gjerne om høyresiden og venstresiden. Hvor vil du plassere deg selv på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr venstresiden og 10 betyr høyresiden? Variabelen strekker seg altså på en skala fra 0 til 10. Her er “vet ikke” omkodet til midtkategorien 5.

Den politiske avstanden mellom Sametinget og velgerne kan også måles gjennom velgernes standpunkt i politiske saker. I valgundersøkelsen er velgerne bedt om å vurdere Sametingets vektlegging av ulike politikkområder, i svarkategoriene “for lite”, “passe” eller “for mye vekt på”. Av saksområdevariablene er reindrift og fiskeri av særskilt interesse i henhold til de tidligere presenterte teoretiske vurderingene. Respondentene ble stilt følgende spørsmål: ”Jeg skal nå nevne noen politikkområder. For hvert område vil jeg be deg om å angi om Sametinget, etter din mening, legger for lite, passe eller for mye vekt på politikkområdet.”

Ettersom jeg er interessert i å undersøke om for lite vekt på fiskeri kan bidra til å senke tillitsnivået, har jeg omkodet saksområdevariabelen for fiskeri til en dummyvariabel ”for lite vekt på fiskeri”. Respondentene som plasserer seg i svarkategorien ”for lite vekt på” fiskeri har egenskapen jeg er ute etter å måle, og denne er kodet med verdien 1. Verdien 0

er de som ikke har denne egenskapen og mener politikkområdet har vært ”passe vektlagt” eller ”for mye vektlagt”.

For politikkområdet reindrift er jeg interessert i å vite om det er en sammenheng mellom de som mener reindrift får for mye fokus på og deres tillit til Sametinget. En dummyvariabel ”for mye vekt på reindrift” er dermed konstruert. Respondentene som plasserer seg i svarkategorien ”for mye vekt på” har egenskapen jeg er ute etter og utgjør verdien 1. Verdien 0 utgjør på sin side de som mener politikkområdet har vært ”passe vektlagt” eller ”for lite vektlagt”.

Det er også interessant å undersøke i hvilken grad vurderinger av indre Finnmarks innflytelse over Sametinget kan bidra til å senke tillitsnivået. Spørsmålet er et holdningsspørsmål og er stilt på følgende måte: ”Nå skal jeg gjengi noen påstander knyttet til samepolitikk som man kan være enig eller uenig i. Vil du for hvert utsagn jeg leser opp si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i påstanden?”. Vi er her ute etter enighet i påstanden ”Indre Finmark har for stor innflytelse over Sametinget”. Påstanden har fem verdier, og variabelen er snudd, slik at verdien 1 betyr ”helt uenig” mens verdien 5 betyr ”helt enig”.

Politisk avstand i form av parti kan vi måle ved hjelp av spørsmålet om hvilket parti velgerne stemte på ved siste valg. Datamaterialet gir mulighet til å skille mellom de som har stemt på de fire største partiene ved sametingsvalget i 2009, nemlig Frp, NSR, Árja og Ap. Disse velgerne sammenliknes med de øvrige velgerne, de som har stemt på andre partier eller lister samt hjemmesitterne ved 2009-valget.

5.7.2 Medier

Slik det ble framhevet i teorigapitlet kan eksponering overfor medier påvirke politisk tillit. I valgundersøkelsen er respondentene bedt om å vurdere mediene som mer eller mindre viktige informasjonskilder til sametingsvalget på en skala fra 1 (ikke viktig) til 5 (svært viktig). Jeg har slått sammen de samiske mediene, avisene Ávvir og Ságat, samt NRK Sápmi til en variabel for ”Betydningen av samiske medier”, og riksdekkende og lokal- og regionale aviser til en variabel for ”Betydningen av norske medier”. Variablene

er ikke gjensidig utelukkende og velgerne kan ha høye verdier på begge. Verdien 3 er en nøytral midtverdi.

5.7.3 Sosial bakgrunn

Til sist kommer operasjonaliseringen av en sentral tradisjon innenfor faglitteraturen som antas å påvirke velgerne politiske tillit, nemlig deres sosiale bakgrunn og kulturelle verdier. Fordi de fleste av de sosiale bakgrunnsvariablene består av gjensidig utelukkende kategorier er disse omkodet til dummyvariabler. Noen av disse er også naturlig dikotome, slik som for eksempel kjønn som bare har to verdier.

Respondentenes tilhørighet til det samiske samfunnet måles gjennom spørsmålet: “Jeg vil nå nevne noen deler av det samiske samfunn som man kan føle sterkere eller svakere tilhørighet til. På en skala fra 0–10, der 0 står for ‘Ingen tilhørighet’ og 10 står for ‘Svært sterk tilhørighet’, hvor sterk tilhørighet opplever du personlig til de ulike delene? A: Ditt samiske nærmiljø, dvs. de samer du har kontakt med; B: Hele det samiske bosetningsområdet (Sápmi).” I følge faktoranalysen og alfamålene av avhengig variabel, se tabell 2 og tabell 3, vil ikke disse to variablene kunne inngå som en del av tillitsindeksen. En reliabilitetsanalyse av kun de to tilhørighetsspørsmålene får et alfamål på 0,790. Til tross for bare to variabler, går den over minimumsgrensen på 0,7. Korrelasjonsmatrisen, tabell 3, viser også at de korrelerer sterkt med hverandre, nærmere bestemt en Pearsons r på 0,648. De to tilhørighetsspørsmålene A og B er derfor slått sammen med tilsvarende verdier (0-10), og vil i stedet inngå i en egen indeks for “Samisk tilhørighet”.

Når det gjelder respondentenes bosted og geografiske tilhørighet, vil jeg bruke valgkretsvariabelen. Etter den reviderte valgordningen som trådte i kraft ved 2009-valget, fikk Sametinget redusert antall valgkrets til 7: Østre valgkrets, Ávjovárri valgkrets, Nordre valgkrets, Gáisi valgkrets, Vesthavet valgkrets, Sørsamisk valgkrets, Sør-Norge valgkrets. De fleste av respondentene i valgundersøkelsen er registrert i Sør-Norge valgkrets, denne valgkretsen brukes derfor som referansekategori som de øvrige valgkretsvariablene sammenliknes med.

Valgundersøkelsen gir også mulighet til å undersøke effekten av innmeldelsestidspunkt i sametingets valgmanntall på avhengig variabel, tillit. I kapittel 4.6.3 ble det argumentert for at tidlig innmeldte ventes å ha høyere tillit enn senere innmeldte. Respondentene er bedt å oppgi årstall for innmeldelse i Sametingets valgmanntall. Fordi jeg er ute etter å skille de tidlig innmeldte fra de andre, har jeg omkodet årstall for innmeldelse, en kontinuerlig variabel, til to dummyvariabler. De to dummyvariablene er ”Innmeldt før 1990” og ”Innmeldt mellom 1990 og 2001”, mens de som har meldt seg inn etter 2001 utgjør referansekategorien.

I tillegg til de ovennevnte variablene, inkluderer jeg yrke, kjønn, alder, inntekt og utdanningsnivå. Disse fungerer dels som kontrollvariabler, og har dels interesse i seg selv.

Respondentene hadde følgende syv yrker å velge mellom: ”Ansatt i offentlig sektor”, ”ansatt i privat sektor”, ”egen virksomhet”, ”pensjonist/trygdet”, ”elev/student”, ”arbeidssøkende/permittert” og ”hjemmeværende”. De fleste av respondentene er ansatt i offentlig sektor. Yrkeskategorien brukes av den grunn som referansekategorien som de andre sammenliknes med.

Også kjønn er en typisk kontrollvariabel. I tillegg er den naturlig dikotom, siden den bare kan ha to verdier. ”Mann” er kodet med 0 mens ”kvinner” er kodet med verdien 1.

Videre har vi respondentenes alder.

Alder er en kontinuerlig variabel, hvor respondentene selv skal oppgi alder, og strekker seg fra 18 år til 99 år.

Respondentene er også bedt om å oppgi inntekt. Inntektsvariabelen er også en kontinuerlig variabel, og respondentene oppgir selv bruttoårsinntekt i tusen.

Til sist er det spørsmål om velgernes utdanningsnivå. Denne variabelen har tre svarkategorier som er gjensidig utelukkende: Grunnskoleutdanning, videregående utdanning, høyskole-/universitetsutdanning. Variabelen er omkodet til to dummyvariabler, og ettersom de fleste av respondentene har høyskole eller universitetsutdanning, utgjør denne variabelen referansekategorien for de to andre variablene, ”grunnskoleutdanning” og ”videregående utdanning”.

Fokuset i kapitlet har vært å velge ut metoden som er best egnet under de forutsetninger som foreligger til å besvare problemstillingen og å finne noen passende indikatorer på variablene som ble drøftet i teorikapitlet. Før vi går i gang med analysene av hvilke av disse operasjonaliserte uavhengige variablene som kan forklare variasjoner i tillitsnivået til Sametinget blant velgerne, skal jeg først presentere den univariate analysen av hvordan sametingsvelgernes i gjennomsnitt plasserer seg med hensyn til avhengig variabel: Tillit til Sametinget. Det vil også bli gjort en univariat analyse av hvordan sametingsvelgerne plasserer seg på de uavhengige variablene.

6 Sametingets plassering i tillitslandskapet – en univariat analyse

Som et utgangspunkt til de etterfølgende bivariate analysene og de multivariate analysene, vil det i dette kapitlet bli gjort en univariat analyse både av avhengig variabel og de uavhengige variablene. En univariat analyse benyttes til å sammenfatte egenskaper ved enkeltvariabler, slik at vi får en oversikt over hvordan velgerne plasserer seg på de ulike variablene.

For variablene med målenivå på ordinalnivå eller lavere har jeg analysert respondentenes svar på spørsmålene i valgundersøkelsen ved å se på den prosentvise fordelingen. For analyser av de variablene med høyere målenivå er gjennomsnittet og variasjonen analysert. Målet på variasjon er standardavviket som viser det gjennomsnittlige avviket fra gjennomsnittet, altså hvor stor spredning det er i svarene. Variabler med ulikt målenivå vil bli presentert i separate tabeller.

Jeg starter med å sammenlikne tillit til Sametinget blant sametingsvelgerne med tilliten de har til andre institusjoner og tilliten andre velgere har til sine parlamenter. Deretter vil gjennomsnittet for variabelen som videre i analysen skal fungere som avhengig variabel, tillitsindeksen, analyseres. Til sist i dette kapitlet vil jeg også gjøre en univariat analyse av de uavhengige variablene for å se hvordan respondentene fordeler seg på disse.

6.1 En sammenlikning av tillit

Å vurdere tillitsnivåer er ekstremt vanskelig, fordi det å sette absolutte standarder på hva som skal anses for å være høy eller lav tillit, er en nærmest umulig oppgave (Listhaug og Wiberg 1995:298). Med data fra bare ett tidspunkt har jeg ikke mulighet til å se om tillitsnivået har endret seg blant sametingsvelgerne, og vil derfor sammenlikne sametingsvelgernes tillit til Sametinget med tilliten de har til de nasjonale politiske institusjonene. I sammenlikningen vil jeg ta utgangspunkt i kun én av tillitsindikatorene som videre i analysen inngår som en del av tillitsindeksen, spørsmålet om hvorvidt de har tillit til institusjonen Sametinget. I tillegg har jeg sammenliknet sametingsvelgernes tillit til Sametinget med tilliten norske velgere – norske velgere betyr i denne sammenhengen de stemmeberettigede i Norge – har til sine politiske institusjoner (Stortingsvalgundersøkelsen 2009), og tilliten nordiske velgere har til sine nasjonale parlamenter, samt tilliten europeiske velgere har til sine nasjonale parlamenter (European

Social Survey 2008). På den måten har jeg søkt å kartlegge hvor sametingsvelgerne i gjennomsnitt plasserer seg tillitsmessig. I tabell 4 er først resultatene fra sametingsvalgundersøkelsen listet opp, deretter fra stortingsvalgundersøkelsen, og til sist resultatene fra European Social Survey.

Tabell 4 Tillit til Sametinget og andre institusjoner. Sametingsvalgundersøkelsen 2009, stortingsvalgundersøkelsen 2009 og European Social Survey (ESS) 2008. Gjennomsnitt og standardavvik på en skala fra 0 (ingen tillit) til 10 (høy tillit).

	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Sametingsvalgundersøkelsen 2009			
Tillit til Sametinget	5,4	2,4	972
Tillit til kommunestyret	6,0	2,0	971
Tillit til Stortinget	6,7	1,9	971
Tillit til regjeringen	6,5	2,1	971
Stortingsvalgundersøkelsen 2009¹			
Tillit til Stortinget	6,4	2,0	1769
Tillit til Regjeringen	6,0	2,2	1771
Tillit til kommunestyret	5,5	2,0	1762
European Social Survey 2008			
Trust in country's parliament Europeiske land	4,2	2,7	53362
Trust in country's parliament Nordiske land	6,1	2,2	5573

Sametingsvalgundersøkelsen N totalt=973, European Social Survey (ESS) N totalt = 54988, stortingsvalgundersøkelsen 2009 N totalt = 1782

1) Takk til Ingvild S. Reymert ved Institutt for Samfunnsforskning for tallene fra Stortingsvalgundersøkelsen 2009.

Den institusjonelle tilliten måles på en skala fra 0 til 10, der høy verdi indikerer høy grad av tillit. I tabellen ser vi at respondentene i sametingsvalgundersøkelsen har størst tillit til Stortinget med et gjennomsnitt på 6,7, mens regjeringen ligger litt under med verdien 6,5. Kommunestyret ligger under regjeringen igjen med 6,0 i gjennomsnitt. Av institusjonene i sametingsvalgundersøkelsen har Sametinget lavest gjennomsnittsverdi på tillit, med 5,4. Alle de skisserte institusjonene i sametingsvalgundersøkelsen skårer høyere på tillit enn midtverdien 5 på en skala fra 0–10. Blant sametingsvelgerne er det altså en relativt høy tillit til disse institusjonene.

En sammenlikning av sametingsvelgerne med norske velgere, nordiske velgere og europeiske velgere viser at sametingsvelgerne har høy grad av tillit til de nasjonale politiske institusjonene. Ser vi på tallene fra European Social Survey, har den jevne europeer i gjennomsnitt et tillitsnivå på 4,2 til sine nasjonale parlamenter. Også Sametinget, som har lavest verdi på tillit av institusjonene i sametingsvalgundersøkelsen,

nyter høyere tillit enn parlamentene i Europa. Det samme gjelder tilliten blant sametingsvelgerne til det norske parlamentet, Stortinget, som er betydeligere høyere enn tilliten europeere generelt har til sine nasjonale parlamenter.

Videre ser vi at norske velgeres tillit til regjeringen har en gjennomsnittsverdi på 6,0, mens kommunestyret skårer 5,5 i gjennomsnitt. Sametingsvelgerne har en gjennomgående høyere gjennomsnittsskåre på tilliten til de nasjonale politiske institusjonene enn velgere i nasjonale undersøkelser. Tallene viser for øvrig også at sametingsvelgerne har lavere tillit til Sametinget enn nordiske velgere har til sine parlamenter og norske velgere har til både Stortinget, regjeringen og kommunestyret.

At sametingsvelgerne har større tillit til norske politiske institusjoner enn til sitt eget politiske system gjennom Sametinget kan i noen grad forklares ved at samer er relativt godt integrert i det norske politiske systemet, slik Selle og Strømsnes (2010) argumenterer for. De har i sin sammenlikning av det politiske engasjementet og den politiske deltakelsen mellom nordmenn på landsbasis, og samer og ikke-samer i de kommunene som er innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk, funnet at samer har like stor tillit til norske politiske institusjoner som nordmenn generelt. Både en lavere tillit til Sametinget sammenliknet med tilliten norske velgere har til egne politiske institusjoner og en høyere tillit til norske politiske institusjoner enn til Sametinget, kan ses i sammenheng med hypotesen om at nyere demokratier ofte mangler den utbredte folkelige støtten som etablerte demokratier har (McAllister 1999:190).

Som jeg tidligere har vært inne på, avdekket faktoranalysen i kapittel 5.5.1 at et skille mellom det politiske systemet og aktørene tilsynelatende ikke er like åpenbart for sametingsvelgerne. En årsak til det kan være at distinksjonen viskes ut når ”godviljereserven” som gjør at velgerne til en viss grad kan akseptere manglende prestasjoner, ikke eksisterer (McAllister 1999:190). I følge McAllister (1999:202) har levetiden til et demokrati betydning for velgernes tillit til det. Etablerte demokratier har med årene fått vist hva de er gode for og har på den måten fått opparbeidet seg en såkalt ”reserve av støtte”. Det er denne godviljereserven etablerte demokratier kan bero på i dårlige perioder, og den fungerer som en buffer mellom det politiske systemet og velgernes krav. Selv om Sametinget markerte tjuårsjubileum i 2009, er det kanskje ikke tilstrekkelig antall år til å ha opparbeidet seg en ”godviljereserve” eller bygget opp den

tilliten som veletablerte demokratier ofte nyter godt av, og som gjør at borgerne dermed kan tolerere dårlige prestasjoner uten at tilliten undergraves noe særlig. Uten en opparbeidet ”godviljereserve” kan vurderinger av leveransedyktighet være spesielt kritisk for tillitsnivået til Sametinget som et ungt demokrati. Når velgeren ikke skiller mellom systemet, institusjonen og aktørene i det, vil dårlige prestasjoner ikke medføre at velgerne “kaster ut” de representantene de er misfornøyde med. Dårlige prestasjoner vil ikke nødvendigvis bare gå utover den spesifikke tilliten, men kan også rokke ved det mest generelle tillitsnivået, den til de demokratiske prinsippene som det politiske systemet er basert på, slik det argumenteres for i kapittel 4.3.

6.2 Indeks for tillit – gjennomsnittet til sametingsvelgerne

Går vi over på indeksen for tillit, ser vi i tabell 5 hvordan respondentene i gjennomsnitt har fordelt seg på en skala fra 1 til 5. Slik det framgår under metodekapittelet og under operasjonalisering og indeksskonstruksjonen, er avhengig variabel en indeks slått sammen av de åtte tillitsindikatorne/-spørsmålene. Høy verdi på tillitsvariabelens skala indikerer høy tillit blant velgerne, mens lav verdi indikerer at velgerne har lav tillit. Kategorien 3 regnes som en nøytral midtposisjon.

Tabell 5 Indeks for tillit. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Indeks for tillit (1=lav tillit; 5=høy tillit)	1	5	3,4	0,9	973

Ut fra den deskriptive tabellen kan vi se at sametingsvelgerne i gjennomsnitt har en tillit på 3,4. Verdien 3 utgjør en nøytral midtkategori for ”både og” hvor man verken har lavere eller høyere tillit, og gjennomsnittsskåren 3,4 ligger litt over dette.

6.3 De uavhengige variablene

Av de uavhengige variablene presenteres først respondentenes fordeling på de variablene som betegner velgernes sosiale bakgrunn, og som utgjør viktige karakteristikk for utvalget. Deretter vil respondentenes fordeling på de variablene som betegner den politiske avstanden og medievariablene bli presentert.

6.3.1 Sosial bakgrunn

I kapittel 5 viste faktoranalysen og alfamålene av avhengig variabel at de to variablene som indikerer tilhørigheten til det samiske samfunnet kunne inngå som en del av tillitsindeksen. De to tilhørighetsspørsmålene, tilhørighet til ditt samiske nærmiljø og tilhørighet til hele det samiske bosetningsområdet (Sápmi), er slått sammen og går i stedet inn som en egen “Indeks for samisk tilhørighet”, og strekker seg på en skala fra 0–10, der 0 står for ‘Ingen tilhørighet’ og 10 står for ‘Svært sterk tilhørighet’.

Tabell 6 Samisk tilhørighet,inntekt og Alder. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Indeks for samisk tilhørighet (0=ingen tilhørighet; 10=svært sterk tilhørighet)	0	10	6,0	2,8	956
Brutto årsinntekt (tusen)	0	8000	465,3	652,9	889
Alder (år)	18	99	48,4	14,5	948

Ut fra tabell 6 ser vi at sametingsvelgerne har et gjennomsnitt på 6,0, og går mer i retning av sterk tilhørighet enn liten tilhørighet.

Videre viser tabell 6 at respondentene har en relativt høy gjennomsnittsalder på 48,4 år.

I tillegg har vi variabelen inntekt, hvor respondentene er bedt om å oppgi brutto årsinntekt i tusen. Gjennomsnittsinntekten blant respondenten er 465 300 kroner. Tabellen avdekker også at inntektsvariabelen har et stort frafall av respondenter, sammenliknet med de øvrige variablene. Mens de øvrige variablene har godt over 900 enheter, har inntektsvariabelen bare 889. Det tyder på at det er mange respondenter som har unnlatt å oppgi egen årsinntekt. Det i seg selv kan være et argument for å utelate denne variabelen fra de videre analysene, fordi den multivariate analysen dermed vil få betraktelig antall mindre enheter i analysen. Jeg velger imidlertid å ta inntektsvariabelen med i de videre analysene. Inkluderingen av inntektsvariabelen forklares nærmere i forbindelse med utvelgelsen av variablene til den endelige multivariate modellen.

Går vi over på tabell 7 og ser nærmere på fordelingen av kjønn, ser vi at 48,5 prosent av respondentene er kvinner, mens 51,5 prosent er menn. For nærmere omtale av kjønnsrepresentasjonen i utvalget, se kapittel 5.3.1.

Tabell 7 *Kjønn, Innmeldelsestidspunkt i valgmanntallet, Utdanning, Yrke og Valgkrets. Prosentfordeling.*

Kjønn	N	Prosent
Kvinne	459	48,5
Mann	487	51,5
Totalt	946	100
Innmeldelsestidspunkt	N	Prosent
Før 1990	363	37,3
Mellom 1990 og 2001	198	20,3
Etter 2001	289	29,7
Vet ikke	97	10,0
System missing	26	2,7
Totalt	973	100
Utdanning	N	Prosent
Grunnskole	84	8,7
Videregående	327	33,8
Universitet/ høyskole	529	54,7
System missing	27	2,8
Totalt	967	100
Yrke	N	Prosent
Ansatt i offentlig sektor	362	37,4
Ansatt i privat sektor	210	21,7
Egen virksomhet	99	10,2
Pensjonist/trygdet	189	19,5
Skoleelev/student	52	5,4
Arbeidssøkende/permittert	15	1,5
Hjemneværende	16	1,6
System missing	26	2,7
Totalt	969	100
Valgkrets	N	Prosent
Østre	138	14,2
Ávjovarri valgkrets	150	15,4
Nordre valgkrets	147	15,1
Gáisi valgkrets	180	18,5
Vesthavet valgkrets	109	11,2
Sør-samisk valgkrets	66	6,8
Sør-Norge valgkrets	183	18,8
Totalt	973	100

Når det gjelder innmeldelsestidspunkt kan vi ut fra tabell 7 se at flertallet av respondentene har meldt seg inn i starten med 37,3 prosent. 29,7 har meldt seg inn etter 2001, mens 20,3 prosent plasserer seg midt i mellom 1990 og 2001. Hele 10,0 prosent har besvart “vet ikke” på spørsmålet. Slik det framkommer under operasjonaliseringen av variabelen er de som har meldt seg inn etter 2001 og de som har plassert seg i “vet ikke”-kategorien omkodet til å inngå i referansekategori for de to andre dikotome variablene. I tillegg er det 2,7 prosent som er definert som system missing. System missing er enheter som ikke har gyldige verdier i de ulike variablene i datamatriksen. System missing går automatisk inn i referansekategori i de videre analysene i dette tilfellet sammen med respondentene som har meldt seg inn etter 2001 og de som har svart vet ikke.

Neste variabel på tabellen er utdanningsnivå. Over halvparten av respondentene, nærmere bestemt 54,7 prosent har høyere utdanning. 33,8 har videregående, mens 8,7 prosent av

respondentene har grunnskoleutdanning. 2,8 prosent er definert som system missing, og går i referansekategorien sammen med høyere utdannede.

Ved å se nærmere på fordelingen av yrke, ser vi at respondentene plasserer seg prosentvis på følgende måte mellom de syv yrkeskategoriene: ”Ansatt i offentlig sektor” 37,4 prosent, ”ansatt i privat sektor” 21,7 prosent, ”egen virksomhet” 10,2 prosent, ”pensjonist/trygdet” 19,5 prosent, ”elev/student” 5,4 prosent, ”arbeidssøkende/permittert” 1,5 prosent og ”hjemmeværende” 1,6 prosent. 2,7 prosent er definert som system missing, og går i referansekategorien sammen med offentlig sektor-ansatte.

Respondentenes bosted og geografiske fordeling er illustrert ved valgkretsvariabelen. Variabelens representativitet er beskrevet mer grundig i kapittel 5.3.1. I henhold til de deskriptive tallene fordeler sametingsvelgerne seg prosentvis mellom de ulike kretsene på følgende måte: Østre 14,2 prosent, Ávjovárri 15,4 prosent, Nordre 15,1 prosent, Gáisi 18,5 prosent, Vesthavet 11,2 prosent, Sørsamisk 6,8 prosent og de fleste i Sør-Norge valgkrets med 18,8 prosent.

6.3.2 Politisk avstand

Retter vi blikket mot tabell 8, på neste side, gir den først et grovt overblikk over respondentenes fordeling på spørsmålet om samepolitisk interesse. Blant respondentene er det et klart flertall på 70,6 prosent som er ”meget eller ganske interessert i samepolitikk”, mens bare 29,4 sier seg ”lite eller overhodet ikke interessert i samepolitikk”.

Tabell 8 Stemmegivning 2009, Samepolitisk interesse, Saksområde fiskeri og Saksområde reindrift. Prosentfordeling.

Interesse for samepolitikk	N	Prosent
Lite og overhodet ikke interessert	285	29,4
Meget og ganske interessert	686	70,6
Totalt	971	100
Saksområde fiskeri	N	Prosent
Passe/for mye vekt på	486	49,9
For lite vekt på	487	50,1
Totalt	973	100
Saksområde reindrift	N	Prosent
Passe/lite vekt på	597	61,4
For mye vekt på	376	38,6
Totalt	973	100
Stemmegivning ved sametingsvalget 2009	N	Prosent
Arbeiderpartiet	218	22,4
Norske Samers Riksforbund	206	21,2
Árja	62	6,4
Fremskrittspartiet	48	4,9
Andre samiske lister	118	12,1
Andre norske politiske partier	79	8,1
Stemte ikke	137	14,1
System missing	105	10,8
Totalt	868	100

Tabell 8 viser også oversikt over saksområde-dummyvariablene fiskeri, reindrift og indre Finnmarks innflytelse. Vi ser at prosentene fordeler seg ganske jevnt mellom de som mener fiskeri har vært for lite vektlagt med 50,1 prosent, og de som mener fiskeri har vært passe eller for mye vektlagt med 49,9 prosent.

For saksområdet reindrift viser tabellen at respondentene hyppigst har svart “passe/for lite vekt på reindrift” med 61,4 prosent, sammenliknet med svarkategorien “for mye vekt på reindrift” som har 38,6 prosent.

Til sist i tabell 8 kan vi lese at Ap- og NSR-velgerne til sammen utgjør nærmere halvparten av respondentene. Under kapittel 5.3.1 så vi også at disse velgerne er overrepresentert i utvalget. Mens Ap har 22,4 prosent av velgerne, har NSR 21,2 prosent. Nykommerpartiet Árja har en oppslutning på 6,4 prosent av velgerne, mens Frp ligger litt i underkant med 4,9 prosent av velgerne. Andre samiske lister har 12,1 prosent av stemmene, mens andre norske politiske partier har 8,1 prosent. Hjemmesitterne har 14,1 prosent. Stemmegivningsvariablen har system missing på hele 10,8 prosent. Disse respondentene går i referansekategorien sammen med de respondentene som har stemt på andre samiske lister, andre politiske partier og hjemmesitterne.

Hva gjelder den politiske avstanden målt gjennom respondentenes ideologiske standpunkt, framkommer det i tabell 9 at de i gjennomsnitt har ligger på verdien 4,5 og ligger nokså nært opp til den nøytrale midtverdien 5, hvilket tilsier at sametingsvelgerne ligger midt i mellom ideologisk venstre og høyre, men at de plasserer seg litt lenger mot venstre enn høyre.

Tabell 9 Ideologisk ståsted og Holdninger til indre Finnmarks innflytelse. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Ideologi (1=venstre; 10=høyre)	0	10	4,5	2,6	973
Indre Finnmark har for stor innflytelse over Sametinget (1=helt uenig; 5=helt enig)	1	5	3,6	1,4	973

Til sist blant variablene som betegner den politiske avstanden har vi holdninger respondentene har til indre Finnmarks innflytelse over Sametinget. Vi er her ute etter enighet i påstanden ”Indre Finnmark har for stor innflytelse over Sametinget”. Ut fra tabell 9 kan vi se at respondentene i gjennomsnitt har 3,6 på denne variabelen, som strekker seg fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig). De stiller seg nøytrale, men går i retning av å være enig i påstanden.

6.3.3 Medier

Tabell 10 viser en oversikt over respondentenes gjennomsnitt på spørsmål om betydningen av ulike medier. Samiske medier har et gjennomsnitt på 2,5 på en skala fra 1 (ikke viktig) til 5 (svært viktig) hvilket tilsier at sametingsvelgerne plasserer seg midt i mellom verdiene ”lite viktig” eller ”både og” når det gjelder betydningen av samiske medier som kilder til sametingsvalget.

Tabell 10 Betydningen av samiske medier og Betydningen av norske medier. Gjennomsnitt og standardavvik.

	Min	Max	Gjennomsnitt	Standardavvik	N
Samiske medier (1=ikke viktig; 5=svært viktig)	1	5	2,5	1,1	967
Norske medier (1=ikke viktig; 5=svært viktig)	1	5	2,9	1,3	969

Betydningen av norske medier har et gjennomsnitt som er høyere enn de samiske, men heller ikke de norske mediene anses som betydningsfulle kilder til sametingsvalgkampen med verdien 2,9. Verdien ligger tett opp til den nøytrale midtkategorien.

7 Variasjoner i politisk tillit – en bivariat analyse

I dette kapittelet vil jeg kommentere bivariat regresjon for samtlige uavhengige variabler. Med det menes at hver av de ulike variablene jeg har konstruert i datasettet fra sametingsvalgundersøkelsen, settes opp mot den avhengige variabelen, tillit til Sametinget som strekker seg på en skala fra 1 til 5. På den måten søkes det å beskrive forholdet mellom hver av de uavhengige variablene og den avhengige variabelen. Når dette gjøres, ses sammenhengen mellom de to variablene isolert, og det kontrolleres ikke for effekten av de andre uavhengige variablene. Senere vil alle disse variablene settes i sammenheng med hverandre i en større multivariat regresjonsmodell, der det kontrolleres for effekten av de andre uavhengige variablene. Utfallet av de bivariate regresjonene er listet opp i tabell 11.

Tabell 11 Bivariate sammenhenger mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for tillit til Sametinget. Regresjonsanalyse.

	Beta	p-verdi	R ²	N
Samepolitisk interesse (1 = ja; 0 = nei)	0,311	0,000	0,097	971
Ideologi (0 = venstre; 10 = høyre)	-0,252	0,000	0,064	973
NSR-stemmegivning	0,367	0,000	0,246	973
Ap-stemmegivning	0,104	0,001		
Årja-stemmegivning	0,070	0,015		
Frp-stemmegivning	-0,300	0,000		
Betydningen av samiske medier (1 = ikke viktig; 5 = svært viktig)	0,336	0,000	0,113	967
Betydningen av norske medier (1 = ikke viktig; 5 = svært viktig)	-0,041	0,203	0,002	969
Fiskeri – for lite vekt på	0,109	0,001	0,012	973
Reindrift – for mye vekt på	-0,295	0,000	0,087	973
Indre Finnmark – for stor innflytelse (1 = helt uenig; 5 = helt enig)	-0,197	0,000	0,039	973
Samisk tilhørighet (0 = ingen tilhørighet; 10 = svært sterk tilhørighet)	0,391	0,000	0,153	956
Østre valgkrets	-0,066	0,081	0,071	973
Ávjovárri valgkrets	-0,003	0,934		
Nordre valgkrets	-0,220	0,000		
Gáisi valgkrets	-0,012	0,761		
Vesthavet valgkrets	0,087	0,018		
Sørsamisk valgkrets	0,071	0,042		
Innmeldt i valgmanntallet før 1990	0,220	0,000	0,041	973
Innmeldt i valgmanntallet mellom 1990 og 2001	0,088	0,010		
Egen virksomhet	0,024	0,482	0,043	969
Ansatt i privat sektor	-0,088	0,011		
Pensjonist/trygdet	-0,181	0,000		
Student/elev	0,003	0,923		
Arbeidssøkende/permittert	-0,035	0,271		
Hjemmeværende	0,073	0,022		
Grunnskoleutdanning	-0,123	0,000	0,042	967
Videregående utdanning	-0,194	0,000		
Kjønn (0 = mann; 1 = kvinne)	0,093	0,004	0,009	946
Inntekt (tusen)	-0,022	0,506	0,000	889
Alder (år)	-0,080	0,014	0,006	948

I den bivariate analysen er den standardiserte regresjonskoeffisienten beta, p-verdien som viser signifikans, og forklaringskraften R^2 tatt med. Noen av de uavhengige variablene er gjort om til et sett av dummyvariabler som analyseres under ett. For eksempel er variabelen valgkrets representert med seks dummyvariabler for ulike kretser, mens den sjuende valgkretsen (Sør-Norge) er referansekategori som de andre kretsene sammenlignes med.

Analysene så langt viser et varierende mønster av sammenhengen mellom tilliten til Sametinget og de uavhengige variablene. Mens enkelte aspekter ved mønsteret bekrefter forventningene jeg startet analysen med, er andre mer overraskende.

7.1 Sammenhengen mellom medier og tillit

Et varierende tillitsnivå viser seg med hensyn til hvilke medier velgerne benytter seg av som kilder til informasjon om sametingsvalget. Bruk av samiske medier viser seg å være signifikant, og har en forklaringskraft på 11,3 prosent. Den bivariate regresjonsmodellen viser at samiske medier har en betaverdi på 0,336, og bekrefter med andre ord forventningen om at samiske medier bidrar til å øke tilliten til Sametinget. Samtidig så godt som avkrefter modellen forventningene om en negativ sammenheng mellom bruk av norske medier og tillit. Variabelen har ikke en signifikant effekt i den bivariate modellen.

7.2 Sammenhengen mellom politisk avstand og tillit

Av de politiske variablene viser partistemmegivning ikke uventet et bilde av varierende tillit. Den bivariate analysen viser at velgerne som stemte på Frp, NSR, Árja eller Ap ved valget i 2009, skiller seg ut fra velgerne til andre lister og partier, samt hjemmesitterne med hensyn til tillit. Både Frp- og NSR-stemmegivning er signifikante variabler, hvorav den første har en negativ effekt på 0,300, mens den sistnevnte har en positiv effekt på 0,367. Det vil si at Frp-velgerne har lavere tillit, mens NSR-velgere har høyere tillit. De to andre stemmegivningsvariablene Árja og Ap er imidlertid også av betydning, men har en betydeligere mindre effekt enn Frp- og NSR-stemmegivning. Med betaverdien 0,104 har Ap-stemmegivning en noe høyere effekt enn Árja-stemmegivning, som har betaverdien 0,070. Partistemmegivning har en høy forklaringskraft med en R^2 -verdi på 24,6 prosent.

Ikke uventet bekrefter den bivariate analysen at de som interesserer seg for samiske spørsmål, som jo også er Sametingets virksomhetsområde, har høyere tillit til Sametinget enn de som ikke deler denne interessen. Variabelen har en høy betaverdi på 0,311 og er signifikant med en forklaringskraft på 9,7 prosent. Et annet interessant moment er relevansen av den ideologiske dimensjonen for tillitsnivået til Sametinget. Ut fra betaverdien ser vi at variabelen har en negativ effekt på hele 0,252, det vil si at jo lenger til høyre en stiller seg, desto mindre tillit har en. Variabelen er også signifikant i den bivariate analysen, med en forklaringskraft på 6,4 prosent. Det gjenstår imidlertid å se om ideologi vil gjøre seg gjeldende i like stor grad i den multivariate modellen, satt i sammenheng med de andre forklaringsvariablene.

Hva gjelder forholdet mellom saksområdeholdningene og tillit, tyder resultatene fra den bivariate regresjonen på at sentrum–periferi-motsetninger mellom indre Finnmark og det kystnære omlandet er et tema som synes vanskelig å avdekke ved hjelp av holdningsvariabler. Det samme gjelder fremmedgjøring overfor Sametinget i ”periferien”. Variabelen ”for mye vekt på reindrift” har den ventede negative effekten med betaverdien -0,295. Den har også en forklaringskraft på 8,7 prosent. Det samme har variabelen ”indre-Finnmark – for stor innflytelse”, med betaverdien -0,197. Variabelen har imidlertid en noe lavere forklaringskraft på 3,9 prosent. Variabelen ”for lite vekt på fiskeri” har derimot en positiv effekt, og går mot det som var ventet med en beta på 0,109. Variabelen er signifikant, men har en betydeligere lavere forklaringskraft, 1,2 prosent, sammenliknet med de forutgående variablene i den bivariate modellen. En skal med andre ord være forsiktig med å antyde entydige årsakssammenhenger mellom saksområde og tillitsnivå. Det er en mulighet for at en allerede lav eller høy tillit påvirker saksområdeholdningene. Jeg bruker imidlertid også valgkrets som et mål for å avdekke forskjeller mellom samiske kjerneområder og andre samiske områder med hensyn til tillit. Denne diskuteres nærmere nedenfor.

7.3 Sammenhengen mellom tillit og sosial bakgrunn

Med betaverdien 0,391 er samisk tilhørighet den enkeltstående variabelen som i den bivariate modellen både har sterkest effekt og høyest forklaringskraft på hele 15,3

prosent. Resultatene samsvarer med forventningene og varsler om en sterk sammenheng mellom tilhørighet til det samiske samfunnet og tilliten til Sametinget.

Beveger vi oss over på de øvrige sosiale bakgrunnsvariablene, er det også her noen interessante funn. Ávjovárri, Østre og Gáisi valgkretser har i henhold til tabellen ikke signifikant effekt, og er dermed ikke signifikant forskjellig fra referansekategorien Sør-Norge, som ikke vises i tabellen. Det betyr at disse fire valgkretsene kan sies å være på linje tillitsmessig. Ut fra tabellen kan vi se at Vesthavet valgkrets har en betaverdi på 0,087, mens Sørsamisk valgkrets har en betaverdi på 0,071. Også p-verdiene på henholdsvis 0,018 og 0,042 tilsier at variablene har en reell effekt. Vesthavet og Sørsamisk valgkrets skiller seg ut i positiv retning, og begge er signifikante. Sett i sammenheng med forventningene, trekker Nordre valgkrets på sin side ikke uventet veldig ned på tillitsnivået med en negativ effekt på hele 0,220. Velgerne i Ávjovárri valgkrets var forventet å ha høyere tillit enn velgere fra andre valgkretser. Mønsteret i den bivariante modellen forteller oss at dette ikke er tilfelle, ettersom variabelen ikke er signifikant med en betaverdi tilnærmet 0 og p-verdi som tilsier at det er 93,4 prosent sannsynlighet for å ta feil av en sammenheng med avhengig variabel. Valgkrets kan samlet sett forklare 7,1 prosent av variasjonene i tillitsnivå i den bivariante modellen.

Går vi over til variabelen “innmeldelsestidspunkt i Sametingets valgmanntall”, bekrefter bildet i regresjonsmodellen antakelsen om at de som har meldt seg inn i etableringsfasen har en betydelig høyere tillit enn de som har meldt seg inn senere med en betaeffekt på 0,220. Samtidig avkreftes spekulasjonene om at de kan ha mistet tilliten fordi de føler at Sametinget ikke har oppnådd så mye som ønskelig. Referansekategorien her er de som har meldt seg inn etter 2001. Innmeldelsestidspunkt forklarer 4,1 prosent av tillitsnivået. Også de som har meldt seg inn mellom 1990 og 2001 har høyere tillit enn innmeldte etter 2001 med en betaverdi på 0,088, men denne effekten er betydelig mindre enn blant dem som meldte seg inn før 1990.

Modellen avslører også variasjoner i tillit etter yrkeskategori. Ansatte i offentlig sektor brukes som referansekategori, og vises ikke i modellen. Tillitsnivået til de øvrige yrkeskategoriene sammenliknes dermed med offentlig sektor. Bildet i den bivariante modellen peker i retning av at tre av yrkene har signifikant effekt, og skiller seg fra de ansatte i offentlig sektor. Av disse har hjemmевærende høyere tillit enn ansatte i offentlig

sektor med en betakoeffisient på 0,073, mens pensjonister/trygdede og ansatte i privat sektor har lavere tillit med betakoeffisienter på henholdsvis -0,181 og -0,088. En lavere tillit til Sametinget blant pensjonister/trygdede og ansatte i privat sektor sammenliknet med ansatte i offentlig sektor, er kanskje ikke så uventet. Men at hjemmeværende har slik en høy tillit, høyere tillit enn ansatte i offentlig sektor, er mer overraskende. Det gjenstår imidlertid å se om effekten av denne variabelen forandrer seg kontrollert for andre forklaringsfaktorer. Yrke kan forklare 4,3 prosent av variasjonen i tillit i den bivariate modellen.

Den deskriptive analysen avslørte at de fleste blant respondentene har universitets- eller høyskoleutdanning, og denne variabelen brukes som referansekategori. Tabellen avdekker at det er nokså store variasjoner i tillitsnivået til Sametinget blant folk med ulik utdanning. Velgerne med lavere utdanning har mindre tillit enn de med høyere utdanning. Både grunnskole- og videregående utdanning har signifikant negativ effekt. Av videregående og grunnskoleutdanning er det imidlertid den førstnevnte som trekker mest ned på tillitsnivået med betaverdien -0,194, mens grunnskoleutdanning har betaverdien -0,123. Begge er imidlertid estimert til å være reell utover utvalget i undersøkelsen med p-verdier tilnærmet 0 prosent. Det betyr at det er mindre enn 1 prosent sjanse for at sammenhengen skyldes tilfeldigheter. Utdanningsnivå kan forklare 4,2 prosent av tillitsnivået til Sametinget.

Til sist fanger kjønn og alder opp noe av variasjonen i tillitsnivå, mens inntekt ikke har effekt.

Kjønn har en betakoeffisient på 0,093, og viser tendenser til at kvinner har høyere tillit enn menn, mens en betakoeffisient på -0,080 på alder viser at yngre har mer tillit enn eldre. Kjønn kan imidlertid ikke forklare mer enn 0,9 prosent av variasjonene i tillit. Alder forklarer ennå mindre med en R^2 på 0,6 prosent.

Det er likevel en svakhet at vi her bare ser på de bivariate sammenhengene. Et mer realistisk utgangspunkt vil være å ta høyde for at tillitsnivået til velgerne ikke bare påvirkes av én variabel om gangen, men at flere av disse fungerer sammen. Det er derfor nødvendig med en multivariat analyse for å supplere analysen ovenfor. Det er tema for analysens neste del.

8 Variasjoner i politisk tillit sett under ett – en multivariat analyse

Jeg vil her benytte meg av multivariat regresjonsanalyse for å identifisere de uavhengige variablene som til sammen forklarer mest mulig av variasjonen i tillit. I tillegg gir modellen informasjon om de ulike variablenes relative betydning. Den får altså fram den selvstendige betydningen av hver enkelt variabel kontrollert for de andre variablene.

Tabell 12 Multivariat regresjonsanalyse av sammenhengen mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for tillit til Sametinget.

	MODELL 1			MODELL 2		
	B	Beta	p-verdi	B	Beta	p-verdi
Samepolitisk interesse (1 = ja; 0 = nei)	0,315	0,154	0,000	0,324	0,158	0,000
Ideologi (0 = venstre; 10 = høyre)	-0,043	-0,119	0,000	-0,041	-0,116	0,000
NSR-stemmegivning	0,351	0,155	0,000	0,326	0,144	0,000
Frp-stemmegivning	-0,829	-0,192	0,000	-0,868	-0,201	0,000
Betydningen av samiske medier (1 = ikke viktig; 5 = svært viktig)	0,150	0,184	0,000	0,158	0,195	0,000
Fiskeri – for lite vekt på	0,109	0,059	0,021	0,103	0,055	0,022
Reindrift – for mye vekt på	-0,312	-0,164	0,000	-0,285	-0,150	0,000
Indre Finnmark – for stor innflytelse (1 = helt uenig; 5 = helt enig)	-0,049	-0,070	0,007	-0,061	-0,088	0,000
Samisk tilhørighet (0 = ingen tilhørighet; 10 = svært sterk tilhørighet)	0,056	0,165	0,000	0,060	0,180	0,000
Østre valgkrets	-0,269	-0,104	0,001	-0,269	-0,102	0,000
Ávjovárri valgkrets	-0,279	-0,105	0,001	-0,276	-0,106	0,000
Nordre valgkrets	-0,413	-0,157	0,000	-0,400	-0,153	0,000
Innmeldt i valgmanntallet før 1990	0,163	0,085	0,005	0,118	0,062	0,019
Hjemmeværende	0,477	0,057	0,022	0,462	0,062	0,009
Grunnskoleutdanning	-0,192	-0,059	0,030	-0,212	-0,065	0,010
Videregående utdanning	-0,161	-0,082	0,003	-0,183	-0,093	0,000
Alder (år)	-0,007	-0,112	0,001	-0,008	-0,126	0,000
Árja-stemmegivning	0,184	0,049	0,059			
AP-stemmegivning	0,085	0,038	0,161			
Betydningen av norske medier (1 = ikke viktig; 5 = svært viktig)	-0,018	-0,024	0,371			
Gáisi valgkrets	-0,050	-0,021	0,523			
Vesthavet valgkrets	0,074	0,025	0,411			
Sørsamisk valgkrets	0,006	0,002	0,950			
Innmeldt i valgmanntallet mellom 1990 og 2001	0,069	0,031	0,263			
Egen virksomhet	0,143	0,046	0,090			
Ansatt i privat sektor	-0,016	-0,007	0,803			
Pensjonist/trygdet	-0,063	-0,026	0,408			
Student/elev	0,154	0,035	0,195			
Arbeidssøkende/permittert	0,152	0,020	0,430			
Kjønn (0 = mann; 1 = kvinne)	0,000	0,000	0,993			
Inntekt (tusen)	0,000	0,000	0,997			
Justert R²			0,491			0,487
Estimatets standardfeil			0,664			0,668
F-test			28,294			53,204
P-verdi			0,000			0,000
N			878			936

Tabell 12 inneholder tallene fra de multivariate regresjonsanalysene. Modell 1 danner grunnlag for den endelige regresjonsanalysen i modell 2. I vurderingen av hvilke variabler som skal inngå i den endelige modellen, har jeg fastsatt et signifikansnivå på 5 prosent som inngangskriterium. Det innebærer at det er mindre enn 5 prosents sannsynlighet for at forskjellen på den målte gruppen og kontrollgruppen skyldes tilfeldigheter. Enkelte regner dette som et altfor strengt inngangskriterium fordi viktige variabler kan på den måten ekskluderes i modellen. I og med at jeg operer med relativt mange variabler, er problemet i stedet relatert til at jeg til slutt vil stå igjen med en modell med for mange variabler til å gi en reliabel tolkning. Dersom det er mange variabler med, øker sannsynligheten for at noen av de uavhengige variablene måler samme side av en sak. Dette medfører en svekkelse av reliabiliteten eller påliteligheten av data. For å sjekke om de uavhengige variablene måler de samme sidene av en sak, har jeg sjekket variablene for multikolearitet og målt den interne korrelasjonen mellom de uavhengige variablene. Korrelasjonsmatrisen presenteres ikke i oppgaven men utgjør et viktig bakgrunnsmateriale for de videre analysene, og er lagt ved i et appendiks bakerst i oppgaven, se tabell A. Tilfeller hvor to uavhengige variabler korrelerer med hverandre vil bli kommentert underveis i analysen.

I modell 1 ser vi at samtlige av variablene er med, også de som ikke var signifikante i den bivariate modellen. Dette er et forsøk på å se om effekten av variablene endrer seg når de kontrolleres for effekten av de andre variablene. I modell 2 har jeg gått videre med de signifikante resultatene fra modell 1, og tatt ut de variablene som ikke var statistisk signifikante for å gjøre den endelige modellen enklere og mer oversiktlig. I tillegg må det påpekes at jeg valgte å inkludere inntektsvariabelen i både den bivariate og den multivariate analysen, til tross for at denne variabelen hadde et relativt stort frafall i antall enheter. Poenget med å inkludere variabelen er for å se om effekten forandret seg sett i sammenheng med de andre variablene i analysen. Ettersom variabelen viste seg ikke å ha effekt og ble også denne tatt ut⁷. Det kan forklare at antall enheter øker betraktelig fra den opprinnelige modellen (1) til den endelige modellen (2).

---

⁷Analysene ble i første omgang kjørt med feil koding av inntektsvariabelen. Inkludering av inntektsvariabelen med feil koding ga ikke store utslag i den multivariate analysen. Se multivariat modell, tabell B, i appendikset.

I tillegg til de målene som ble listet opp i den bivariate analysetabellen, har jeg i den multivariate analysen tatt med den ustandardiserte b-koeffisienten. B-koeffisienten måler den nøyaktige tallmessige effekt av hver forklaringsvariabel på tillitsskalaen, mens beta-koeffisienten er standardisert slik at det blir mulig å sammenlikne effektene av forklaringsvariabler som måles på ulike skalaer. I tolkningen av resultatene vil jeg legge størst vekt på beta-koeffisienten, ettersom sammenlikning av effektene er hovedsaken i denne analysen. Variablenes b-koeffisient vil imidlertid også kommenteres underveis, for å få fram hvilken betydning de enkelte variablenes effekter har for tilliten mer nøyaktig.

For å sammenlikne de to modellenes samlede beskrivelse av variasjoner i tillit skal vi se på modellenes justerte R^2 , standardfeilen til regresjonen, F-testen og p-verdien. Justert R^2 er et mål på den samlede forklaringskraften til modellen, og strekker seg fra 0 (forklarer 0 prosent av avhengig variabel) til 1 (forklarer 100 prosent). Vi ser ut fra tabellen at modell 1 har størst forklaringskraft med verdien 0,491, mens modell 2 har en forklaringskraft på 0,487. Ser vi bare på den justerte R^2 , tilsier den at vi bør beholde alle variablene som vi har i modell 1, også de ikke signifikante. Problemet med R^2 er imidlertid at den er overfølsom for antall variabler som er med i modellen, og verdien øker for hver variabel som tillegges modellen. Den må derfor tolkes med varsomhet og gjerne i sammenheng med standardfeilen til regresjonen, som angir hvor dårlig modellen fungerer. Jo større standardfeil, desto mindre forklarer modellen. Standardfeilen varierer imidlertid ikke innenfor faste intervaller slik som R^2 , men effektene av ulike uavhengige variabler kan sammenliknes ved hjelp av standardfeilen (Midtbø 2007:104).

Også standardfeilen peker i retning av at modellene med flest variabler har minst feil, og forklarer mest. Modell 1 har en standardfeil på 0,664, mens modell 2 har en standardfeil på 0,668. Økningen i standardfeilen er imidlertid såpass liten som 0,004, samtidig som nedgangen i R^2 på 0,004 også er svært liten fra den første modellen til den endelige. Jeg velger å tolke det i retning av at en modellreduksjon er berettiget. For å være sikker, sammenlikner jeg F-testen til de to modellene. Tallene i F-testen forteller oss at variablene som er tatt bort fra modell 1 ikke bidro til en markant nok økning i den forklarte variansen og av den grunn har den endelige modellen den største F-verdien på 53,204. P-verdien til begge modellene er tilnærmet 0 prosent, hvilket vil si at det er svært stor sannsynlighet for at sammenhengen mellom tillit og de uavhengige variablene er

reell. Den justerte R^2 tilsier at den endelige multivariate modellen kan forklare så mye som 48,7 prosent av variasjonen i tillit.

I den endelige modellen (modell 2) får vi opp et bilde hvor førsteinntrykket fra den bivariate modellen til dels understøttes, men også modereres. Vi ser for det første at flere av de signifikante variablene i den bivariate analysen faller ut i den multivariate. For det andre har styrken på effekten til mange av de uavhengige variablene blitt svakere. I tillegg er det viktig å merke seg at referansekategorien til dummyvariablene endrer seg fra modell 1 til modell 2. Referansekategorien er de dummyvariablene fra det samme dummysettet som ikke er med i modellen. For partivariabelen er referansekategorien i modell 1 (og i den bivariate modellen), hjemmesitterne og de som har stemt på andre lister og partier utenom NSR, Frp, Árja og Ap. I modell 2 har referansekategorien forandret seg til alle de variablene som ikke hadde signifikans og har falt ut fra analysen. Referansekategorien for partivariabelen blir dermed i endelige modellen hjemmesitterne og de som har stemt på alle andre partier/lister enn NSR og Frp.

I den multivariate analysen framkommer det at bruk av samiske medier har tatt over for samisk tilhørighet som variabelen med sterkest positiv effekt på tillit, med beta-verdien 0,195. Samisk tilhørighet ligger likevel hakk i hæl med en beta-koeffisient på 0,180. På tredjeplass finner vi samepolitisk interesse med beta-verdien 0,158, hvilket tilsier at de med interesse for samepolitikk har høyere tillit enn de som ikke er interessert i samepolitikk. I tillegg ser vi at betydningen av NSR-stemmegivning har blitt svakere, men at variabelen fortsatt er blant de viktigste for å forklare tillit.

I motsatt felt, blant de som trekker ned på tilliten, troner Frp-stemmegivning fortsatt på toppen med en betakoeffisient på -0,201. Sammen med variablene Nordre valgkrets (-0,153) og for mye vekt på reindrift (-0,150), drar Frp-stemmegivning mest ned på tilliten.

8.1 Sammenhengen mellom politisk avstand og tillit

Av variablene som betegner den politiske avstanden mellom Sametinget og velgerne, er det ikke overraskende at samepolitisk interesse i størst grad bidrar med å løfte tillitsnivået med en betaverdi på 0,158. Det vitner om at interesse for samiske spørsmål, som jo er Sametingets virksomhetsområde, også gir et høyere tillitsnivå. Og i motsatt fall, dersom

man ikke deler denne interessen for samepolitikk har man sannsynligvis også lavere tillit Sametinget. Ved å se på variabelens b-koeffisient kan vi se at de med interesse for samepolitikk i gjennomsnitt har 0,324 høyere tillit enn de som ikke er interessert i samepolitikk. Resultatene peker klart i retning av at en interesse for samiske saker også bringer velgerne nærmere Sametinget.

Det endelige bildet av tilliten avslører noen interessante forskjeller mellom dem som stiller seg til høyre og dem som stiller seg til venstre ideologisk. Betaværdien $-0,116$ viser at høyreorienterte velgere har mindre tillit enn venstreorienterte velgere. Det kan være et tegn på at de på høyresiden ikke føler seg fornøyd med den politikken som føres av Sametinget. Det kan imidlertid ha sammenheng med ulike ideologiske rettighetsoppfatninger, som argumentert for tidligere. Det kan være at de som stiller seg lengst til høyre i prinsippet er tvilende til selve grunnlaget for etableringen av sametingssystemet. Sametingssystemets legitimitet lar seg ikke forene med en tankegang hvor likhet betyr identiske rettigheter. Rettighetsideologien, representert ved liberalismen og høyresiden, slik man her kan tolke det, anser de formelle rettighetene den samiske befolkningen har gjennom de ordinære nasjonale demokratiske kanalene som tilstrekkelige, og at sametingssystemet representerer et "særorgan" i så måte. Frp som står lengst til høyre på en høyre–venstre-akse, går lengst i denne retningen med sitt ønske om å legge ned Sametinget.

Til tross for at korrelasjonstabellen (tabell A) i appendikset bekrefter at ideologisk høyre og Frp-stemmegivning er korrelert, så står både Frp og ideologi igjen i den endelige modellen. Det tyder på at det ikke bare er Frp-velgere som trekker tillitsnivået ned blant de som stiller seg til høyre ideologisk. Sett under ett kan det tyde på at høyreorienterte velgere ønsker samiske spørsmål behandlet på lik linje med storsamfunnets. Det vil føre for langt av sted å gå dypere inn i materien her, men hovedpoenget er at den politiske avstanden mellom Sametinget og høyreorienterte velgere er større enn avstanden til venstreorienterte velgere.

Det kommer neppe som en overraskelse at forventningene bekreftes i den endelige modellen når det gjelder partistemmegivning. NSR-velgerne skiller seg ut som de med størst tillit, mens Frp-velgerne har minst tillit til Sametinget med den sterkeste negative effekten på 0,201. Betydningen av NSR-stemmegivning har riktignok blitt svakere, men

variabelen er likevel fortsatt blant de viktigste for å forklare tillit, med en betaverdi på 0,144. Kontrasten er også slående mellom Frp-velgerne og alle andre enn NSR-velgerne. Med den ustandardiserte regresjonskoeffisienten ser vi at de i gjennomsnitt har 0,868 lavere tillit enn de øvrige velgerne unntatt NSR-velgerne, mens tilliten i gjennomsnitt er 0,326 høyere blant NSR-velgere sammenliknet med de øvrige velgerne unntatt Frp-velgere.

Som jeg tidligere har påpekt, antas ikke partistemmeavgivningen i seg selv å skape mer eller mindre tillit. Det er mer rimelig å anta at det er andre egenskaper ved de velgerne som stemmer på NSR og Frp som påvirker tillitsnivået. Normer og verdier som velgerne har ervervet seg gjennom ulike sosialiseringprosesser kan være utgangspunktet for valg av parti. Frp har gått inn for å nedlegge Sametinget, mens NSR vil ha økt selvbestemmelse for Sametinget. Partiene representerer i så måte to av ytterpunktene i det politiske landskapet på Sametinget. De som ønsker mer innflytelse til Sametinget har oftere høy tillit, mens de som helst ser det nedlagt har oftere lav tillit. Den politiske avstanden til Sametinget er klart lengst for de velgerne som stemmer på Frp, og kortest for NSR-velgerne.

I følge den endelige modellen er det imidlertid ikke bare forskjeller langs de forannevnte variablene som har betydning for tillitsnivået. Går vi over på saksområdevariablene finner vi at den uventede positive effekten av variabelen "for lite vekt på fiskeri" fra den bivariante modellen står ved lag også i den multivariate. Variabelens effekt har blitt en del svakere, og er den variabelen med svakest positiv effekt i den endelige modellen med en betaverdi på 0,055. I henhold til regresjonskoeffisienten har de som mener fiskeri har vært lite fokusert på i gjennomsnitt en 0,103 høyere tillit til Sametinget enn de som mener det har vært passe vektlagt eller har stilt seg nøytral på annen måte ved å svare "vet ikke".

Variabelen "for mye vekt på reindrift" derimot har den ventede negative effekten med en betaverdi på -0,150. Den ustandardiserte regresjonskoeffisienten b vitner om at personene som mener reindrift har vært for mye fokusert på, i gjennomsnitt har 0,285 lavere tillit enn de som mener saksområdet har vært passe og for lite vektlagt, eller har svart "vet ikke".

En siste variabel blant variablene som betegner den politiske avstanden mellom de styrende og de styrte, er synet på indre Finnmarks innflytelse på Sametinget. Også her framtrer noenlunde samme tendens som i den bivariate analysen, men i langt svakere grad. Betaverdien på $-0,088$ er den laveste blant de med negativ påvirkning på tillit. Ved hjelp av regresjonskoeffisienten b kan vi konstatere for hver enhet man beveger seg i retning av å være enig med påstanden på en skala fra 1 (helt uenig) til 5 (helt enig), får man en lavere tillit på $0,061$.

Mens den endelige modellen avkrefter at det er avstand mellom Sametinget og velgere som mener fiskeri har vært for lite prioritert, så har Sametinget en del utfordringer med avstanden til de velgerne som føler at reindrift vektlegges i for stor grad og de som føler at indre Finnmark har for stor innflytelse over Sametinget. Jeg diskuterer dette nærmere under kapittel 8.3.

8.2 Sammenhengen mellom massemedier og tillit

I den endelige modellen står samiske medier igjen som den uavhengige variabelen som i størst grad bidrar til å øke tilliten til Sametinget. Det kan tyde på at forventningen som har ligget til grunn for analysen om at eksponering overfor samiske medier kan bidra til å løfte tilliten, stemmer med en betaverdi på $0,195$. Ser vi nærmere på den ustandardiserte regresjonskoeffisienten, går tilliten opp $0,158$ for en enhetsøkning i betydningen av samiske medier på en skala fra 1 (ikke viktig) til 5 (svært viktig). Samtidig avkrefter modellen også antakelsen om at eksponering overfor norske medier vil redusere tilliten, ettersom variabelen viste seg ikke å ha betydning. Men årsaksforholdet mellom tillit og mediebruk er vanskelig å avgjøre, slik Holmberg (1999) også i sin studie har påpekt.

Samiske medier har den mest varierte og grundige dekningen av Sametinget, både med positive og negative innslag. I forlengelsen av det viser korrelasjonstabellen, tabell A, i appendikset⁸ at de tre variablene bruk av samiske medier, samepolitisk interesse og følelse av samisk tilhørighet korrelerer med hverandre, hvilket naturlig nok fører til endringer av hver enkelt når de ses i sammenheng med hverandre. Det er nærliggende å

---

⁸ De uavhengige variablene er kontrollert for multikolinearitet, og den sterkeste interne korrelasjonen er mellom samisk tilhørighet og samiske medier ($0,428$). De øvrige variablene har en intern korrelasjon som er under $0,4$. Se korrelasjonsmatrisen i tabell A i appendikset.

tro at de som har en tilhørighet til det samiske også har en større interesse for samiske samfunnsspørsmål, og av den grunn også er mer tilbøyelig til å følge Sametinget i mediene. Samtidig kan også involvering i samiske saker og samisk politikk bidra til å forsterke tilhørigheten. Mot en slik bakgrunn kan det innvendes at det ikke er mediene i seg selv som løfter tillitsnivået. Sammenhengen mellom hver av disse tre variablene og tilliten til Sametinget fortøner seg uansett slik det var antatt.

8.3 Sammenhengen mellom sosial bakgrunn og tillit

Går vi over på de sosiale bakgrunnsvariablene, levner den multivariate analysen liten tvil om at velgerne med en sterk tilhørighet til det samiske også har høyere tillit enn velgere med mindre tilhørighet til det samiske. Samisk tilhørighet har en beta-verdien 0,180, og b-koeffisienten forteller oss at på en skala fra 0 (ingen tilhørighet) til 10 (svært sterk tilhørighet) går tilliten opp 0,060 for hver gang tilhørigheten øker med en enhet. Sammenhengen mellom tilhørighet og tillit til Sametinget belyser hvordan en sosialisering til det samiske og en sterkere samisk identitet kan bidra til å løfte tillitsnivået. Som jeg har vært inne på, har den samiske identiteten til tider hatt magre kår, og fornorskingsperioden har satt sine spor. En av konsekvensene har vært at en sterk samisk identitet og tilhørighet ikke er en selvfølge for alle samer. Og ikke overraskende avdekket faktoranalysen at samisk tilhørighet ikke kan inngå som en indikator på tillit til det samiske politiske samfunnet gjennom sametingssystemet. Den endelige modellen bekrefter imidlertid at tilhørighet likevel er av relevans ettersom den kan bidra til å forklare mye av tillitsnivået til Sametinget. Den samiske identiteten er en variabel som i tillegg til den selvstendige direkte effekten også kan tenkes å ha indirekte påvirkning gjennom mange av de andre uavhengige variablene som er med i analysen.

Det er påfallende at velgere i Nordre valgkrets i den endelige modellen har lavere tillit enn velgere fra andre valgkretser. Forskjellen mellom velgere i de fire sørligste valgkretsene (som er referansegruppe i modell 2) og Nordre-velgerne er svært tydelig hvor Nordre valgkrets i gjennomsnitt har 0,4 lavere tillit enn de førstnevnte velgerne. Mer overraskende er det at Ávjovárri valgkrets har fått økt sin betydning, og det med en negativ effekt på 0,106 i henhold til betakoeffisienten. Ved å se på den ustandardiserte b-koeffisienten ser vi at Ávjovárri-velgerne i gjennomsnitt har 0,276 mindre tillit enn

velgere i de fire sørliste valgkretsene. Østre valgkrets ligger like bak med en betaverdi på -0,102 og b-koeffisienten her er noe svakere -0,269.

Det er et interessant funn at velgere i Ávjovárri og Østre valgkrets har lavere tillit enn velgerne i valgkretsene som ligger lenger sør i landet. Men det er først etter kontroll for andre mellomliggende variabler at effekten av Ávjovárri valgkrets blir negativ. At den direkte effekten endrer seg, kan skyldes at Ávjovárri-velgere kan være mer tilbøyelige til å bruke samiske medier eller har sterkere tilhørighet til det samiske, slik korrelasjonsmatrisen, tabell A, i appendikset antyder. Innledningsvis fantes det en forventning om at sentrum–periferi-motsetninger kan gi grobunn for variasjoner i tillitsnivå. Sett under ett gir inneværende analyse likevel få holdepunkter til å hevde at inndelingen indre Finnmark versus kyst- og fjordstrøk i seg selv skaper ulikt tillitsnivå blant velgerne. Velgere i Nordre valgkrets står imidlertid til forventningene om en lavere tillit enn andre valgkretser. Det samme gjør de to andre saksområdevariablene som brukes som indikatorer på sammenheng mellom fremmedgjøring overfor det samiske i ”periferien” og tillitsnivået til Sametinget: De som er negative til Sametingets vektlegging av reindrift og de som har en oppfatning om at indre Finnmark styrer Sametinget i altfor stor grad, drar veldig ned på tillitsnivået.

At de tre sistnevnte variablene samsvarer med forventningene kan brukes som et argument for at sentrum–periferi-motsetninger kan påvirke tilliten til Sametinget. En inndeling mellom samiske kjerneområder og andre samiske områder kan føles urettmessig for velgere utenfor kjerneområdene ettersom det betyr mindre prioritering og representasjon. Nærmere gransking av tallmaterialet, av variabelen valgkrets, viser imidlertid at forskjeller i tillitsnivå ikke går mellom indre Finnmark og områder som ikke betegnes som samiske kjerneområder. I den multivariate analysen synes skillet i stedet å gå mellom de tre nordligste valgkretsene med lavest tillit, mens de fire sørligste har et høyere tillitsnivå. Heller ikke valgkretsvariablene antas i seg selv å påvirke tillitsnivået, og endringene fra den bivariate til den multivariate modellen kan tyde på nettopp det, effekten av de ulike valgkretsene kan komme fra andre mellomliggende variabler. Den bivariate effekten Ávjovárri hadde på tillit var tilnærmet null, og bak en negativ effekt i den multivariate modellen kan en positiv indirekte effekt ligge skjult.

I forsøket på å forstå resultatene i den multivariate analysen, vil jeg trekke fram noen mulige forklaringer. I Ávjovárri valgkrets finner vi kommunene Kautokeino og Karasjok hvor samene er i majoritet. Tidligere har vi sett at sametingsvelgere har større tillit til kommunestyret enn til Sametinget. Det kan tenkes at sametingsvelgerne i disse to kommunene ser på kommunestyret som den relevante arena for å få gjennom sine samerelaterte interesser ettersom samer her utgjør majoriteten. Velgerne i Porsanger kommune som også ligger under Ávjovárri valgkrets, har imidlertid ikke den samme posisjonen i sin kommune. En lavere tillit blant disse velgerne kan ha samme årsak som en lav tillit i Nordre valgkrets. Nå har disse velgerne riktignok gjort et aktivt valg ved å melde seg inn i Sametingets valgmannstall, som kan peke i retning av at de ser relevansen av Sametinget. Men det er likevel ikke urimelig å anta at disse velgerne vil bli påvirket av de lokale forholdene rundt seg. En annen mulig årsak kan være at personer har meldt seg inn i valgmannstallet fordi de ønsker å legge ned Sametinget. Det har vært leserinnlegg i avisene med en slik oppfordring. For samene lenger sør i landet utgjør Sametinget derimot den eneste kanalen hvor de kan fremme samiske rettighetskrav ettersom de utgjør en permanent minoritet i samtlige kommuner her.

Det blir ytterligere sammensatt når de som mener at saksområdet som spesielt berører den sjøsamiske befolkningen, fiskeriene, ikke har vært tilstrekkelig prioritert likevel ikke har lavere tillit enn referansekategori. Snarere viser det seg at personer som mener fiskeri har vært for lite vektlagt også har høyere tillit til Sametinget. Det levner liten tvil om at forholdet mellom tillit og valgkrets og prioritering av relevante politikkområder er komplekst. Årsaksforholdet mellom tillit og prioritering av saksområde er som tidligere nevnt vanskelig å avgjøre, og en innvending mot måten det beskrives her kan være at de som allerede har et lavt tillitsnivå også er mer disponert til å synes at Sametinget legger seg oppi et altfor stort saksspenn uavhengig av hvilket saksområde det er snakk om. De som har høyere tillit vil på sin side i tråd med en slik innvending, ønske at relevante saksområder prioriteres i sterkere grad, og av den grunn har svart at saksområdet har vært for lite fokusert på.

Den multivariate analysen viser at bakgrunnsvariabler som alder, yrke og utdanning i noen grad bidrar til å forklare grad av tillit til Sametinget. Vi registrerer at tilliten i den multivariate modellen varierer sterkt mellom aldersgruppene, slik den også gjorde i den bivariante modellen. Variabelen har en betakoeffisient på $-0,126$. Uten at det med

sikkerhet kan sies at det er en entydig lineær sammenheng mellom alder og tillit, kan tallet likevel fortelle oss at yngre har mer tillit enn eldre. I den bivariante modellen var det de eldres yrkeskategori, pensjonister/trygdede, som dro mest ned på tillitsnivået. I den multivariate modellen har den variabelen imidlertid mistet effekten. Alder korrelerer høyt med yrkeskategorien pensjonister/trygdede, noe som sannsynligvis har medført at yrkeskategorien mistet relevansen. Begge variablene viser at eldre har lavere tillit til Sametinget enn yngre.

I tillegg ser vi at innmeldelsestidspunkt også har betydning for tillit. Variabelen innmelding i Sametingets valgmanntall i etableringsfasen har i den endelige modellen fortsatt signifikans, mens det ikke lenger er signifikante forskjeller mellom dem som meldte seg inn mellom 1990 og 2001 og dem som meldte seg inn senere. Mer konkret har personer som meldte seg inn i Sametingets valgmanntall i etableringsfasen i gjennomsnitt 0,118 høyere tillit til Sametinget enn personer som har meldt seg inn etter 2001. Betaværdien er imidlertid den samme som for hjemmeværende personer, nemlig 0,062. Korrelasjonstabellen i appendikset viser at de eldre naturlig nok meldte seg tidligere inn enn de yngre. Men den multivariate analysen viser at mens eldre trekker tillitsnivået ned, trekker de tidlig innmeldte på sin side opp tilliten.

Går vi over på utdanningsnivå, bekrefter den multivariate analysen funnene fra den bivariante analysen om at utdanning skaper relativt store variasjoner i tillitsnivået. Tilliten er klart sterkest blant de høyt utdannede, slik tendensen også er blant de norske velgerne (Listhaug og Aardal 2011). Vi registrerer at den laveste tilliten finnes i midtsjiktet. Den ustandardiserte regresjonskoeffisienten tilsier at grunnskoleutdannede i gjennomsnitt har 0,212 lavere tillitsnivå enn høyt utdannede, mens videregående utdannede i gjennomsnitt har en tillit som er 0,183 lavere. Men forskjellen mellom laveste og midterste utdanningsnivå er av nokså liten betydning. Det er altså de med høyere utdanning som skiller seg ut med høyere tillit.

Et påfallende moment er at hjemmeværende er den eneste yrkeskategorien som står igjen som betydningsfull i den endelige multivariate modellen. Med betaværdien 0,062 er effekten betydelig mye lavere enn effekten fra alle de forutnevnte variablene med positiv effekt, men er fortsatt av betydning. B-koeffisientene forteller oss at de hjemmeværende i gjennomsnitt har et 0,462 høyere tillitsnivå enn velgere i andre yrker. Det bør selvsagt tas

forbehold om at det er få hjemneværende i utvalget, men variasjoner i tillit etter en sosial struktur hvor høyt utdannede og hjemneværende har høyere tillit, er uansett en noe merkverdig sammensetning. Yrkeskategori er ikke raffinert nok til at det er mulig å avdekke hvilke egenskaper det er ved disse velgerne som gjør at de har høyere eller lavere tillit.

9 Avslutning

Siden Sametinget er et ungt demokrati og fortsatt i støpeskjeen, gjør at det ikke er lett å finne sammenliknbare folkevalgte organer og heller ikke teorier som på en utfyllende måte kan utdype det komplekse ved situasjonen. Det er også en spesiell utfordring å undersøke tilliten velgerne har til sitt Sameting hvis de i utgangspunktet mener at det har begrenset politisk myndighet. Dette er noe av situasjonen som danner bakteppet for studien og som sammen med et avgrenset tilfang av data tilgjengelig for studien gjør at det er all grunn til å være noe forsiktige med bastante konklusjoner.

Studien framhever tillit som avgjørende for at et demokratisk styre skal ha legitimitet og for at velgerne skal kunne dra nytte av de demokratiske godene på en effektiv måte. Det viser seg at velgernes tillit til demokratiske institusjoner ikke bygges over natten, og for et ungt demokrati som Sametinget er det desto mer maktpåliggende å vise sin leveransedyktighet overfor velgerne for på den måten å opparbeide seg en reserve av tillit. Siden dataene er begrenset til ett gitt tidspunkt, er det umulig å si om tilliten har gått opp eller ned i forhold til tidligere år. Det som kan sies, er at Sametinget sammenliknet med norske politiske institusjoner har lavere tillit blant sine velgere. I tillegg har sametingsvelgerne lavere tillit til Sametinget sammenliknet med den tilliten norske velgere har til Stortinget og nordiske velgere har til sine parlamenter, men høyere enn tilliten europeere har til sine parlamenter. Det må imidlertid understrekes at det ikke er uvanlig at nyere demokratier mangler den utbredte støtten som etablerte demokratier ofte har.

Studien viser hvor avgjørende leveransedyktighet er for den tilliten velgere generelt har til politiske organer. Til tross for et sparsomt datagrunnlag er det ikke urimelig å hevde at Sametingets begrensede myndighet også kan bidra til å svekke dets leveransedyktighet og dermed ha konsekvenser for grad av tillit. Sametinget har riktignok siden etableringen i 1989 fått utvidet sitt politiske handlingsrom på en rekke områder med særskilt betydning for den samiske befolkningen. Dersom Sametinget først og fremst blir oppfattet som utøver av statlig samepolitikk, og i mindre grad kan konsentrere seg om egne politiske prioriteringer og utfordringer, kan det bidra til å svekke tilliten.

Kartleggingen avdekker at Norris' femdelte skala over politisk tillit slik den brukes i faglitteraturen, ikke passer her. Det viser seg blant annet ved at sametingsvelgerne ikke skiller like kategorisk mellom de fem definerte tillitsdimensjonene. Noe av forklaringen kan ligge i de historiske omstendighetene rundt fornorskningen som har svekket den samiske tilhørigheten og selvforståelsen. Tilhørighet til det samiske samfunnet kan følgelig ikke brukes som et mål for tilliten til det samiske politiske samfunnet og heller ikke inngå som en indikator på tilliten til det samiske demokratiet.

Et annet interessant funn er at sametingsvelgerne ser fire av de fem tillitsnivåene under ett, og det søkes forklart ut fra at siden Sametinget representerer et relativt nytt demokratisk system, vil et skille mellom systemet og aktørene ikke gi så stor mening. Det er vanskelig å si hvilken betydning denne mangelen på skille har for tilliten til Sametinget, men det kan tenkes at for eksempel politiske utspill fra enkeltrepresentanter kunne oppfattes som offisiell politikk fra Sametinget.

Analysen viser variasjoner i tillitsnivået til Sametinget, og har funnet fram til en endelig modell som forklarer 48,7 prosent (justert R^2) av variasjonene i tillit. Det er særlig noen elementer det er rimelig å trekke fram i forsøket på å forstå resultatene. La oss oppsummere de viktigste funnene i vår analyse av hva som kan forklare disse variasjonene.

Det viser seg at den politiske avstanden til Sametinget er størst blant de velgerne som har stemt på Frp og de som stiller seg lengst til høyre ideologisk. Frps inntog på Sametinget viser at noen grupper samer har andre verdier enn det å samle seg om et Sameting i Norge. Ikke uventet har Frp-velgere, som har avskaffelse av Sametinget som sin partipolitikk, også lavere tillit til Sametinget enn andre. Men ettersom ideologi har betydning i den endelige modellen, er det ikke bare Frp-velgerne blant de høyreorienterte velgerne som har lavere tillit, men høyreorienterte velgere generelt. En plausibel forklaring kan man imidlertid finne ved å ta utgangspunkt i at det her foreligger ulike ideologiske rettighetsforståelser. Hvis det dreier seg om en forståelse av like rettigheter som identiske rettigheter, lar det seg ikke forene med de differensierte rettigheter den samiske befolkningen har tilkjempet seg gjennom sametingssystemet. De vil i så fall oppleves som uberettigede.

På motsatt side bringer en interesse for samiske saker velgerne nærmere Sametinget. Det samme gjør NSR-stemmegivning. Med hensyn til tillit representerer NSR og Frp de to ytterfløyene på Sametinget. Mens Frp helst ser Sametinget nedlagt, ønsker NSR økt selvbestemmelse for samer velkommen.

De forskjellene vi ser i tillitsnivået mellom velgere i samiske kjerneområder og velgere i andre områder, og hypotesen om en fremmedgjøring blant samer bosatt i det som omtales som ”periferien”, viser et noenlunde blandet og uventet bilde av sammenhengen. Det fantes en forventning om en høyere tillit blant velgerne i de samiske kjerneområdene, her representert ved Ávjovárri valgkrets og til dels Østre valgkrets. Resultatene i analysen avkrefter imidlertid disse forventningene. Riktignok har velgerne i Nordre valgkrets en lavere tillit som forventet både i den bivariate og den multivariate analysen. Den bivariate modellen ga imidlertid et noe uventet bilde, hvor velgere i Vesthavet og Sørsamisk valgkrets hadde mer tillit enn referansegruppen fra Sør-Norge. Samlet sett viser den multivariate analysen et uventet mønster hvor velgerne i de fire sørligste valgkretsene har et høyere tillitsnivå enn velgerne i de tre nordligste.

Saksområdeholdningene bidrar også til å gi et noe blandet inntrykk av sammenhengen mellom tillit og hypotesen om en fremmedgjøring overfor Sametinget. De som mener Sametinget legger for mye vekt på reindrift og at indre Finnmark har for stor innflytelse over Sametinget har i snitt lavere tillit enn sine meningsmotstandere, slik forventningen var. Mens de som mener fiskeri er for lite prioritert har høyere tillit enn referansegruppen, og dette går mot det som var ventet. Det er imidlertid også en mulighet for at en allerede høy eller lav tillit i utgangspunktet kan påvirke velgernes syn på vektleggingen av de to respektive saksområdene og indre Finnmarks innflytelse.

Et annet, og ikke så uventet funn, var at både mye bruk av samiske medier og følelse av samisk tilhørighet bidrar til å løfte tillitsnivået. Samtidig viser bakgrunns materialet at disse variablene påvirker hverandre positivt. Mot en slik bakgrunn kan det hevdes at Sametinget framstår som en relevant arena for en samisk offentlighet, spesielt for dem med en interesse for og tilhørighet til det samiske.

Studien viser konturene av tillit, sametingsvelgere som har høyere tillit og sametingsvelgere som har lavere tillit. Noen av funnene er forventede, mens andre er

overraskende. I løpet av oppgaven har noen sentrale spørsmål som analysen ikke kan gi svar på blitt tydelige. Ett av dem går på i hvilken grad den etnopolitiske situasjonen som samene er i og har vært i, virker inn på deres tillit til Sametinget. Det andre viktige spørsmålet som studien reiser er hvordan kunnskap og oppfatninger om Sametingets makt og innflytelse, eller mangel på sådan, spiller inn på deres tillit. Dette er to viktige og sentrale temaer som jeg berører på en noe forenklet måte fordi tilgjengelig datamateriale ikke gir grunnlag for en videre utdypning. Disse grunnleggende spørsmålene som vi sitter igjen med, viser behovet for mer dyptgående kunnskap om de betingelsene som tillit forutsetter. For å gjøre forskningen mer utførlig er det viktig at man følger opp både med nye kvantitative, og også med kvalitative undersøkelser som vil kunne få fram nye og interessante perspektiver på området.

Litteratur

- Aarts, Kees (1995): "Intermediate Organizations and Interest Representation", i Hans-Dieter Klingemann og Dieter Fuchs (red.): *Citizens and the State*. Oxford: Oxford University Press, s. 227–257.
- Aardal, Bernt (1999): "Politikerforakt og politisk mistillit", i Bernt Aardal (red.): *Velgere i 90-årene*. Oslo: NKS-forlag, s. 166-190.
- Andersen, Svanhild (2003): "Samisk tilhørighet i kyst- og fjordområder", i Bjørn Bjerkli og Per Selle (red.): *Samer, makt og demokrati. Sametinget og den nye samiske offentligheten*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Anderson, Christopher J., André Blais, Shaun Bowler, Todd Donovan, og Ola Listhaug (2005): *Losers' Consent: Elections and Democratic Legitimacy*. Oxford: Oxford University Press.
- Bergh, Johannes og Jo Saglie (2011): "Stemmegivning ved sametingsvalg: selvbestemmelse som skillelinje", i Eva Josefsen og Jo Saglie (red.): *Sametingsvalg: velgere, partier, medier*. Oslo: Abstrakt, s. 9-31.
- Bjerkli, Bjørn og Per Selle (2003): "Samisk offentlighet og makt", i Bjørn Bjerkli og Per Selle, (red.): *Samer, makt og demokrati. Sametinget og den nye samiske offentligheten*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalton, Russel J. (1999): "Political Support in advanced Industrial Democracies", i Pippa Norris, (red.): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 57-77.
- Easton, David (1965): *A Framework for Political Analysis*. Englewood Cliffs. NJ: Prentice-Hall.
- Easton, David (1975): *A ReAssessment of the Concept of Political Support*. British Journal Political Science 5 (4).
- Gaski, Lina (2008): "Contesting the Sami Polity: Discursive Representations in the Sami Electoral Campaign in 2005." *Acta Borealia* 25 (1), 1–21.
- Hellevik, Ottar (2002): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Holmberg, Sören (1999): "Down and Down We Go: Political Trust in Sweden", i Pippa Norris, (red.): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 103–122.
- Josefsen, Eva (2007): "The Saami and the National Parliaments – Channels for Political Influence." *Gáldu Čála – Journal of Indigenous Peoples Rights* 2/2007. Guovdageaidnu: Gáldu.

- Josefsen, Eva (2011): "The Norwegian Sámi Parliament and Sámi Political Empowerment", i Günther Minnerup og Pia Solberg (red.): *First world, first nations. Inter Colonialism and Indigenous Self-Determination in Northern Europe and Australia*. Sussex Academic Press: Eastbourne.
- Josefsen, Eva og Jo Saglie (2011): "Innledning: det samiske demokratiets utfordringer", i Eva Josefsen og Jo Saglie (red.): *Sametingsvalg: velgere, partier, medier*. Oslo: Abstrakt, s. 9-31.
- King, Gary, Robert O. Keohane, Sidney Verba (1994): *Designing Social Inquiry*. Princeton: Princeton University Press.
- Listhaug, Ola (1995): "The Dynamics of Trust in Politicians", i Hans-Dieter Klingemann og Dieter Fuchs, (red.): *Citizens and the State*. Oxford: Oxford University Press, s. 261–297.
- Listhaug, Ola (1997): 'Confidence in Political Institutions: Norway 1982–1996.' Presentert på Research Seminar on Confidence in Governance, John F. Kennedy School of Government, Harvard University, November, 13, 1997. Paper.
- Listhaug, Ola og Matti Wiberg (1995): "Confidence in Political and Private Institutions" i Hans-Dieter Klingemann og Dieter Fuchs (red.): *Citizens and the State*. Oxford: Oxford University Press, s. 298–322.
- Listhaug, Ola og Bernt Aardal (2011): "Politisk tillit – et mål på demokratiets helsetilstand?" i Bernt Aardal (red.): *Det politiske landskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- McAllister, Ian (1999): "The Economic Performance of Governments", i Pippa Norris, (red.): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 188–203.
- Midtbø, Tor (2007): *Regresjonsanalyse for samfunnsvitere. Med eksempler i SPSS*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Miller, Arthur og Ola Listhaug (1999): "Political Performance and Institutional Trust", i Pippa Norris (red.): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 204–216.
- Minde, Henry (2005): "Fornorskinga av samene – hvorfor, hvordan og hvilke følger?" *Gáldu Čála – Tidsskrift for urfolks rettigheter* 3/2005. Guovdageaidnu: Gáldu.
- Mishler, William og Richard Rose (2001): "What are the origins of political trust? Testing Institutional and Cultural Theories in Post-Communist Societies." *Comparative Political Studies* 34 (1), 30–62.
- Newton, Kenneth (1999): "Social and Political Trust in Established Democracies", i Pippa Norris (red.): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 169–187.

Newton, Kenneh (2002): Sosial Trust and Political Disaffection: Sosial Capital and Democracy. *Russell Papers – Civic Series*, 70-98.

Nordlys 17.08.2009 “Dyp tillitskrise”. Lederplass.

Norris, Pippa, red. (1999): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press.

Oskal, Nils (1995): “Liberalisme og urbefolkningsrettigheter.” *Norsk Filosofisk Tidsskrift*, 30 (2–3), 59–76.

Pettersen, Torunn (2011a): 40 000 i 40 år – må det være sånn? *Nordlys* 10.10.2011: 54. Kronikk.

Pettersen, Torunn (2011b): “Valgmanntall og valgdeltakelse 1989–2009: Grunnlag, utvikling og hovedtendenser”, i Eva Josefsen og Jo Saglie (red.): *Sametingsvalg: velgere, partier, medier*. Oslo: Abstrakt, s. 56-84.

Ringdal, Kristen (2001): *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rose, Richard, Doh C. Shin og Neil Munro (1999): “Tension between the Democratic Ideal and Reality: South Korea”, i Pippa Norris (red.): *Critical citizens: Global Support for Democratic Governance*. Oxford: Oxford University Press, s. 146–165.

Rothstein, Bo (2007): ‘Creating State Legitimacy – The Five Basic Models’. Presentert på Annual Meeting of the American Political Science Association, Chicago, 28.08-02.09.07 og på Legal Theory Workshop, Yale University, 06.09.07. Paper.

Sametinget (2007): Ny valgordning til Sametinget, Fagutvalgets rapport 4. april 2007.

Sametinget (2009) Sametinget. Samenes folkevalgte parlament. Informasjonsbrosjyre.

Samisk valgforskningsprogram (2008): ‘Samisk valgforskningsprogram – Prosjektbeskrivelse’.

Selle, Per og Kristin Strømsnes (2010): “Sámi Citizenship: Marginalisation or Integration?” *Acta Borealia*, 27 (1), 66–90.

Selle, Per (2011): *Sametingets organisatoriske utfordringer: En vurdering*. Karasjok: Sametinget. Rapport.

Stordahl, Vigdis (1996): *Same i den moderne verden. Endring og kontinuitet i et samisk lokalsamfunn*. Kárášjohka: Davvi Girji os.

Strømsnes, Kristin (2003): *Folkets makt. Medborgerskap, demokrati, deltakelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Weaver, Sally M. (1983): Australian Aboriginal Policy: Aboriginal Pressure Groups or Government Advisory Bodies? Part I, *Oceania* 54 (1), 1–2

Appendiks

Tabell A Korrelasjoner mellom uavhengige variabler. Pearsons r.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31				
1 Samepolitisk interesse	1																																		
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	971																																		
2 Ideologisk skala		1																																	
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	971	973																																	
3 MSR			1																																
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	971	973	973																																
4 AP				1																															
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	971	973	973	973																															
5 Arja					1																														
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	971	973	973	973	973																														
6 FrP						1																													
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	971	973	973	973	973	973																													
7 Samiske medier							1																												
Pearson Correlation																																			
Sig. (2-tailed)																																			
N	965	967	967	967	967	967	967																												

Tabell A Korrelasjoner mellom uavhengige variabler. Pearsons r.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31		
8 Norske medier																																	
Pearson Correlation	,100	,081	-,047	,071	,022	,053	,208	1																									
Sig. (2-tailed)	,002	,012	,143	,027	,486	,098	,000																										
N	967	969	969	969	969	969	967	969																									
9 Fiskeri - for lite vekt på									1																								
Pearson Correlation	,090	,004	,055	,014	,033	-,029	,100	,031																									
Sig. (2-tailed)	,005	,897	,087	,657	,298	,371	,002	,331																									
N	971	973	973	973	973	973	967	969	973																								
10 Reindrift - for mye vekt på										1																							
Pearson Correlation	-,068	,088	-,189	-,016	,130	,121	-,111	,079	,084																								
Sig. (2-tailed)	,034	,006	,000	,609	,000	,000	,001	,014	,009																								
N	971	973	973	973	973	973	967	969	973	973																							
11 Indre Finnmark - for stor innflytelse											1																						
Pearson Correlation	-,043	-,013	-,139	-,008	,001	,027	-,106	,069	,071	,223																							
Sig. (2-tailed)	,185	,695	,000	,807	,982	,407	,001	,032	,028	,000																							
N	971	973	973	973	973	973	967	969	973	973	973																						
12 Samisk tilhørighet - indeks												1																					
Pearson Correlation	,302	-,024	,202	-,043	,074	-,092	,428	,093	,146	-,070	-,099																						
Sig. (2-tailed)	,000	,468	,000	,184	,021	,004	,000	,004	,000	,031	,002																						
N	954	956	956	956	956	956	956	956	956	956	956	956																					
13 Østre valgkrets													1																				
Pearson Correlation	,062	,041	-,002	,071	,002	,016	,043	,117	,088	,071	,033	,096																					
Sig. (2-tailed)	,055	,196	,961	,026	,938	,613	,186	,000	,006	,028	,301	,003																					
N	971	973	973	973	973	973	967	969	973	973	973	956	973																				

Tabell A Korrelasjoner mellom uavhengige variabler. Pearsons r.

26	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Hjemmevevren de		-.023	.081	.071	-.069	-.001	.008	.029	-.043	-.016	-.036	.021	.046	-.053	.012	-.009	.001	-.020	.029	-.016	.015	-.044	-.068	-.064	-.016	-.031	1			
	.472	.011	.027	.031	.981	.810	.364	.177	.617	.257	.510	.157	.100	.706	.773	.977	.531	.363	.611	.648	.174	.034	.047	.613	.337					
	967	969	969	969	969	969	963	965	969	969	969	952	969	969	969	969	969	969	969	969	969	969	969	969	969	969	969			
27	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Grunnskol utdanning		-.030	.081	-.043	-.060	-.005	.084	.102	.069	-.096	.050	-.041	.024	.011	.041	.025	.032	-.016	-.011	.028	-.029	.053	.015	.203	-.009	-.057	.080	1		
	.345	.012	.180	.061	.889	.009	.002	.031	.122	.206	.465	.741	.200	.442	.324	.617	.740	.379	.366	.101	.642	.000	.642	.000	.776	.079	.013			
	965	967	967	967	967	967	967	961	963	967	967	950	967	967	967	967	967	967	967	967	967	963	963	963	963	963	963	967		
28	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Videregående utdanning		-.129	.089	-.098	.003	.039	.062	-.051	.094	-.020	.013	.078	-.094	.008	.028	.043	-.022	-.017	.006	-.107	-.005	.084	.091	.090	.105	.106	.017	-.220	1	
	.000	.006	.002	.920	.222	.054	.117	.003	.526	.689	.015	.004	.796	.385	.185	.500	.587	.854	.872	.001	.872	.009	.005	.005	.001	.001	.606	.000		
	965	967	967	967	967	967	967	961	963	967	967	967	950	967	967	967	967	967	967	967	967	963	963	963	963	963	963	967	967	
29	Pearson Correlation Sig. (2-tailed) N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Kjønn		-.047	-.126	.064	-.017	-.035	-.076	.018	-.028	-.029	.002	-.017	.045	.021	.030	-.047	-.078	-.023	.025	.015	-.006	-.159	-.093	-.029	-.004	.064	.054	-.103	1	
	.148	.000	.048	.603	.284	.019	.571	.396	.370	.943	.609	.169	.515	.353	.151	.017	.480	.446	.864	.000	.004	.004	.372	.892	.051	.101	.003	.002		
	944	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	946	942	942	942	942	942	942	940	940	

Tabell B Multivariat regresjonsanalyse av sammenhengen mellom ulike forklaringsvariabler og indeks for tillit til Sametinget. Med feil kodet inntektsvariabel.

	MODELL 1			MODELL 2			MODELL 3		
	B	Beta	p	B	Beta	p	B	Beta	p
Samepolitisk interesse (1 = ja; 0 = nei)	0,310	0,152	0,000	0,315	0,154	0,000	0,324	0,158	0,000
Ideologi (0 = venstre; 10 = høyre)	-0,039	-0,110	0,000	-0,042	-0,119	0,000	-0,041	-0,116	0,000
NSR-stemmegivning	0,370	0,163	0,000	0,338	0,149	0,000	0,326	0,144	0,000
Frp-stemmegivning	-0,807	-0,187	0,000	-0,851	-0,197	0,000	-0,868	-0,201	0,000
Betydningen av samiske medier (1 = ikke viktig; 5 = svært viktig)	0,156	0,191	0,000	0,157	0,193	0,000	0,158	0,195	0,000
Fiskeri – for lite vekt på	0,095	0,051	0,036	0,103	0,055	0,022	0,103	0,055	0,022
Reindrift – for mye vekt på	-0,287	-0,150	0,000	-0,294	-0,154	0,000	-0,285	-0,150	0,000
Indre Finnmark – for stor innflytelse (1 = helt uenig; 5 = helt enig)	-0,059	-0,084	0,001	-0,061	-0,088	0,001	-0,061	-0,088	0,000
Samisk tilhørighet (0 = ingen tilhørighet; 10 = svært sterk tilhørighet)	0,059	0,170	0,000	0,060	0,180	0,000	0,060	0,180	0,000
Østre valgkrets	-0,293	-0,111	0,000	-0,273	-0,104	0,000	-0,269	-0,102	0,000
Ávjovárri valgkrets	-0,299	-0,114	0,000	-0,297	-0,114	0,000	-0,276	-0,106	0,000
Nordre valgkrets	-0,401	-0,153	0,000	-0,410	-0,157	0,000	-0,400	-0,153	0,000
Innmeldt i valgmanntallet før 1990	0,160	0,083	0,004	0,116	0,061	0,021	0,118	0,062	0,019
Hjemmeværende	0,477	0,064	0,009	0,461	0,062	0,009	0,462	0,062	0,009
Grunnskoleutdanning	-0,184	-0,056	0,032	-0,210	-0,064	0,011	-0,212	-0,065	0,010
Videregående utdanning	-0,183	-0,093	0,000	-0,185	-0,094	0,000	-0,183	-0,093	0,000
Alder (år)	-0,007	-0,101	0,002	-0,008	-0,123	0,000	-0,008	-0,126	0,000
Árja-stemmegivning	0,208	0,055	0,029	0,159	0,042	0,088			
AP-stemmegivning	0,113	0,051	0,055						
Betydningen av norske medier (1 = ikke viktig; 5 = svært viktig)	-0,005	-0,007	0,783						
Gáisi valgkrets	-0,044	-0,019	0,555						
Vesthavet valgkrets	0,065	0,022	0,453						
Sørsamisk valgkrets	0,025	0,007	0,805						
Innmeldt i valgmanntallet mellom 1990 og 2001	0,088	0,039	0,144						
Egen virksomhet	0,149	0,049	0,064						
Ansatt i privat sektor	-0,009	-0,004	0,880						
Pensjonist/trygdet	-0,059	-0,025	0,415						
Student/elev	0,149	0,036	0,173						
Arbeidssøkende/permittert	0,065	0,009	0,719						
Kjønn (0 = mann; 1 = kvinne)	0,036	0,019	0,436						
Inntekt	3,597E-6	0,009	0,715						
Justert R²			0,490			0,488			0,487
Estimatets standardfeil			0,667			0,667			0,668
F-test			29,940			50,515			53,204
P-verdi			0,000			0,000			0,000
N			934			936			936

SPM.5 Nå skal jeg gjengi noen påstander knyttet til samepolitikk som man kan være enig eller uenig i. Vil du for hvert utsagn jeg leser opp si om du er helt enig, nokså enig, nokså uenig eller helt uenig i påstanden?

	Helt enig 1	Nokså enig 2	BÅDE OG 3	Nokså uenig 4	Helt uenig 5	VET IKKE 8
A Sametinget bør ha stor innflytelse over innholdet i undervisningen av samiske barn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B Sametinget bør få økt innflytelse over kyst- og fjordfisket i samiske områder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C Sametinget bør legge stor vekt på likestilling mellom menn og kvinner	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D Indre Finmark har for stor innflytelse over Sametinget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E Friere bruk av motorkjøretøy i utmark bør tillates	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F Stortinget bør kunne omgjøre Sametingets vedtak	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G Bergverksindustri i samiske områder bør yte vederlag til det samiske samfunn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
H Sametinget bør nedlegges	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I Norske partier bør ikke delta i sametingsvalg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
J Sametinget bør få mindre innflytelse over bruken av naturressurser i samiske områder	☐	☐	☐	☐	☐	☐

SPM.6 Man kan hente informasjon om valg på en rekke ulike måter. Jeg skal nå lese opp noen ulike kilder. Kan du angi hvor viktig kilden har vært for deg når det gjelder informasjon om sametingsvalget på en skala fra 1 til 5, der 1 betyr "ikke viktig" og 5 betyr "svært viktig".

	Ikke viktig					Svært viktig	VET IKKE
	1	2	3	4	5	8	
A Norske riksdekkende aviser (inkludert nettutgaver)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B Norske region- eller lokalaviser (inkl. nettutgaver)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
D Diskusjoner med familie og venner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E Avis Sagat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
F Avis Avvir	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
G NRK Sámi Radio (inkludert TV, radio og Internett)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
H Andre fjernsyns og radiosendinger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
I Internett utenom nettaviser og NRK Sámi Radio, f.eks listenes nettsider, Facebook osv.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
J Direkte kontakt med kandidater til Sametinget	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

SPM.7 Hvor ofte fulgte du med på innslag om sametingsvalgkampen på fjernsyn, i radio eller i aviser? Var det hver dag, minst en gang i uka eller sjeldnere?

1	☐	HVER DAG
2	☐	MINST EN GANG I UKA
3	☐	SJELDNERE
4	☐	ALDRI
8	☐	VET IKKE

SPM.8 Hvor stor mulighet vil du si at vanlige folk har til å påvirke representantene på Sametinget? Vil du si at vanlige folk har ...

1	☐	Svært stor mulighet
2	☐	Nokså stor mulighet
3	☐	Nokså liten mulighet, eller
4	☐	Ingen mulighet i det hele tatt
8	☐	VET IKKE

SPM.9 Jeg skal nå nevne noen politikkområder. For hvert område vil jeg be deg om å angi om Sametinget, etter din mening, legger for lite, passer eller for mye vekt på politikkområdet?

	For lite 1	Passe 2	For mye 3	VET IKKE 8
A Skole/utdanning	☐	☐	☐	☐
B Kultur	☐	☐	☐	☐
C Språk	☐	☐	☐	☐
D Motorferdsel i utmark	☐	☐	☐	☐
E Reindrift	☐	☐	☐	☐
F Fiskeri	☐	☐	☐	☐
G Bergverk/gruvedrift	☐	☐	☐	☐

SPM.10 Sametinget har eksistert i 20 år nå. Hvor fornøyd er du med den jobben Sametinget har gjort i disse årene? Er du...

1	☐	Svært fornøyd
2	☐	Nokså fornøyd
3	☐	Nokså misfornøyd, eller
4	☐	Ikke fornøyd i det hele tatt
8	☐	VET IKKE

SPM.11a Stemte du ved sametingsvalget i høst?

1	☐	JA	
2	☐	NEI	→ 16
8	☐	VET IKKE	→ 16

SPM.11b Hvilket parti eller hvilken liste stemte du på ved sametingsvalget?

1	☐	NOROGGA BARGIIDBELLODAT / DET NORSKE ARBEIDERPARTI
2	☐	NSR: NOROGGA SÁMIID RIIKKASEARVI / NORSKE SAMERS RIKSFORBUND
3	☐	NSR JA SÁB OKTASAŠLISTU / NSR OG SAF FELLESLISTE
4	☐	GUOVDDÁŠBELLODAT / SENTERPARTIET
5	☐	SÁMEÁLBMOT BELLODAT / SAMEFOLKETS PARTI
6	☐	DÁLONIID LISTU / FASTBOENDES LISTE
7	☐	ÁVJOVÁRI JOHTTISÁPMELACCAID LISTU [-]
8	☐	[-] NORDKALOTTFOLKET
9	☐	ÁARJEL SAEMIEJ GIELH [-]
10	☐	SÁMIT MÁTTA/LULLI NOROGGAS / SAMER BOSATT I SØR-NORGE
11	☐	SÁMIID ÁLBMOTLIHTTU / SAMENES FOLKEFORBUND
12	☐	SOSIALISTALAŠ GURUTBELLODAT / SV
13	☐	OVDDÁDUSBELLODAT / FREMSKRITTSPARTIET
14	☐	GURUTBELLODAT / VENSTRE

15	☐	OLGEŠBELLODAT / HØYRE
16	☐	OFELAŠ [-]
17	☐	KRISTTALAŠ ÁLBMOTBELLODAT / KRISTELIG FOLKEPARTI
18	☐	SJADDO [-]
19	☐	ÁRJA [-]
20	☐	DEANU OKTASAŠLISTU / TANA FELLESLISTE
	☐	
30	☐	STEMTE BLANKT
60	☐	VIL IKKE SVARE
99	☐	VET IKKE

SPM.12 Var det også noen andre lister du vurderte å stemme på? I så fall, hvilke? DET ER MULIG Å OPPGI FLERE ALTERNATIVER

1	☐	NOROGGA BARGIIDBELLODAT / DET NORSKE ARBEIDERPARTI
2	☐	NSR: NOROGGA SÁMIID RIIKKASEARVI / NORSKE SAMERS RIKSFORBUND
3	☐	NSR JA SÁB OKTASAŠLISTU / NSR OG SAF FELLESLISTE
4	☐	GUOVDDÁŠBELLODAT / SENTERPARTIET
5	☐	SÁMEÁLBMOT BELLODAT / SAMEFOLKETS PARTI
6	☐	DÁLONIID LISTU / FASTBOENDES LISTE
7	☐	ÁVJOVÁRI JOHTTISÁPMELACCAID LISTU [-]
8	☐	[-] NORDKALOTTFOLKET
9	☐	ÁARJEL SAEMIEJ GIELH [-]
10	☐	SÁMIT MÁTTA/LULLI NOROGGAS / SAMER BOSATT I SØR-NORGE
11	☐	SÁMIID ÁLBMOTLIHTTU / SAMENES FOLKEFORBUND
12	☐	SOSIALISTALAŠ GURUTBELLODAT / SV
13	☐	OVDDÁDUSBELLODAT / FREMSKRITTPARTIET
14	☐	GURUTBELLODAT / VENSTRE
15	☐	OLGEŠBELLODAT / HØYRE
16	☐	OFELAŠ [-]
17	☐	KRISTTALAŠ ÁLBMOTBELLODAT / KRISTELIG FOLKEPARTI
18	☐	SJADDO [-]
19	☐	ÁRJA [-]
20	☐	DEANU OKTASAŠLISTU / TANA FELLESLISTE
	☐	
60	☐	VIL IKKE SVARE
99	☐	VET IKKE

SPM.13 Når bestemte du deg for å stemme som du gjorde – var det lenge før valgkampen begynte, var det en gang under valgkampen, like før valgdagen, eller var det på selve valgdagen?

1	☐	LENGE FØR VALGKAMPEN BEGYNTE
2	☐	UNDER VALGKAMPEN
3	☐	LIKE FØR VALGDAGEN
4	☐	PÅ SELVE VALGDAGEN
8	☐	VET IKKE

SPM.14 Hva vil du si hadde størst betydning for ditt valg av parti eller liste ved sametingsvalget, var det

politiske saker, personer på lista, eller allmenn tillit til et parti eller en liste?

1	☐	POLITISKE SAKER
2	☐	PERSONER PÅ LISTA
3	☐	ALLMENN TILLIT TIL PARTI/ LISTE
4	☐	ALLE/UMULIG Å VELGE
8	☐	VET IKKE

SPM.15 Var det én sak eller ett politikkområde som var særlig viktig for din stemmegivning ved sametingsvalget?

1	☐	SAK:.....
8	☐	VET IKKE/ INGEN SAK NEVNT

SPM.16 Når du ser tilbake på sametingsvalget nå i høst, vil du si at du personlig brydde deg mye om valget, brydde du deg en del om det, eller spilte det liten rolle for deg personlig?

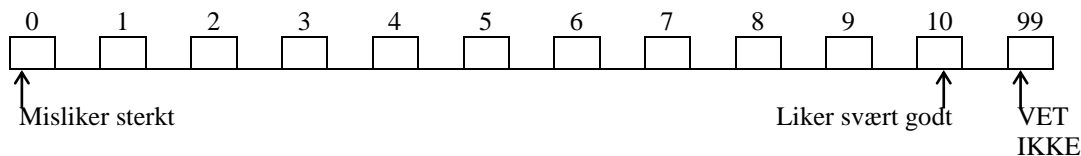
1	☐	BRYDDE MEG MYE OM DET
2	☐	BRYDDE MEG EN DEL OM DET
3	☐	DET SPILTE LITEN ROLLE
8	☐	VET IKKE

SPM.17 Og så til forrige sametingsvalg i 2005. Hvis du stemte ved det valget, hvilket parti eller hvilken liste fikk i så fall din stemme?

1	☐	NOROGGA BARGIIDBELLODAT / DET NORSKE ARBEIDERPARTI
2	☐	NSR: NOROGGA SÁMIID RIIKKASEARVI / NORSKE SAMERS RIKSFORBUND
3	☐	NSR JA SÁB OKTASAŠLISTU / NSR OG SAF FELLESLISTE
4	☐	GUOVDDÁŠBELLODAT / SENTERPARTIET
5	☐	SÁMEÁLB MOT BELLODAT / SAMEFOLKETS PARTI
6	☐	GUOV DAGEAINNU DÁLONIID LISTU / KAUTOKEINO FASTBOENDES LISTE
7	☐	JOHTTISÁPMELACCAID LISTU / FLYTTSAMENES LISTE
8	☐	FINNMÁRKKULISTU / FINNMARKSLISTA
9	☐	ÅARJEL LÆSTOE / SØRLISTA
10	☐	SÁMIT MÁTTA/LULLI NOROGGAS / SAMER BOSATT I SØR-NORGE
11	☐	SÁMIID ÁLB MOTLIHTTU / SAMENES FOLKEFORBUND
12	☐	SOSIALISTALAŠ GURUTBELLODAT / SV
13	☐	OVDDÁDUSBELLODAT / FREMSKRITTPARTIET
14	☐	GURUTBELLODAT / VENSTRE
15	☐	OLGEŠBELLODAT / HØYRE
16	☐	KÁRÁŠJOGA BADJEOLBMUID LISTU / KARASJOK FLYTTSAMELISTE (3)
17	☐	SÁMI RUKSES VÁLGALIHTTU / SAMISK RØD VALGALLIANSE (8)
18	☐	MIDTRE NORDLAND TVERRPOLITISKE LISTE (11)
30	☐	HADDE IKKE STEMMERETT
40	☐	STEMTE IKKE
50	☐	STEMTE BLANKT
60	☐	VIL IKKE SVARE
99	☐	VET IKKE

SPM.18 NSR og Arbeiderpartiet har så langt vært de to største grupperingene i Sametinget. Jeg vil gjerne

vite hva du mener om disse to alternativene. Kan du plassere dem på en skala fra 0 til 10 der 0 betyr at du sterkt misliker dem og 10 betyr at du liker dem svært godt? La oss begynne med NSR, hvor godt liker du NSR?

- A. NSR
- B. Arbeiderpartiet

SPM.19 Som kjent ble det gjennomført endringer i Sametingets valgordning før 2009-valget. En av endringene var at det ble færre og større valgkretser. Er du svært positiv, ganske positiv, ganske negativ eller svært negativ til denne endringen, eller har du ingen mening om dette spørsmålet?

1	☐	SVÆRT POSITIV
2	☐	GANSKE POSITIV
3	☐	BÅDE OG
4	☐	GANSKE NEGATIV
5	☐	SVÆRT NEGATIV
6	☐	INGEN MENING
8	☐	VET IKKE

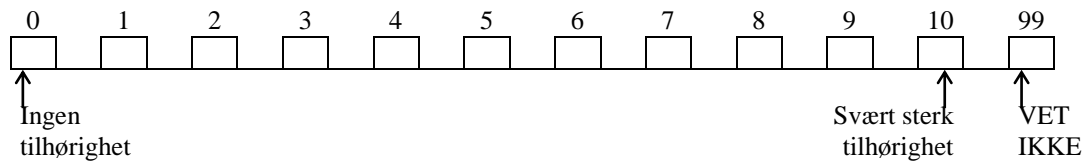
SPM.20a Stemte du ved stortingsvalget i år?

1	☐	JA	
2	☐	NEI	—————→ 21
8	☐	VET IKKE	—————→ 21

SPM.20b Hvilket parti eller hvilken liste stemte du på ved stortingsvalget?

1	☐	RØDT
2	☐	SOSIALISTISK VENSTREPARTI (SV)
3	☐	DET NORSKE ARBEIDERPARTI (DNA)
4	☐	SENERPARTIET (SP)
5	☐	KRISTELIG FOLKEPARTI (KRF)
6	☐	VENSTRE (V)
7	☐	HØYRE (H)
8	☐	FREMSKRITTPARTIET (FRP)
9	☐	KYSTPARTIET (KP)
10	☐	ANDRE PARTIER/LISTER, SPESIFISER: .....
20	☐	STEMTE BLANKT
30	☐	VIL IKKE SVARE
99	☐	VET IKKE

SPM.21 Jeg vil nå nevne noen deler av det samiske samfunn som man kan føle sterkere eller svakere tilhørighet til. På en skala fra 0 til 10, der 0 står for “Ingen tilhørighet” og 10 står for “Svært sterk tilhørighet”, hvor sterk tilhørighet opplever du personlig til de ulike delene?

- A. Ditt samiske nærmiljø, det vil si andre samer du har kontakt med
- B. Hele det samiske bosetningsområdet (SÁPMI)
- C. Det lokalsamfunnet du er bosatt i

SPM.22 Vil du si at det stedet du vokste opp var et samisk lokalsamfunn?

- 1 JA
- 2 I NOEN GRAD
- 3 NEI
- 8 VET IKKE

SPM.23 Blant dem du omgås daglig, er de aller fleste, en god del eller veldig få av dem samer?

- 1 DE ALLER FLESTE
- 2 EN GOD DEL
- 3 VELDIG FÅ
- 8 VET IKKE

SPM.24 Blant dine venner og i din familie, vil du si at de aller fleste, en god del eller at veldig få er innmeldt i Sametingets valgmannstall?

- 1 DE ALLER FLESTE
- 2 EN GOD DEL
- 3 VELDIG FÅ
- 8 VET IKKE

Til slutt er vi interessert i noen bakgrunnsopplysninger

SPM.25a Hvilket eller hvilke språk ble brukt hjemme under din oppvekst?

- 1 BARE NORSK → 23
- 2 BARE SAMISK
- 3 BARE KVENSK/FINSK → 23
- 4 BÅDE NORSK OG SAMISK
- 5 BÅDE NORSK OG KVENSK/FINSK → 23
- 6 BÅDE NORSK, SAMISK OG KVENSK/FINSK
- 7 ANNET/ANDRE SPRÅK, SPESIFISER
- 8 VET IKKE

SPM.25b Var det nord-, sør- eller lulesamisk som ble brukt?

1	☐	NORDSAMISK
2	☐	SØRSAMISK
3	☐	LULESAMISK
8	☐	VET IKKE

SPM.26 Hvor godt snakker du selv samisk? Vil du si at du snakker samisk...

1	☐	Flytende (morsmål)
2	☐	Ganske bra
3	☐	Snakker litt,
4	☐	Kan ikke snakke samisk
8	☐	VET IKKE

SPM.27 Hva er din alder ?

SPM.28 Når meldte du deg inn i Sametingets valgmannstall? (OM IO ER USIKKER PÅ NØYAKTIG ÅRSTALL, BE OM ET OMTRENTLIG ÅRSTALL)

ÅRSTALL

SPM.29 Hvilke av følgende to grunner var viktigst for at du meldte deg inn i Sametingets valgmannstall? At du ville være med på å påvirke samepolitikken eller at du ville gi uttrykk for at du har en samisk identitet?

1	☐	PÅVIRKE SAMEPOLITIKKEN
2	☐	UTRYKK FOR SAMISK IDENTITET
3	☐	BEGGE DELER, UMULIG Å VELGE
8	☐	VET IKKE

SPM.30 Hvilken betegnelse passer best på det du driver med til daglig? Er du ...

1	☐	Yrkesaktiv ansatt i offentlig sektor
2	☐	Yrkesaktiv ansatt i privat sektor
3	☐	Yrkesaktiv i egen virksomhet
4	☐	Pensjonist/ trygdet
5	☐	Skoleelev /student
6	☐	Arbeidssøkende / permittert
7	☐	Hjemmeværende
8	☐	Ubesvart
99	☐	VET IKKE

SPM.29 Hva er din høyeste fullførte utdanning?

1	☐	GRUNNSKOLEUTDANNING
2	☐	VIDEREGÅENDE
3	☐	UNIVERSITET /HØYSKOLE
8	☐	VET IKKE

SPM.31 Hvor stor omtrent er din egen samlede brutto årsinntekt?

+ Kjønn

+Valgkrets (Til Gallup: vi regner med at dette framgår av utvalget, hvis ikke må vi spørre om det)